اورتودوقسیا

آخلاقی و دینی رساله

مدیر مسئول: ملەتیوس لوقاکیس — محل اداره: فنار روم پطریقخانه‌سی

Ἔτος Β΄ — 30 Νοεμβρίου 1927 — Τεῦχος 20ὸν

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ
Καθηγητὴς Ἱ. Θεολογ. Σχολῆς Χάλκης

ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΗΣΑΪΟΥ

ΠΙΘΑΝΟΤΗΣ ΠΡΩΘΥΣΤΕΡΩΝ

ΕΝ ΤΩι ΔΕΥΤΕΡΩι ΗΣΑΪΑι

Ἐν ᾧ ἡ ἀλλοία λύσις τοῦ προεξετασθέντος ζητήματος περὶ τοῦ ***δούλου τοῦ Θεοῦ*** δὲν δύναται νὰ μὴ ἐπηρεάσῃ τὴν γνησιότητα τοῦ ***δευτέρου*** λεγομένου Ἡσαΐου ἐν τῇ ὁλότητι αὐτοῦ, μένει αὕτη ἀνεπηρέαστος ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἢ τοιαύτης λύσεως ἑτέρου ζητήματος περὶ ἐνδεχομένων παρεμβολῶν μεταγενεστέρων καὶ δὴ περὶ τοῦ ***πρωθυστέρου*** προφητειῶν τινων, ἂν δηλ. καὶ κατὰ πόσον αἱ προφητεῖαι αἱ ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει περιεχόμεναι εἶναι διατεταγμέναι προσηκόντως ἐν ᾗ τάξει καὶ ἀκολουθίᾳ ἐξηνέχθησαν, ἢ μήπως συνέβη καὶ περὶ αὐτὰς ὅ,τι

συνέβη καὶ περὶ τὰς προφητείας τοῦ πρώτου μέρους, αἵτινες δυσκόλως δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς διατεταγμέναι πᾶσαι καθ' ἣν τάξιν χρονολογικῶς ἐξηνέχθησαν.

Εἶναι εὔλογος ἡ ἀμφιβολία αὕτη καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει, ὅτι τὴν συλλογὴν καὶ ἔκδοσιν ἐποιήσατο αὐτὸς ὁ προφήτης, πολὺ δὲ περισσότερον ἐὰν ὑποτεθῇ ὅτι αἱ τοιαῦται συλλογαὶ καὶ ἐκδόσεις ὡς τὰ πολλὰ ἐγίνοντο ὑπὸ ἄλλων καὶ μεταγενεστέρων, ὡς εἰκὸς διατασσόντων τὰ εἰς γνῶσιν αὐτῶν περιερχόμενα κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀντίληψιν. Ἐνδέχεται νὰ ἐπετύγχανον τοῦ ὀρθοῦ, ἐνδέχεται ὅμως καὶ ὄχι. Ἔχω κατὰ τοῦτο ἀμφιβολίας τινὰς περὶ τῶν προφητειῶν τῆς λεγομένης **δευτέρας** (49-57) καὶ **τρίτης** (58-66) **ἐννεάδος.** Ἔχω μέν τινας ἀμφιβολίας καὶ περὶ τῶν τῆς **πρώτης ἐννεάδος** (40-48), ἀλλ' αὗται εἶναι ὀλίγισται, συνέχονται δὲ μεθ' ὧν ἔχω ὑπονοιῶν περὶ **παρεμβλημάτων τινῶν μεταγενεστέρων** μάλιστα εἰς τὸ τμῆμα τοῦτο. Ὡς τοιαῦτα ὑποπτεύω τὰ **περισσῶς** καὶ **ἐπανειλημμένως** διατρίβοντα περὶ τὰ εἴδωλα καὶ τὴν εἰδωλοποιΐαν, ὡς καὶ τὰ ὁμοίως συχνὰ ἐξαίροντα ἣν ἔχει ὁ Θεὸς ὁ ἀληθινὸς δύναμιν τοῦ πόρρωθεν προαναγγέλλειν τὰ ἐσόμενα καὶ εἰς ἔκβασιν αὐτὰ φέρειν ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι. Τῶν τοιούτων παρεμβλημάτων παραλειπομένων, ὡς γνήσια καὶ ἀδιάσκευα ἀπὸ τῆς πρώτης ἐννεάδος θὰ ὑπελείποντο κατ' ἐμὲ τὰ ἑξῆς· 40, 1—17. 21—31. 41, 8—20. 42, 1—25. 43, 1—28. 44, 1—8. 21—25. 45, 7—11. 14—25. 46, 1—4. 12—13. 47, 1—15. 48, 1—21. Ὑποπτεύω ὡς παρέμβλημα καὶ αὐτὴν τὴν αἴνεσιν, αὐτὴν τὴν ἐξομολόγησιν καὶ δέησιν τοῦ λαοῦ, τὴν περιεχομένην ἐν τῷ τρίτῳ τμήματι (63, 7—64, 11).

Καὶ περὶ μὲν τῆς **θέσεως** καὶ **διαδοχῆς** τῶν ὑπολειπομένων τοῦ πρώτου τμήματος ὀλίγας ἔχω ὑποψίας, καὶ ταύτας ἀπὸ τοῦ κεφ. 46 ὡς ἑξῆς· 46, 3—4. 12—13+48, 1—19+46, 1—2 +47, 1—15+48, 20—21. Τοὐναντίον δὲ περὶ παρεμβλημάτων μὲν μεταγενεστέρων εἰς τὰς δύο ἄλλας ἐννεάδας πλὴν τοῦ (63, 7—64, 11) ἐλαχίστας ἔχω ὑπονοίας, ἔχω ὅμως ὑποψίας περὶ

πρωθυστέρων ἐν αὐταῖς. Θὰ εἶχον κατ' ἐμὲ πλείονα συνοχὴν καὶ διαφανεστέραν ἀλληλουχίαν τὰ τμήματα ταῦτα, ἐὰν ἦσαν οὕτω διατεταγμένα. 49, 1—56, 8+56, 9—59, 15. +59, 16—19+63, 1—6. +59, 20—21+60, 1—62, 12—(63, 7—64, 11) +65, 1—66,24.

Ἄρχομαι ἀπὸ τῶν ἐχόντων ἐλεγκτικὸν καὶ ἀπειλητικὸν χαρακτῆρα, οἷα τὰ 56, 9—59, 15· καίτοι ἀναμὶξ ὑπάρχουσι τοιαῦτα καὶ ἐν κεφ. 65, 1—16. Ἐν τοῖς κεφ. 54—55, τοῖς ἀμέσως προηγουμένοις, εἶχε προαναγγείλει ὁ προφήτης ὡς ἐγγίζουσαν καὶ περιγράφει ὡς λαμπρὰν τὴν διὰ τοῦ ***Μεσσίου*** ἢ ***δούλου τοῦ Κυρίου*** ἐγκαινισθησομένην πολιτείαν ἢ Ἐκκλησίαν τῆς νέας τοῦ Θεοῦ διαθήκης, ἐν δὲ τῇ ἀρχῇ τοῦ παρόντος κεφαλαίου (56, 1—8), ἐξετάζων τὰ περὶ τοῦ συγκροτήματος αὐτῆς, τίνες καὶ ὁποῖοι θὰ ἀνῆκον εἰς αὐτήν, εἶχε δηλώσει ὅτι μέλη αὐτῆς ἰσότιμα καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν ἱερωσύνην ἁρμόδια θὰ ἦσαν οὐ μόνον οἱ ἐκ τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, καὶ αὐτοὶ οἱ ἐξ αὐτῶν ἀνὰ τὰ ἔθνη διεσπαρμένοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐξ ἐθνῶν, ἐν τάξει προσηλύτων εἰς τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ προσερχόμενοι, καὶ αὐτοὶ ἔτι οἱ ἄλλως ἐκσυριττόμενοι εὐνοῦχοι, πάντες ἀδιακρίτως, ὅσοι θὰ ἦσαν εὐλαβεῖς τηρηταὶ τοῦ σαββάτου τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἄλλων θείων νόμων καὶ διατάξεων, καὶ ἀπεχόμενοι ἀπὸ πάσης ἀσεβείας καὶ ἀδικίας καὶ πονηρίας θὰ ἤσκουν εὐσέβειαν, δικαιοσύνην, χρηστότητα καὶ φιλανθρωπίαν. Ἄλλος ὁ λόγος περὶ τῶν ἄλλως ἐχόντων, ἔστω καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ἔστω καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν ἡγουμένων αὐτοῦ καὶ προεστώτων, τῶν ποιμένων αὐτοῦ καὶ διδασκάλων ἢ προφητῶν, τῶν ἐμπεπιστευμένων μὲν τὴν φυλακὴν καὶ ὁδηγίαν τοῦ ποιμνίου εἰς νομὰς σωτηρίους, φροντιζόντων ὅμως περὶ παντὸς ἄλλου ἢ περὶ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ ἰδίου ἔργου καὶ καθήκοντος. Τοὺς τοιούτους ἐλέγχει ὁ προφήτης ἀποτεινόμενος πρὸς τὰ ἄγρια θηρία καὶ προσκαλῶν αὐτὰ νὰ μὴ χάσωσι τὴν εὐκαιρίαν, ἀλλὰ νὰ σπεύσωσιν εἰς πανδαισίαν πρόχειρον καὶ ἀκίνδυνον, εἰς ἁρπαγὴν καὶ σπαραγμὸν προβάτων

ποίμνης ἀπροφυλάκτου καὶ ἀπροστατεύτου, καὶ τοῦτο ὄχι διότι λείπουσι φρουροὶ καὶ φύλακες, ἀλλὰ διότι οἱ τεταγμένοι φρουροὶ καὶ φύλακες εἶναι ὡς τόσοι κύνες ποιμενικοὶ νυσταλέοι καὶ ὑπνηλοί, γενναῖοι μὲν καὶ ἀκόρεστοι εἰς τὸ γαστρίζεσθαι, ἀλλ' ἀνίκανοι εἰς τὸ ὑλακτεῖν, εἶναι ποιμένες τελείως ἀδιάφοροι περὶ τοῦ ποιμνίου, καὶ μηδεμίαν ἔχοντες συναίσθησιν καὶ προαίσθησιν τῶν ἀπειλούντων αὐτὸ κινδύνων, τὴν ὅλην προσοχὴν ἔχοντες ἐστραμμένην πρὸς ἑαυτοὺς καὶ πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον, πρὸς τὴν ἰδίαν εὐμάρειαν καὶ εὐζωΐαν, πρὸς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν, καὶ συμποτεῖν μὲν καὶ συμποσιάζειν γενναίως, χωρίζεσθαι δὲ ἀπ' ἀλλήλων μετὰ εὐχῆς, ***ἔτι καλλίτερα καὶ γενναιότερα αὔριον.***

9. Ἔλθετε, λέγει, ὅλα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ,
ἔλθετε ἐπὶ βρῶσιν ὅλα τὰ θηρία τοῦ δρυμοῦ.
10. Οἱ φρουροὶ εἶναι ὅλοι τυφλοί, μύοπες,
εἶναι ὅλοι ἀναίσθητοι.
Εἶναι κύνες κωφοὶ καὶ ἄλαλοι,
δὲν δύνανται νὰ ὑλακτῶσιν·
ὀνειρεύονται, ἡσυχάζουσιν ὑπνώττουσιν.
11. Εἶναι δὲ ἀδηφάγοι οἱ κύνες, ἀκόρεστοι.
Ἀναίσθητοι καὶ ἀσύνετοι εἶναι καὶ αὐτοὶ οἱ ποιμένες.
Ὅλοι ἔχουσι τὴν προσοχὴν ἐστραμμένην πρὸς τὰ ἴδια.
Πᾶς τις ἀποβλέπει ἀνεξαιρέτως πρὸς τὸ ἴδιον κέρδος.
12. Ἔλθετε, λέγουσι, νὰ φέρω οἶνον καὶ νὰ ἐμπλησθῶμεν μέθυος.
Σήμερον οὕτως καὶ αὔριον ἔτι γενναιότερον καὶ δαψιλέστερον.

Τὸ αὐτὸ νόημα καὶ ἡ αὐτὴ εἰκὼν παρὰ τῷ Ἱερεμίᾳ (12, 9—12), παρὰ δὲ τῷ Ἰεζεκιὴλ ἐν πλατυτέρᾳ ἀναπτύξει (34, 1 κ. ἑξ.).

«Καὶ ἐγένετο λόγος Κυρίου πρός με λέγων· υἱὲ ἀνθρώ-
»που, προφήτευσον ἐπὶ τοὺς ποιμένας τοῦ Ἰσραήλ. . . . μήπως
»βόσκουσιν ἑαυτοὺς οἱ ποιμένες; δὲν βόσκουσι τὰ πρόβα-

»τα;... ἰδοὺ τὸ γάλα κατεσθίετε.....καὶ τὰ πρόβατά μου »δὲν βόσκετε.....καὶ διεσπάρησαν τὰ πρόβατά μου ἐλλείψει »ποιμένων καὶ ἀπέβησαν βορὰ τῶν θηρίων τοῦ ἀγροῦ.... διὰ »τοῦτο, ποιμένες, ἀκούσατε τὸν λόγον τοῦ Κυρίου..... ἰδοὺ »ἐγὼ θὰ ἐγερθῶ κατὰ τῶν ποιμένων, καὶ θὰ ζητήσω τὰ πρό- »βατά μου ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ θὰ καταπαύσω αὐτοὺς »ἀπὸ τοῦ ποιμαίνειν τὰ πρόβατά μου, καὶ θὰ ἐκσπάσω τὰ »πρόβατά μου ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτῶν, οὐδὲ θὰ χρησιμεύω- »σι πλέον αὐτοῖς πρὸς βρῶσιν καὶ ἐκμετάλλευσιν».

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΑΓΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

(συνέχεια ἀπὸ σελ. 296)

Ἄφιξις τοῦ Ἰησοῦ εἰς Βηθανίαν. Συνάντησις Αὐτοῦ μετὰ τῆς Μάρθας καὶ τῆς Μαρίας (Στίχ. 17—33).

Στίχ. 17. Ὁ Ἰησοῦς συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων (πρβλ. στίχ. 15. 16), ἀφικνεῖται εἰς Βηθανίαν, ὅπου ὁ Λάζ. τετάρτην ἤδη ἡμέραν ἔκειτο τεθνεὼς ἐν τῷ μνημείῳ. Διὰ τοῦ ρ. **εὗρε** διαζωγραφεῖται ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων ἐν Βηθανίᾳ κατὰ τὴν αὐτόθι ἄφιξιν τοῦ Ἰησοῦ, δὲν σημαίνεται δὲ ὅτι Οὗτος προσωπικῶς εὗρε τὸν Λάζ. τέσσαρας ἡμέρας ἔχοντα ἐν τῷ μνημείῳ, διότι κατὰ τὴν περαιτέρω μετὰ τῆς Μάρθας συνάντησιν εὑρίσκεται Οὗτος ἔξω τῆς κώμης. Αἱ μνημονευόμεναι ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ ἱ. Εὐαγγ. 4 ἡμέραι (πρβλ. στίχ. 39) διαφόρως ὑπολογίζονται ὑπὸ τῶν ἐξηγητῶν. Κατὰ τὴν ἐπικρατεστέραν γνώμην ὁ ἀποσταλεὶς ὅπως ἀναγγείλῃ τῷ Ἰησοῦ τὴν ἀσθένειαν τοῦ Λαζ., ἐπανελθὼν εὗρε τὸν Λάζ. νεκρὸν καὶ ἐνταφιασμένον (ἅτε τῶν Ἰουδαίων θαπτόντων τοὺς νεκροὺς αὐτῶν αὐθημερόν), τῆς μεταξὺ τῶν δύο Βηθανιῶν (τῆς ἐν Περαίᾳ, ὅπου διέτριβεν ὁ Ἰησοῦς καὶ τῆς ἐν Ἰουδαίᾳ, ὅπου ἠσθένει ὁ Λάζ.) ἀποστάσεως ὑπολογιζομένης εἰς ὁδὸν μιᾶς ἡμέρας, αἱ 4 ἡμέραι συμπληροῦνται εὐκόλως (1 τῆς ἐπανόδου τοῦ ἀπεσταλμένου τῶν ἀδελφῶν, 2 τῆς χρονοτριβῆς τοῦ Ἰησοῦ καὶ 1 τῆς ὁδοῦ Αὐτοῦ εἰς Βηθανίαν). Ἡ ἀπὸ Ἱεροσολύμων εἰς Ἰορδάνην ἀπόστασις ὑπολογίζεται τὸ πολὺ

μέχρις ὡρῶν 10, ἀλλ᾽ ἡ ἀπ᾽ αὐτοῦ ἀπόστασις τῆς ἐν Περαίᾳ Βηθανίας δὲν εἶνε ἀκριβῶς γνωστή. Ὁ ἱ. Χρυσ. ὑπολογίζει οὕτω· «Ἔμεινε δύο καὶ πρὸ τῶν δύο ἦλθέ τις ἀπαγγέλλων, καθ᾽ ἣν καὶ ἐτελεύτησεν· εἶτα κατ᾽ αὐτὴν τὴν τετάρτην ἡμέραν παρεγένετο». Ἄλλαις λέξ. ὑποθέτει τὸν Λάζ. ἀποθανόντα μετὰ τὰς δύο ἡμέρας τῆς ἀναβολῆς τοῦ Ἰησοῦ. Ὑπολογίζων δὲ καὶ οὗτος τὴν ἀπόστασιν εἰς μιᾶς ἡμέρας ὁδόν, εἰς τὰς δύο ἡμέρας προσθέτει δύο ἔτι, μίαν διὰ τὸν κομίσαντα τὴν ἀγγελίαν τοῦ θανάτου τοῦ Λαζ. καὶ μίαν διὰ τὴν μετάβασιν εἰς Βηθανίαν τοῦ Ἰησοῦ, καὶ οὕτως εὑρίσκει τὰς τέσσαρας. Τὴν γνώμην, ὅτι ἀνηγγέλθη τῷ Ἰησοῦ ἡ τελευτὴ τοῦ Λαζ., ἀσπάζονται καὶ νεώτεροί τινες ἐξηγηταί, προσπαθοῦντες νὰ στηρίξωσιν αὐτὴν ἐπὶ τῆς ἐκφράσεως **εὗρον αὐτόν.**

Στίχ. 18. Ὁ ἱ. Εὐαγγ. ὁρίζει οἴκοθεν τὴν ἐξ Ἱεροσολύμων ἀπόστασιν τῆς Βηθανίας, ὅπως ἐξηγήσῃ τὴν περαιτέρω ἐκτιθεμένην ἔλευσιν αὐτόσε πολλῶν Ἰουδαίων. Τὰ 15 στάδια ὑπολογίζονται εἰς 2 ½—3 χιλιόμετρα. Ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ ἱ. Εὐαγγ. χρήσεως τοῦ παρατ. **ἦν**, ἀναφερομένου εἰς τὸν χρόνον τῆς μεταβάσεως εἰς Βηθανίαν τοῦ Ἰησοῦ, ἐξηγηταί τινες συμπεραίνουσιν, ὅτι καθ᾽ ὃν χρόνον ἔγραφεν ὁ ἱ. Εὐαγγ., ἱκανὸν μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ (70 μ. Χ.), εἶχεν ὑπ᾽ ὄψει καὶ τὴν ἐν λόγῳ Βηθανίαν, ὡς κατεστραμμένην ἐπίσης καὶ ἐν ἐρειπίοις διατελοῦσαν.

Στίχ. 19. Ἡ ὑπὸ τοῦ ἱ. Εὐαγγ. εὐθὺς ἀμέσως ἐνταῦθα μνεία τῶν πολλῶν ἐξ Ἱεροσολύμων Ἰουδαίων, τῶν πρὸς παραμυθίαν τῶν ἀδελφῶν τοῦ Λαζ. ἐλθόντων, εἶνε ἀναγκαία διὰ τὴν περαιτέρω διήγησιν αὐτοῦ (πρβλ. στίχ. 31. 33. 36. 42.45). Ἐκ τοῦ πλήθους τῶν προσελθόντων, καὶ ἐκ τῆς φράσεως **πρὸς τὰς περὶ Μάρθαν καὶ Μαρίαν** (παρεχούσης εἰκόνα τῶν ἀδελφῶν περιστοιχισμένων ὑπὸ προσωπικοῦ τῆς οἰκίας) δῆλον, ὅτι ὁ οἶκος τοῦ Λαζ. ἦτο ἐκ τῶν πρώτων τῆς κώμης [1]) (πρβλ. Λουκ. Ι´ 38-42. . . Ἰω. ΙΒ´ 3. 5). Ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ ἱ. Εὐαγγ. χρήσει τῆς λ. **Ἰουδαῖοι** πρὸς δήλωσιν τῶν προσελθόντων ἐξ Ἱερουσαλὴμ ἐμβλέπουσι συνήθως οἱ ἐξηγηταὶ τὴν ἐχθρικὴν τῶν προσελθόντων πρὸς τὸν Ἰησοῦν διάθεσιν, ἀνηκόντων κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν ἄρχουσαν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ τάξιν. Ἡ μετὰ τῆς οἰκογενείας τοῦ Λάζ. παρὰ τὴν ἀντίθετον πρὸς τὸν Ἰησοῦν διάθεσιν αὐτῆς σχέσις αὐτῶν, καὶ ἡ τυπικὴ κατ᾽ οὐσίαν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Λαζ. ἐπίσκεψις αὐτῶν ἐξηγεῖται εὐκόλως ἐκ τῶν συνήθων καὶ τότε κοινωνικῶν συνθηκῶν. Ὁ ἱ. Χρυσ. ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην σημειοῦται «Πόθεν παρεμυθοῦντο αὐτὰς φιλουμένας ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ, καίτοι συνέθεντο, ἐὰν

[1]) «Οὗτος δὲ [ὁ Λάζ.] ἐπίσημος ἦν, καὶ δῆλον ἐκ τοῦ πολλοὺς ἐλθεῖν εἰς παραμυθίαν τῶν ἀδελφῶν» (Χρυσ.).

τις ὁμολογήσῃ αὐτὸν Χριστόν, ἵνα ἀποσυνάγωγος γένηται [1]) ; Ἢ διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς συμφορᾶς, ἢ ὡς εὐγενεστέρας αἰδούμενοι, ἢ οἱ μὴ πονηροί [2]), οὕρατο πιῆσαν· πολλοὶ γοῦν καὶ ἐξ αὐτῶν ἐπίστευσαν» (πρβλ. καὶ Θεοφ. καὶ Ζιγ.). Ἡ ὑποβολὴ τῶν συλλυπητηρίων, ἔχουσα πολλὰς ὀχληρὰς διατυπώσεις, παρετείνετο παρ' Ἑβραίοις 7 ἡμέρας.

Στίχ. 20. Ἐπαναλαμβάνεται **(οὖν)** ἡ διὰ τῶν παρατηρήσεων τοῦ στίχ. 18-19 διακοπεῖσα διήγησις. Ἡ Μάρθα, ὡς ζωηροτέρα, καὶ ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς (πρεσβυτέρας, πρώτης καὶ κυρίας οἰκοκυρᾶς. πρβλ. Λουκ. Ι΄ 38. κ. ἑξ.) εἰς πλείονα πρὸς τοὺς ἔξω τῆς οἰκίας ἐρχομένη συνάφειαν, μανθάνει παρὰ συνοδοῦ τινος, ἴσως τοῦ Ἰησοῦ, τὴν εἰς τὴν κώμην προσέγγισιν Αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ σπουδῇ αὐτῆς ὅπως συντύχῃ Αὐτῷ ὡς οἷόν τε τάχιον (πιθανῶς δέ, ὡς παρατηρεῖ ὁ Ζιγ., καὶ ἵνα μὴ κἀκείνης, τῆς Μαρίας δηλ., ἐξελθούσης θορυβηθῶσιν οἱ παραμυθούμενοι) προστρέχει μόνη πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καταλείπουσα βεβαρυμένην ὑπὸ τοῦ πένθους τὴν φύσει μᾶλλον εὐπαθῆ ἀδελφὴν αὐτῆς, δεχομένην τὰ συλλυπητήρια τῶν πρὸς παραμυθίαν συντρεξάντων ξένων.

Στίχ. 21. Συναντήσασα τὸν Ἰησοῦν ἡ Μάρθα ἐκσπᾷ εἰς ἔκχυσιν τῆς κατεχούσης τὴν ψυχὴν αὐτῆς ὀδύνης διὰ φράσεως, πλειστάκις κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐκφυγούσης τῶν χειλέων τῶν δύο ἀδελφῶν (πρβλ. στίχ. 32) ἐπὶ τῷ πλήξαντι αὐτὰς δυστυχήματι (Ὦ! . . . . ἂν ἦτο ἐδῶ !), καὶ ἐκφραζούσης τὴν ἐπ' Αὐτὸν πίστιν αὐτῶν. Ἂν ὑποτεθῇ, ὅπερ συνήθως πιστεύεται, ὅτι ὁ Λάζ. ἐτελεύτησε μικρὸν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν καὶ πρὸ τῆς ἐπανόδου τοῦ πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἀπεσταλμένου τῶν ἀδελφῶν (στίχ. 3), εὔδηλον ὅτι οὐδὲν παράπονον κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ἐγκλείεται ἐν τῇ πρὸς Αὐτὸν ἀποστροφῇ ταύτῃ τῆς Μάρθας. **Οὐκ ἂν ἐτεθνήκει.** Κατὰ τὴν γραφὴν τῶν ἀρχαιοτέρων κωδίκων κεῖται ὁ ἀόρ. **ἀπέθανεν.** (πρβλ. στίχ. 32). Ἡ Μάρθα ἐκφράζει τὴν πίστιν αὐτῆς ἐπὶ τὴν ἰαματικὴν δύναμιν τοῦ Ἰησοῦ, καθ' ἣν παρὼν Οὗτος θὰ ἀπεσόβει τὸν θάνατον τοῦ Λαζάρου.

Στίχ. 22. Ἀλλὰ δὲν περιορίζεται εἰς τοῦτο ἡ πίστις αὐτῆς. Αὕτη στηρίζει ἐπ' Αὐτὸν μείζονας ἐλπίδας. Καὶ μὴ ἀποσοβηθέντος τοῦ θανάτου διὰ τῆς ἐγκαίρου παρουσίας αὐτοῦ, αὕτη δὲν ἀποβάλλει τὴν ἐπὶ τὴν θαυματουργὸν δύναμιν Αὐτοῦ πίστιν αὐτῆς. Ἐξακολουθεῖ ἐλπίζουσα, κατά τινας τῶν ἐξηγητῶν, ἀόριστόν τι καὶ μὴ σαφὲς καὶ αὐτῇ τῇ ἰδίᾳ, κατ' ἄλλους, αὐτὴν τὴν ἀνάστασιν, ἣν κάλλιστα ἠδύνατο νὰ ἐλπίζῃ, περιελθουσῶν πάντως καὶ εἰς τὰς ἀκοὰς αὐτῆς τῶν ἀναλόγων θαυματουργιῶν τοῦ Ἰησοῦ

---

[1]) Ὅτι αἱ ἀδελφαὶ εἶχον ὁμολογήσῃ δημοσίᾳ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν οὐδαμόθεν δῆλον.

[2]) Ἀλλὰ πρβλ. στίχ. 46.

(πρβλ. Λουκ. Ζ΄ 11-45). Ὅτι ἐν τῇ φράσει τῆς Μάρθας **ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν Θεὸν** δὲν ὑπάρχει συγκατάβασις ἐκ μέρους τῆς Μάρθας πρὸς τὰς προλήψεις τῶν Ἰουδαίων, ὡς φρονοῦσιν ἑρμηνευταί τινες, ἀτέλεια ἐν τῇ περὶ Αὐτοῦ ἐννοίᾳ (ἀναμιμνησκούσῃ τοὺς λόγους τοῦ τυφλοῦ, Θ΄ 31) καὶ τῇ εἰς Αὐτὸν πίστει, ὡς παρετήρησεν ἤδη ὁ ἱ. Χρυσ. [1]), εὔδηλον.

Στίχ. 23. Πρὸς τὴν ἐκδηλωθεῖσαν πρὸς Αὐτὸν πίστιν καὶ ἐλπίδα τῆς Μάρθας ἀνταποκρινόμενος ὁ Ἰησοῦς, καὶ ταύτην τό γε νῦν ἔχον παραμυθούμενος καὶ παραθαρρύνων, ἀγγέλλει αὐτῇ τὴν ὅσον οὔπω τελεσθησομένην ὑπ' Αὐτοῦ ἀνάστασιν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς. Ἀλλ' ἀπέχεται ὅπως ἐκφρασθῇ ὡρισμένως, ἵνα οὕτω διὰ τῆς παρεξηγήσεως τῶν λόγων Αὐτοῦ λάβῃ ἀφορμὴν νὰ ἀνυψώσῃ τὴν Μάρθαν — καὶ δι' αὐτῆς πάντα πιστὸν — εἰς εὐρυτέρους ὁρίζοντας πίστεως εἰς τὸ πρόσωπον Αὐτοῦ. Κατὰ τὴν οὐχὶ πιθανὴν γνώμην ἐξηγητῶν τινων ὑπὸ τὸ **ἀναστήσεται** ἔχει κυρίως ἐν νῷ ὁ Ἰησοῦς τὴν τελικὴν ἀνάστασιν καὶ ὑποβάλλει εἰς δοκιμασίαν τὴν πίστιν τῆς Μάρθας. Κατ' ἄλλους δέ, ὅτι οὐ μόνον ἀναστήσεται ὅσον οὔπω ὁ Λάζ., ἀλλὰ θὰ καταστῇ μέτοχος καὶ τῆς ἐν Χριστῷ ἀληθοῦς ζωῆς.

Στίχ. 24. Τοῦ Ἰησοῦ ἀποσχόντος, ὅπως ἐπισυνάψῃ εἰς τὸ **ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου** προσδιορισμόν τινα (ἐπὶ παραδ. : ὑπ' ἐμοῦ), ἡ Μάρθα παρὰ τὴν ἐπὶ τῇ ἀφίξει τοῦ Ἰησοῦ ἀναπτερώσασαν τὴν ψυχὴν αὐτῆς ἐλπίδα (στίχ. 22) δὲν ἐννοεῖ τὸ ρ. ὑφ' ὃ πνεῦμα ἐξήνεγκεν αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς, ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἐντύπωσιν τοῦ πολλάκις πιθανώτατα ἐπαναληφθέντος αὐτῇ κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας τούτου ρ., ὑπὸ πνεῦμα παραμυθίας διὰ τὴν ἀποστέρησιν τοῦ ἀδελφοῦ, ὑπολαμβάνει ὅτι καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀπήντα αὐτῇ παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ὑπὸ ἀνάλογον πνεῦμα τῆς κοινῆς ταύτης παραμυθίας, ὅθεν καὶ μετ' αἰσθήματος πολλῆς πικρίας καὶ ἀπογοητεύσεως ἀπαντᾷ πρὸς Αὐτόν, ὅτι τὴν κοινὴν ταύτην ἀνάστασιν ἐγνώριζε καὶ αὕτη, καὶ ἐπίστευεν εἰς αὐτήν, ὡς καὶ πάντες σχεδὸν οἱ σύγχρονοι αὐτῆς Ἰουδαῖοι, ἀλλ' αὕτη..... φεῦ! πόρρω ἔτι ἀπεῖχεν. Κατ' ἄλλην γνώμην διὰ τῆς ἐν λόγῳ ἀπαντήσεως αὐτῆς ἡ Μάρθα οἱονεὶ ἐτάζουσα προκαλεῖ τὸν Ἰησοῦν εἰς σαφεστέραν δήλωσιν.

Στίχ. 25. Ἀνταπαντῶν ὁ Ἰησοῦς δι' ἐπισήμου καὶ πανηγυρικῆς περὶ Ἑαυτοῦ διαβεβαιώσεως, ὅτι εἶνε ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀνάστασις, αὐτούσιος δηλ. ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή, ἡ πλήρης καὶ τελεία ἐνσάρκωσις αὐτῶν, κατ' ἀκολουθίαν δὲ καὶ ὁ μόνος ἀσφαλὴς φορεὺς αὐτῶν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀπὸ τοῦ περὶ τὴν πρόσκαιρον χαρακτῆρα ἔχουσαν ἀνάστασιν τοῦ ἀδελφοῦ (ἅτε

---

[1]) Ἐπίστευον μὲν ἀμφότεραι (αἱ ἀδελφαὶ) εἰς τὸν Χριστόν, ἀλλ' οὐχ ὡς προσῆκεν. Οὔπω γὰρ ἠπίσταντο οὔτε ὅτι Θεὸς ἦν, οὔτε ὅτι οἰκείᾳ δυνάμει καὶ αὐθεντίᾳ ταῦτα ποιεῖ» (Πρβλ Θεοφ. καὶ Ζιγ.).

τοῦ Λαζ. μέλλοντος νὰ ὑποκύψῃ πάλιν ἐν καιρῷ εἰς τὸν θάνατον) ἐνδιαφέροντος αὐτῆς καὶ τῆς εἰς Αὐτὸν πίστεως ὡς δυνάμενον νὰ πραγματώσῃ αὐτήν, ἐξυψοῖ αὐτὴν εἰς τὴν εἰς Αὐτὸν πίστιν ὡς τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὸν πάροχον αὐτῶν τοῖς ἀνθρώποις ὑπὸ πάσας τὰς ἐννοίας (κατ᾽ ἐξοχὴν δὲ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς πνευματικῆς, τῆς καὶ ἀληθοῦς ζωῆς) καὶ ἐν παντὶ χρόνῳ καὶ τόπῳ. **Ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή.** Ἡ δύναμις τῆς ἀναστάσεως καὶ ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς, ὁ ἀνιστῶν καὶ ὁ ζωῶν ὡς Θεός. «Πρῶτον μὲν οὖν μετρίως εἶπεν ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου, ἐκείνης δὲ μὴ συνιείσης ἀποκαλύπτει λοιπὸν τὴν κεκρυμμένην ἐξουσίαν Αὐτοῦ, καὶ ἀνάγει τὸν νοῦν αὐτῆς» (Ζιγ.).

Στίχ. 26. Τοιούτου (ἡ ἀνάστασις δηλ. καὶ ἡ ζωή), κατὰ τὴν ἐπίσημον διαβεβαίωσιν Αὐτοῦ, ὄντος τοῦ Ἰησοῦ, οἴκοθεν ἕπεται ὅτι ὁ διὰ τῆς πίστεως εἰς μυστικὴν καὶ σωτηριώδη μετ᾽ Αὐτοῦ κοινωνίαν ἐρχόμενος, **κἂν ἀποθάνῃ,** καὶ ἂν δηλ. ὑποκύψῃ εἰς τὸν φυσικὸν θάνατον (ὡς ἐπὶ παραδείγμ. ὁ Λάζ.), θὰ ζήσῃ ἅτε καὶ ἐν τῇ καταστάσει ταύτῃ ἐξακολουθῶν νὰ κοινωνῇ πνευματικῶς τῆς ἐν Χριστῷ ἀκαταλύτου ζωῆς, ἄλλαις λέξεσιν ὁ θάνατος θὰ ἔχῃ δι᾽ αὐτὸν σημασίαν παροδικοῦ ἐπεισοδίου. Οὗτος καίπερ τῷ σώματι νεκρός, πράγματι ζῇ, καὶ θὰ ζήσῃ καὶ ἐν τῷ πληρώματι τῆς ζωῆς μετὰ τὴν κοινὴν ἀνάστασιν ἐν οὐρανοῖς. Ἀνάλογον ἔννοιαν ἐκφράζει καὶ ἡ κατ᾽ οὐσίαν παράλληλος (καίπερ ἀντιθέτως διατυπουμένη, **πᾶς ὁ ζῶν** ἐνταῦθα, **κἂν ἀποθάνῃ** ἀνωτέρω) περαιτέρω διαβεβαίωσις τοῦ Ἰησοῦ, καθ᾽ ἣν **πᾶς ὁ ζῶν,** πᾶς ὁ ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ διατελῶν, **καὶ πιστεύων εἰς Αὐτόν,** καὶ διὰ τῆς πίστεως ταύτης μετ᾽ Αὐτοῦ, τῆς πηγῆς τῆς ζωῆς, ἡνωμένος διατελῶν, **οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα·** ἡ πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ ζωή, ἧς ἐν Χριστῷ ἐγένετο μέτοχος, ἔσται αὐτῷ ἀφορμὴ καὶ ἐχέγγυον τῆς αἰωνίου καὶ μακαρίας ζωῆς, ἣν οὐδαμῶς νὰ ἐπηρεάσῃ δύναται ὁ ἀναγκαίως ἐνσκήπτων φυσικὸς θάνατος, ἅτε ἀποβαλὼν διὰ τὸν χριστιανὸν τὴν προτέραν αὐτοῦ σημασίαν καὶ δύναμιν. (Διὰ τὴν αὐτόθι ἔννοιαν πρβλ. Ε΄ 21. 26. 29. ΣΤ΄. 40. 47. Η΄ 51). **Πιστεύεις τοῦτο;** τὸ ἐμὲ εἶναι τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν ζωὴν καὶ τ. λ. π. (Ζιγ.); Δήλη ἡ σπουδαιότης, ἣν ἀποδίδει ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν Ἑαυτοῦ ὡς τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς ζωῆς. Ἡ πίστις τῆς Μάρθας, ἐφ᾽ ὅσον περιωρίζετο εἰς τὴν πίστιν εἰς τὴν ἰαματικὴν Αὐτοῦ δύναμιν, καὶ τὴν δύναμιν ἔτι ἀναστάσεως νεκροῦ, ἦτο ἀτελής, καὶ ἔδει ἀναγκαίως νὰ συμπληρωθῇ διὰ τῆς πολλῷ εὐρυτέρας καὶ βαθυτέρας πίστεως εἰς αὐτὸν ὡς αὐτὴν τὴν ὄντως ἀνάστασιν καὶ ζωήν, τὴν αἰώνιον καὶ ἀκατάλυτον, ἀφ᾽ ἧς πᾶσα ἀνάστασις (καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ ἄρα θανάτου, οἷος ὁ τοῦ Λαζ.) καὶ πᾶσα ζωή, καὶ δὴ κατ᾽ ἐξοχὴν ἡ πνευματικὴ καὶ ἠθική, ἡ πραγματικὴ αὕτη ζωή, ἡ καὶ τὴν δύναμιν τοῦ φυσικοῦ θανάτου καταργοῦσα. Ὑπὸ

τοιοῦτον πνεῦμα φαίνεται ἐπιθυμῶν ὁ Ἰησοῦς, ὅπως προσίδῃ ἡ Μάρθα, καὶ ὅπως προσίδωσι καὶ προσβλέπωσι πρὸς τὸ θαῦμα τῆς ἀναστάσεως τοῦ Λαζ. καὶ πάντες οἱ εἰς Αὐτὸν πιστεύοντες, ὅπως, ἄλλαις λέξεσιν, διακρίνωσιν ἐν αὐτῷ πολλῷ μεῖζον τοῦ προσπίπτοντος καὶ φαινομένου, πολλῷ μεῖζον τῆς ἀναστάσεως ἑνὸς νεκροῦ. Δι' ὃ καὶ κρίνει καλὸν ὁ Ἰησοῦς, ὅπως προτάξῃ τοὺς λόγους τούτους τῆς ἐπιτελέσεως τοῦ θαύματος. «Πρὸ τῆς ἀναστάσεως φιλοσοφεῖ διὰ τῶν ρημάτων» (Χρυσ.).

Στίχ. 27. Ἡ Μάρθα δὲν φαίνεται ἐμβαθύνασα τελείως εἰς τὴν ἔννοιαν τῶν λόγων τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει συμφώνως πρὸς τὴν πρόθεσιν Αὐτοῦ ἐξαρθεῖσα δι' αὐτῶν εἰς εὐρυτέραν καὶ σοβαρωτέραν ἄποψιν τοῦ προσώπου Αὐτοῦ [1]) (ἴσως δὲ καὶ προαχθεῖσα, ὅπως μὴ ἔχηται τόσον τῆς ἰδέας καὶ τῆς ἐπιθυμίας, ὅπως ἀναστῇ ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς, ἐν ἄλλοις ἐντρυφῶσα πνευματικωτέροις καὶ τούτοις ἀρκουμένη). Τοῦτο ἀποδεικνύει ἡ οὐχ ἧττον καὶ ἐπὶ προηγουμένων ἀφορμῶν **(πεπίστευκα,** ἔχω πιστεύσῃ καὶ πιστεύω) στηριζομένη ἑτοιμότης τῆς Μάρθας, ὅπως ὁμολογήσῃ τὴν πίστιν αὐτῆς πρὸς τὸν Ἰησοῦν ὡς τὸν ὑπὸ τῶν Γραφῶν προαγγελθέντα καὶ μετὰ πόθου ὑπὸ τῶν Ἑβραίων προσδοκώμενον **(τὸν ἐρχόμενον)** Μεσσίαν. Οὕτω βλέπουσα πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἡ Μάρθα θὰ ἀντελαμβάνετο πολλῷ κάλλιον καὶ σοβαρότερον καὶ τῆς σημασίας τοῦ θαύματος τῆς ἀναστάσεως τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ θὰ εὕρισκεν ἐν αὐτῷ ποιάν τινα ἐξήγησιν καὶ διασάφησιν τῶν περὶ ἑαυτοῦ ἐπισήμων καὶ πανηγυρικῶν ὡς τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς ζωῆς δηλώσεων. Διὰ τὴν σημ. τοῦ ὑπὸ τῆς Μάρθας χαρακτηρισμοῦ τοῦ Ἰησοῦ ὡς **Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ** πρβλ. Α΄ 50.

Στίχ. 28. Ὁμολογήσασα τὴν ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν ὡς τὸν Χριστὸν πίστιν αὐτῆς ἡ Μάρθα, συμμορφουμένη (ὡς δῆλον ἐκ τοῦ **καλεῖ σε)** πρὸς τὴν ἐν τῷ μεταξὺ ἐκφρασθεῖσαν ἐπιθυμίαν τοῦ Ἰησοῦ [2]), ἐπανέρχεται ἐν σπουδῇ οἴκαδε, ὅπως καλέσῃ καὶ τὴν ἀδελφήν, πράττει δὲ τοῦτο κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ μὴ ἀκουσθῇ ὑπὸ τῶν παρισταμένων, κατὰ μὲν τὸν ἱ. Χρυσ. «ὥστε μὴ διαταράξαι τοὺς συνελθόντας», κατὰ δὲ τὸν Ζιγ. καὶ πολλοὺς τῶν νεωτέρων ἑρμηνευτῶν, διὰ τὴν δυσμενῆ διάθεσιν πρὸς τὸν Ἰησοῦν τῶν παρόντων Ἰουδαίων. «Ἵνα μὴ γνῶσι, καὶ ἴσως καταμηνύσωσιν Αὐτὸν τοῖς ἐπιβουλεύουσι». Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ παρουσία τῶν ξένων ἐν τῇ ἐπὶ τῷ θλιβερῷ τούτῳ γεγονότι συναντήσει τῶν ἀδελφῶν μετὰ τοῦ

[1]) «Δοκεῖ μοι μὴ συνιέναι τὸ γύναιον τὸ λεχθέν. Ἀλλ' ὅτι μὲν μέγα τι ἦν συνεῖδεν· οὐ μὴν κατενόησε τὸ πᾶν» (Χρυσ.).

[2]) (Πρβλ. Θεοφ.) Κατὰ τὸν Ζιγ. «προσδοκήσασά τι ἀγαθὸν ἀπὸ τῶν λόγων Αὐτοῦ». Ἄρα οἴκοθεν.

προσφιλοῦς αὐτοῖς διδασκάλου, ὡς ἀπεκαλεῖτο ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ οἰκείῳ αὐτῶν κύκλῳ **(ὁ διδάσκαλος φωνεῖ σε)** πρόδηλον, ὅτι δὲν ἦτο ἐπιθυμητή.

Στίχ. 29. Ὡς ἑπόμενον ἦτο ἡ Μαρία θὰ ἔσπευδε νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Ἰησοῦ, τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ καὶ οἴκοθεν ἅμα τῇ ἀναγγελίᾳ τῆς ἀφίξεως Αὐτοῦ ἠπείγετο πρὸς Αὐτόν.

Στίχ. 30. Ὅπως ἐξηγήσῃ τὴν ἐκ τῆς οἰκίας ἔξοδον τῆς Μαρίας, σπευδούσης εἰς συνάντησιν τοῦ Ἰησοῦ, ὁ ἱ. Εὐαγγ. παρεμβάλλει ἐνταῦθα τὴν παρατήρησιν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ μεταξὺ δὲν προὐχώρησεν, ἀλλ' ἔμεινεν ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ὑπήντησεν αὐτῷ ἡ Μάρθα. Ἡ ἀποφυγὴ τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως ἀμελλητὶ εἰσέλθῃ εἰς τὴν κώμην, ἐξηγεῖται συνήθως ὑπὸ πνεῦμα ἀνάλογον τῆς ὑπὸ τῆς Μάρθας μυστικῆς προσκλήσεως τῆς Μαρίας, ὅπως δηλ. λάθῃ ὁ Ἰησοῦς τοὺς δυσμενῶς Αὐτῷ διακειμένους Ἰουδαίους. Κατ' ἄλλην γνώμην, ἐπειδὴ ὁ τάφος τοῦ Λαζ. εὑρίσκετο ἐκεῖ που, ἢ διότι ἐπεθύμει ὁ Ἰησοῦς νὰ ἐντύχῃ τῇ Μαρίᾳ δίχα τοῦ ὄχλου.

Στίχ. 31. Οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Λαζ. συνηθροισμένοι ξένοι, οἱ πρὸς παραμυθίαν τῶν ἀδελφῶν συρρεύσαντες (ἐχθρικῶς δὲ πρὸς τὸν Ἰησοῦν διακείμενοι, ὡς συνήθως ἐκδέχονται οἱ ἑρμην. τὸ **Ἰουδαῖοι)** ἀντιληφθέντες τῆς ἐξόδου τῆς Μαρίας καὶ ὑπολαβόντες, ὅτι ἐξῆλθεν, ὅπως κατὰ τὴν πυκνοτέραν τότε συνήθειαν μεταβαίνουσα πρὸς τὸν τάφον τοῦ ἀδελφοῦ κλαύσῃ ἐκεῖ, θεωροῦσι καλόν, ὅπως παρακολουθήσωσιν αὐτὴν καὶ παραμυθήσωνται αὐτὴν καὶ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς μεγαλυτέρας, ὡς εἰκός, αὐτόθι συγκινήσεως αὐτῆς. Οὕτως ἄρα ματαιοῦνται τὰ ληφθέντα ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν καὶ τοῦ Ἰησοῦ μέτρα, ὅπως ἀποφευχθῇ ἡ παρουσία τῶν πολλῶν ἐξ Ἱεροσολύμων Ἰουδαίων.

Στίχ. 32. Ἀναλαμβάνει ὁ ἱ. Εὐαγγ. **(οὖν)** τὴν ἐν σχέσει πρὸς τὴν Μαρίαν διήγησιν, διακοπεῖσαν διὰ τῶν στίχ. 30 καὶ 31. Ἡ Μαρία φθάσασα εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἦτο ὁ Ἰησοῦς, εἰς ἔνδειξιν ὑπερβαλλούσης τιμῆς καὶ σεβασμοῦ πρὸς Αὐτὸν πίπτει εἰς τοὺς πόδας Αὐτοῦ, ἐκφράζει δὲ καὶ αὕτη τὴν κατέχουσαν τὴν ψυχὴν αὐτῆς ὀδύνην, ἀλλ' ἅμα καὶ τὴν ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν αὐτῆς διὰ λόγων ἀναλόγων πρὸς τοὺς τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς (στίχ. 21). «Εἰ καὶ θερμοτέρα ἦν τῆς ἀδελφῆς ὡς πρὸς τὴν εἰς Αὐτὸν τιμήν· καὶ γὰρ αὕτη ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας· ἀλλά γε τὰ αὐτὰ λέγει, τὴν αὐτὴν καὶ αὕτη περὶ αὐτοῦ ὑπόληψιν ἔχουσα» (Ζιγ.). Ἡ σφοδρότης τοῦ αἰσθήματος τῆς Μαρίας ἐκφαίνεται καὶ ἐν τῇ παθητικωτέρᾳ (ἐν σχέσει πρὸς τὴν Μάρθαν) ἐκφράσει αὐτῆς **ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφὸς** (ἀντὶ «**ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν ἐτεθνήκει**»). (στίχ. 21).

Στίχ. 33. Διὰ τοῦ **ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι καὶ ἐτάραξεν**

Ἑαυτὸν περιγράφεται ὑπὸ τοῦ ἱ. Εὐαγγ. ἡ ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν πικρῶν δακρύων τῆς Μαρίας καὶ τῶν παραμυθουμένων αὐτὴν Ἰουδαίων ψυχικὴ κατάστασις τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ λέξις **ἐνεβριμήσατο** (ὁ ἐνεστὼς: ἐμβριμῶμαι) ἐξηγεῖται ὑπὸ τῶν πλείστων ἑρμ. (κατὰ τὸ Μρκ. ΙΔ΄ 5.) ἐν τῇ σημ. τοῦ ἀγανακτεῖν, ὀργίζεσθαι. Ἀλλὰ διΐστανται ἰσχυρῶς οἱ ἑρμην. ὡς πρὸς τὸ αἴτιον τὸ προκαλέσαν τὸ αἴσθημα τοῦτο ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ ἄλλοι μὲν αὐτῶν ὑποθέτουσιν, ὅτι αἰτία τῆς ἐπὶ τῷ πένθει τῆς Μαρίας καὶ τῶν παραμυθουμένων αὐτὴν ἀγανακτήσεως τοῦ Ἰησοῦ ἦτο ἡ ὑπόκρισις τοῦ πένθους τῶν τελευταίων, οἵτινες δὲν ἠδύναντο νὰ συμπαθῶσιν εἰλικρινῶς ταῖς ἀδελφαῖς, φιλίως πρὸς Αὐτὸν ἐχούσαις. Ἄλλοι δὲ πιθανώτερον, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἠγανάκτησε διὰ τὴν ὑπὸ τῶν δακρύων τῆς Μαρίας καὶ τῶν ἄλλων Ἰουδαίων ἐκδηλουμένην κατ' οὐσίαν ἀπιστίαν πρὸς Αὐτὸν ὡς τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν ζωήν. Καὶ τρίτοι, ὅτι ἡ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Ἰησοῦ ὀργὴ αὕτη ἐστρέφετο κατὰ τοῦ θανάτου, εἰς ὃν—πρὸς κατάργησιν τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ — θὰ ὑπέκυπτε καὶ ὁ ἴδιος, ἢ κατὰ τῆς ἁμαρτίας, τῆς καὶ τὸν θάνατον προκαλεσάσης, ἢ κατὰ τοῦ διαβόλου κλπ. Διὰ τῆς δοτικῆς **τῷ πνεύματι** προσδιορίζεται ἀκριβέστερον ἡ διὰ τοῦ **ἐνεβριμήσατο** περιγραφομένη ψυχικὴ κατάστασις τοῦ Ἰησοῦ ὡς περιορισθεῖσα ἐν τοῖς μυχίοις Αὐτοῦ καὶ μὴ ἐκδηλωθεῖσα, ὅπερ καὶ προεκάλεσε τὸ περαιτέρω στάδιον τῆς συμπνιγείσης ἐν Ἑαυτῷ ἀγανακτήσεως, τὸ στάδιον, ὅπερ διαγράφεται ὑπὸ τοῦ ἱ. Εὐαγγ. διὰ τῆς φράσεως **ἐτάραξεν Ἑαυτόν.** Ἀποφυγὼν δηλ. ὅπως ἐκσπάσῃ εἰς ἐκδήλωσιν τοῦ πληρώσαντος τὴν ψυχὴν Αὐτοῦ αἰσθήματος τῆς ὀργῆς, ὅπερ θὰ ἀνεκούφιζεν Αὐτόν, ὁ Ἰησοῦς δοκιμάζει ἐσωτερικὴν ταραχήν. Ἡ χρῆσις τοῦ **ἐτάραξεν ἑαυτὸν** δηλοῦντος αὐτοπάθειαν (ἀντὶ τοῦ παθ. ἐταράχθη) ἑρμηνεύεται συνήθως ὡς δηλοῦσα, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦτο κύριος Ἑαυτοῦ ἐν τοῖς συναισθήμασιν ἑκουσίως μόνον παθαινόμενος. Ἄλλοι τῶν ἐξηγ. τὸ **ἐτάραξεν ἑαυτὸν** ἐξηγοῦνται ὡς σημαῖνον ἐξωτερικὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἀγανακτήσεως, ἢ ὡς ἐξωτερικὴν κίνησιν, ἐμφαίνουσαν τὴν ληφθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ ἀπόφασιν, ὅπως ἀποσείσας τὸ ἐμβριμᾶσθαι παρασκευάσηται ἐπὶ τὸ ἔργον. Ὁ ἱ. Χρυσ. [1]) καὶ ὁ Ζιγ. [2]) ἐξηγούμενοι τὸ ἐμβριμᾶσθαι ἐν τῇ σημ. τοῦ ἐπιτιμᾶν τὴν δοτ. **τῷ πνεύματι** ἑρμηνεύουσιν ὡς ἀντικ.

---

[1]) «Ἐπιτιμήσας τῷ πάθει (τὸ γὰρ «ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι» τοῦτό ἐστι) ἐπέσχε τὴν σύγχυσιν» (Χρυσ.).

[2]) «Κινηθείσης τῆς ἐν αὐτῷ ἀνθρωπίνης φύσεως εἰς συμπάθειαν.... ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι τ. ἔ. ἐπετίμησε τῷ πάθει, ἀναχαιτίζων αὐτό.....ἵνα μὴ μετὰ δακρύων ποιήσηται τὴν ἐρώτησιν. «Πνεῦμα» δὲ ἐνταῦθα νοεῖται τὸ πάθος τῆς συγχύσεως» (Ζιγ.).

τοῦ ρήματος, ὡς δηλοῦσαν τ. ἔ. τὸ ἐπιτιμώμενον, ὃν κατὰ τὸν Ζιγ. «τὸ πάθος τῆς συγχύσεως», εἰς ὃ ἐνέδωκεν ὁ Ἰησοῦς βλέπων τὴν Μαρίαν καὶ τοὺς ἄλλους κλαίοντας. Κατ' ἄλλην γνώμην, ἐπίσης παρὰ τῷ Ζιγ. ἀπαντῶσαν, ὑπὸ τὸ πνεῦμα (τῷ πνεύματι) νοεῖται ἡ ἐν τῷ Ἰησοῦ θεία φύσις, ὑφ' ἧς ἐπετιμήθη ἡ ἀνθρωπίνη φύσις Αὐτοῦ. [1])

[Ἕπεται συνέχεια)

"ΠΡΟΕΔΡΟΣ„.
"ΤΟΝ ΤΟΠΟΝ ΕΠΕΧΩΝ„.

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους)

στ') Ὅτι ἡ κατ' ἐπίδοσιν ἐκχώρησις ἐπαρχιῶν οὐδόλως ἀντέκειτο πρὸς τὸ ἀρχαῖον ἔθος τοῦ μὴ ἀποχωρίζεσθαι τὸν ἀρχιερέα τῆς ἐπαρχίας δι' ἣν ἐκεχειροτόνητο, καθίσταται δῆλον ἐκ τῶν προειρημένων. Ἀλλ' ἐνταῦθα τοῦ λόγου γινόμενοι σημειοῦμεν, ὅτι ἦν μὲν πάντοτε σεβαστὸν τὸ ἔθος ἐκεῖνο, ἀλλ' ἡ Ἐκκλησία ἐξοικονομοῦσα ὑπάρχουσαν ἀνάγκην καὶ ρυθμίζουσα τὴν πρᾶξιν αὐτῆς πρὸς τὴν τῶν πραγμάτων φοράν, ἐχρῆτο ἐσθ' ὅτε καὶ τῷ μέτρῳ τῶν μεταθέσεων. [5])

ζ') Οἱ ποιμαίνοντες ἐπαρχίας κατ' ἐπίδοσιν ἐπεσκέπτοντο αὐτὰς περιοδικῶς ὡς εἴρηται· ἀλλὰ τινὲς τούτων καὶ ἔμενον διαρκῶς ἐν αὐταῖς ἀνατιθέντες ἐξάρχοις τὴν διοίκησιν τῶν ἰδίων ἐπαρχιῶν. Ὡς ὁ Βιζύης, ὅστις λαβὼν τῷ 1355 κατ' ἐπίδοσιν τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Δέρκων μετήνεγκε καὶ τὴν ἕδραν αὐτοῦ εἰς αὐτήν, καθὸ μὴ δυνάμενος μεταβῆναι εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ παροικίαν διὰ τὴν ἐπιφυεῖσαν ἐν τοῖς πράγμασιν ἀνωμα-

[1]) «Τινὲς δὲ τὸ «πνεῦμα» τὴν Θεότητα αὐτοῦ νοοῦντες ἑρμηνεύουσιν, ὅτι ἐνεβριμήσατο τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἐν τῇ θεότητι καὶ ἐκλόνησεν αὐτήν, φοβηθεῖσαν τὴν ἐμβρίμησιν».

[5]) Τὰς μεταθέσεις ἀπαντῶμεν ἤδη ἀπὸ τῶν πρώτων αἰώνων· ἀπὸ δὲ τοῦ ΙΒ ἤρξαντο γινόμεναι συνεχέστερον. Οὕτω κατὰ τὸν διαληφθέντα αἰῶνα καὶ τοὺς ἀμέσως μετὰ τοῦτον ἀθρόαι μνημονεύονται μεταθέσεις ἀρχιερέων ἐν τῷ θέματι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἀλλαχοῦ διὰ τὴν ἐν τοῖς πράγμασι τῆς πολιτείας ἐπιφυεῖσαν τότε ἀνωμαλίαν. Οὕτω τῆς Κῶ κατεχομένης ὑπὸ τῶν Λατίνων, ὁ ἀρχιεπίσκοπος αὐτῆς, σχολάζων καθ' ὃ κωλυόμενος ἀσκῆσαι τὰ ἀρχιερατικὰ αὐτοῦ καθήκοντα ἐν τῇ ἑαυ-

λίαν. [58]) Ὁ δὲ Ἀμασείας Μιχαήλ, ὅστις ἕνεκα τῶν καιρικῶν ἀνωμαλιῶν διέτριβε μακρὰν τοῦ ἰδίου ποιμνίου, ἄδηλον εἰ μετήνεγκε τὴν ἕδραν αὐτοῦ εἰς τὴν μητρόπολιν Μηδείας, δοθεῖσαν αὐτῷ κατ' ἐπίδοσιν· γνωστὸν ὅμως ὅτι ἡ πνευματικὴ ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἐπίβλεψις τῆς γνησίας αὐτοῦ ἐπαρχίας ἀνετέθειτο ἐπιτροπικῶς τῷ 1384 διὰ πατριαρχικοῦ γράμματος τῷ ὑπὸ τὴν πνευματικὴν ἐξάρτησιν αὐτοῦ ἐπισκόπῳ Λημνίων Ἰωσήφ. [59]) Ρητέον ὅτι ὁ μεταφέρων τὴν ἕδραν αὐτοῦ μητροπολίτης εἰς τὴν κατ' ἐπίδοσιν ἐπαρχίαν ἐτήρει ἄθικτα τὰ δίκαια καὶ προνόμια ταύτης ἐφ' ὅσῳ ἴσχυεν ἡ πρᾶξις τῆς κατ' ἐπίδοσιν παραχωρήσεως. Προσωνυμεῖτο δὲ καὶ ὑπέγραφε ὡς συνήθως, οἷον ὁ Βιζύης καὶ π ρ ό ε δ ρ ο ς Δέρκων. Ὁ Ἀμασείας (Μιχαὴλ) καὶ π ρ ό ε δ ρ ο ς Μηδείας. Οὕτω καὶ περὶ τῶν ἄλλων.

η΄) Οἱ ἔχοντες ἐπαρχίας κατ' ἐπίδοσιν ἐψηφίζοντο ἐσθ' ὅτε γνήσιοι ποιμένες αὐτῶν εἴγε λόγοι ἐκκλησιαστικῆς τάξεως ἐπέβαλλον τοῦτο, τῶν γνησίων ἐπαρχιῶν συγχωνευομένων ταῖς κατ' ἐπίδοσιν. Οὕτω, ὁ εἷς τῶν τριῶν μητροπολιτῶν τῆς Αὐτοκεφάλου Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου, τιτλοφορούμενος, κατὰ τὸν ΙΖ΄ καὶ ΙΗ΄ αἰῶνα, Λεμεσοῦ καὶ π ρ ό ε δ ρ ο ς Κιτίων, ἅτε δὴ τῆς ἐπαρχίας ταύτης δοθείσης αὐτῷ κατ' ἐπίδοσιν, ἐκλήθη κατὰ τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους καὶ νῦν ἔτι κυριωνυμεῖται, μητροπολίτης Κιτίου, τῆς Λεμεσοῦ, γνησίας ἐπαρχίας, συγχωνευθείσης. Ἄλλοτε συνεχωνεύοντο αἱ κατ' ἐπίδοσιν ἐπαρχίαι τῆς συγχωνεύσεως ἐπιβαλλομένης ὑπὸ τῆς ἀνάγκης. Οὕτω, ὁ ἕτερος τῶν δύο ἄλλων ἐν τῇ μεγαλονήσῳ ἐκείνῃ μητροπολιτῶν, πάλαι μὲν προσηγορεύετο Κυρηνίας καὶ π ρ ό ε δ ρ ο ς Σόλων ἢ

τοῦ παροικίᾳ, μετετέθη τῷ 1343 εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κορίνθου ἐπικηρυχθεὶς γνήσιος ποιμὴν αὐτῆς. Ὁ Βάρνης Ἀλέξιος ἐκβληθεὶς τῷ 1381 τῆς παροικίας αὐτοῦ καὶ σχολάζων μετετέθη εἰς Νίκαιαν. Τὸν Σουγδαίας καὶ Φούλλων, μὴ δυνάμενον μεταβῆναι εἰς τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν, κατεχομένην ὑπὸ πολεμίων, ἡ Ἐκκλησία ἐψηφίσατο τῷ 1363 γνήσιον ποιμένα τῆς Αἴνου ἐκ μεταθέσεως. Οὕτω καὶ περὶ τῶν ἄλλων. (Acta Patriarchatus Constantinopoli Α΄ 234. 443. Β΄ 25. Σύνταγμα ἱερῶν κανόνων Ράλλη καὶ Ποτλῆ Ε΄ σελ. 391—394). Ἀλλὰ συχνότεραι ἀναφέρονται αἱ μεταθέσεις κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους, γινόμεναι πάντοτε κατ' ἐκκλησιαστικὴν οἰκονομίαν. Ρητέον ὅτι οἱ ποιμαίνοντες ἐπαρχίας ἐκ μεταθέσεως συναποτελουμένας ἢ μὴ ἐξ ἑνώσεως καὶ συγχωνεύσεως καὶ ἄλλων ἐπαρχιῶν ἐκυριωνυμοῦντο καὶ ἐφημίζοντο τῷ ὀνόματι τῶν ἐκ μεταθέσεως ἐπαρχιῶν δίχα τῆς προσηγορίας τοῦ προέδρου. Τοῦτο δὴ καὶ κανονικόν. Οὕτως ὁ Κῶ μετὰ τὴν μετάθεσιν εἰς Κόρινθον ἐφημίζετο μητροπολίτης Κορίνθου. Ὁ Βάρνης Ἀλέξιος μετατεθεὶς εἰς Νίκαιαν ἐτιτλοφορεῖτο μητροπολίτης Νικαίας, ἀλλ' ὅτε μετὰ ταῦτα ἔλαβε καὶ τὴν Προῦσαν κατ' ἐπίδοσιν, ἅτε τῆς Νικαίας μὴ χορηγούσης αὐτῷ ἐπαρκῶς τὰ πρὸς ζωάρκειαν διὰ τὸ ὀλιγάνθρωπον, ἐκυριωνυμεῖτο «Νικαίας καὶ πρόεδρος Προύσης».

58) Acta Α΄ σελ. 355—356.

59) Αὐτόθι Β΄ 27. 64—66.

Σολέας, ἀπὸ δὲ τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος φημίζεται ἁπλῶς Κυρηνίας, τῆς κατ' ἐπίδοσιν ἐπαρχίας συγχωνευθείσης. [60])

Ἡ κατ' ἐπίδοσιν πρᾶξις τῆς Ἐκκλησίας ἴσχυσε καὶ ἦν εἰς διηνεκῆ χρῆσιν μέχρι καὶ τῆς ΙΣΤ΄ ἑκατονταετηρίδος ὡς προείπομεν, μεθ' ὅ, νέας διοικητικῆς καταστάσεως ἐπελθούσης κατὰ τὴν Ἀνατολὴν καὶ τῶν ἐπαρχιῶν τῶν κλιμάτων τῶν τεσσάρων πατριαρχικῶν Θρόνων ἄλλως διαρρυθμισθεισῶν, ἤρξατο ἐκλείπουσα ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν, αἱ δύο ἐφεξῆς ἑκατονταετηρίδες παρουσιάζουσι μεμονωμένα παραδείγματα τῆς πράξεως. Οὕτως ὁ Πτολεμαΐδος ἐκ τῶν μητροπολιτῶν τοῦ Π. Θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων, ποιμαίνων ἤδη τὴν ἐκ χειροτονίας ἐπαρχίαν αὐτοῦ ληγούσης τῆς ΙΖ΄ ἑκατονταετηρίδος ἔλαβε κατ' ἐπίδοσιν καὶ τὴν στερουμένην ἰδίου ποιμένος μητρόπολιν Καισαρείας Παλαιστίνης, [61]) ἣν ἄδηλον ἐπὶ πόσον διῴκησεν· ὁ Νεαπόλεως Χριστόφορος ἐκ τῶν ἀρχιεπισκόπων τοῦ αὐτοῦ Θρόνου ἔλαβε λόγῳ ἐπιδόσεως καὶ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Σεβαστείας τῆς ἐν Παλαιστίνῃ. [62]) Ἀμφότεροι παρεκάθησαν εἰς τὴν συγκροτηθεῖσαν ἐν Ἱεροσολύμοις τῷ 1672 σύνοδον κατὰ τῶν ἐπ' ὀνόματι Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως φερομένων αἱρετικῶν κεφαλαίων· ὑπογράφουσι δὲ ὁ μὲν «Μητροπολίτης Πτολεμαΐδος καὶ Πολυσείδου (;) καὶ π ρ ό ε δ ρ ο ς Καισαρείας Παλαιστίνης», ὁ δὲ «Χριστόφορος ἁμαρτωλὸς ἀρχιεπίσκοπος Νεαπόλεως καὶ π ρ ό ε δ ρ ο ς Σεβαστείας». [63])

---

[60]) Χρυσάνθου Συνταγμ. 90. Σύνταγμ. ἱ. καν. Ε΄ 528. Ἐν τῷ ἐν χρήσει Συνταγματίῳ τῶν ὑπὸ τὸν Πατριαρχικὸν Οἰκουμ. Θρόνον μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων κτλ. ἀναγράφεται ἐσφαλμένως τρίτος μητροπολίτης τῆς Κύπρου «Κυρηνείας καὶ π ρ ό ε δ ρ ο ς Σολέας».

[61]) Ἡ Καισάρεια ὑπῆρξεν ἄλλοτε μητρόπολις τῆς ὅλης Παλαιστίνης ἔχουσα ὑποκειμένην αὐτῇ τὴν Ἱερουσαλὴμ μετὰ πολλῶν ἄλλων ἐπισκοπῶν. Ἀποβαλοῦσα σὺν τῷ χρόνῳ τὴν λαμπρότητα αὐτῆς καὶ μὴ δυναμένη διατηρῆσαι ἴδιον ποιμένα ἐδόθη κατ' ἐπίδοσιν τῷ μητροπολίτῃ Πτολεμαΐδος, ὑφ' οὗ τὴν πνευματικὴν διοίκησιν διετέλει ἤδη περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΖ΄ ἑκατονταετηρίδος. Περὶ τὰ μέσα τῆς ΙΗ΄ εἶχεν ἴδιον μητροπολίτην καὶ ἀναγράφεται μάλιστα πρώτη μεταξὺ τῶν μητροπόλεων τοῦ Ἱεροσολυμιτικοῦ Θρόνου. Ταύτης μνεία γίνεται καὶ μέχρι τῶν μέσων τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος. Ἀλλὰ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἔπαυσεν ὑφισταμένη. (Συνταγμ. ἱ. κανόνων Ε΄ 455, 471, 490. Χρυσάνθου Συνταγματ. 72).

[62]) Σεβαστὴ ἢ Σεβάστεια. Ἐπισκοπὴ τοῦ Πατρ. Θρόνου Ἱεροσολύμων κατὰ τὴν θ΄ ἑκατοντ. Μετὰ ταῦτα ἐτιμήθη εἰς αὐτοκέφαλον ἐπισκοπήν. Ταύτης γίνεται μνεία περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΔ΄ ἑκατοντ. Κατὰ τὴν ΙΖ΄ ἦν τετιμημένη εἰς ἀρχιεπισκοπήν. Τότε ἐδόθη κατ' ἐπίδοσιν εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Νεαπόλεως. Τὴν ΙΗ΄ ἑκατοντ. διῳκεῖτο ὑπὸ ὑπὸ ἰδίου ἀρχιερέως· μνημονεύεται δὲ ἕκτη μεταξὺ τῶν ἀρχιεπισκοπῶν τοῦ Ἱεροσολυμιτικοῦ θρόνου. Σήμερον κατέχει τὴν τετάρτην θέσιν ἐν αὐταῖς. Σύνταγμ. ἱ. καν. Ε΄ 471, 490. Συνταγμ. Χρυσάνθου 72. Βλ. καὶ νεώτερα συνταγμάτια.

[63]) **Mansi XXXIV p. 1772—1777.**

Φαίνεται ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἐχρῆτο τῇ πράξει κατά τι παρηλλαγμένῃ καὶ μέχρις ἔτι τῶν ἀρχῶν τῆς ΙΘ΄ ἑκατονταετηρίδος. Οὕτως ὁ Ἄρτης Ἱερόθεος (1899–1810) καὶ ὁ τούτου διάδοχος Γαβριὴλ (1810—1813) ἐπεσκέπτοντο ἐξαρχικῶς, ἐκκλησιαστικῇ ἀδείᾳ, τὴν ἐπαρχίαν Ἰωαννίνων, στερουμένην γνησίου ποιμένος καὶ ἐξετέλουν ἐν αὐτῇ πάντα τὰ τοῦ γνησίου ποιμένος καθήκοντα καὶ ἱερατικὰ χρέη. [64])

Κατὰ τὴν ΙΖ΄ καὶ ΙΗ΄ ἑκατ. ἡ εἰρημένη πρᾶξις ἐγίνετο ὑπό ὅρους καὶ συνθήκας διαφόρους, ἐν σχέσει καὶ κατ᾽ ἀναφορὰν πρὸς Πατριάρχας καὶ Ἀρχιεπισκόπους αὐτοκεφάλων καὶ προνομιούχων ἐπαρχιῶν. Οὗτοι παραιτούμενοι τοῦ Θρόνου ἢ παυόμενοι καὶ λαμβάνοντες ἐπαρχίαν τινὰ πρὸς ζωάρκειαν τὸ μὲν ἐλογίζοντο κατέχοντες αὐτὴν κατ᾽ ἐπίδοσιν, τὸ δ᾽ ἐχρῶντο τιμητικῶς ἐν ταῖς φήμαις καὶ ταῖς ὑπογραφαῖς τῷ ὀνόματι τοῦ πρῴην Θρόνου αὐτῶν τιτλοφορούμενοι Παναγιώτατοι ἢ Μακαριώτατοι καὶ π ρ ό ε δ ρ ο ι τῆς ἐπαρχίας, ἥτις ἐδίδετο αὐτοῖς. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀχριδῶν καὶ Πρώτης Ἰουστινιανῆς Φιλόθεος (1700;) παραιτησάμενος τοῦ Θρόνου καὶ λαβὼν πρὸς ζωάρκειαν τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Ἐλασσῶνος καὶ Δομινίκου ἐτιτλοφορεῖτο «πρῴην ἀρχιεπίσκοπος Ἀχριδῶν καὶ π ρ ό ε δ ρ ο ς τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἐλασσόνος καὶ Δομινίκου. [65]) Τὸ αὐτὸ ῥητέον καὶ περὶ τοῦ Ἀχριδῶν Ζωσιμᾶ (1694—99) εἶτα δὲ π ρ ο ε δ ρ ο υ Βοδενῶν καὶ μετὰ ταῦτα προέδρου Σισανίου. Διῴκουν δὲ τὴν κατ᾽ ἐπίδοσιν ἐπαρχίαν ἢ δι᾽ ἐπισκόπων τιτουλαρίων ἢ αὐτοπροσώπως, ἐπισκεπτόμενοι αὐτὴν περιοδικῶς.

Εἴπομεν ἐν τῷ οἰκείῳ μέρει ὅτι αἱ μεταθέσεις παρέμειναν ἐν χρήσει, τελοῦνται δ᾽ ἔτι καὶ νῦν. Καὶ ὅτι αὗται μὲν ἐγίνοντό ποτε ἐν εὐρεῖ κύκλῳ, αἱ δὲ κατ᾽ ἐπίδοσιν ἐκχωρήσεις ἐν εὐρυτέρῳ, δῆλον ἐκ τῶν πραγμάτων. Οὕτως ἀριθμῆσαι ἔχομεν, κατὰ τὴν ΙΔ΄ ἑκατοντ. (ἵνα ἐν αὐτῇ περιορίσωμεν τὸν λόγον) ἐν μόνῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ Κων/πόλεως, τῶν αὐτοκεφάλων ἐπαρχιῶν χωρίς, μεταθέσεις μὲν τριάκοντα, ἀλλ᾽ ἐκχωρήσεις κατ᾽ ἐπίδοσιν ἑξήκοντα περίπου καθὰ ἐξάγομεν ἐκ τῶν συνοδικῶν πράξεων. [66])

(Ἕπεται συνέχεια)

---

[64]) Ἱστρ. δοκίμιον περὶ Ἄρτης καὶ Πρεβέζης σελ. 117.

[65]) «Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ τανῦν ὁ Πατριάρχης κὺρ Καλλίνικος καὶ ἡ Ἱ. Σύνοδος κυβερνῆσαι τῷ ἐλέει τῆς Ἐκκλησίας κἀμὲ προῃρέθησαν καὶ κ α τ᾽ ἐ π ί δ ο σ ι ν π ρ ο ε δ ρ ι κ ῶ ς μοὶ δεδώκασι τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Ἐλασσόνος καὶ Δομινίκου εἰς ζωάρκειαν ἡμετέραν καὶ ἀρχιερατεύειν ἐν αὐτῇ τῷ τρόπῳ τῆς προεδρείας προετρέψαντο, δέον ἐστὶ διὰ γράμματος ὑπομνηματιστικοῦ δηλῶσαι πάντα ὅσα συνεφωνήθη ποιεῖν με καὶ τηρεῖν ἐκεῖνα διὰ παντὸς ἀμετάθετα, ἅπερ ἐστι κεκλῆσθαι μὲν μακαριώτατον πρῴην ἀρχιεπίσκοπον Ἀχριδῶν καὶ π ρ ό ε δ ρ ο ν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἐλασσόνος καὶ Δομινίκου.....» Π. Κῶδιξ Γ΄ σελ. 33 ἐν Πατρ. ἐγγράφ. Γ΄ 811.

[66]) **Acta Α΄ 19—593 Β΄ 18—561.**

Ο ΓΑΜΟΣ ΤΩΝ ΚΛΗΡΙΚΩΝ
ΕΝ ΤΗι ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΚΗι ΕΚΚΛΗΣΙΑι

Εἰσαγωγή.

Ἡ ἐφεξῆς δημοσιευομένη διατριβὴ ἐγράφη πρὸ δεκαετίας, ὡς ἔγγιστα, ἐξ ἀφορμῆς τοιαύτης. Συνεζητεῖτο τότε τὸ ζήτημα τοῦ γάμου τῶν κληρικῶν ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἄλλως καὶ διὰ τοῦ τύπου ἐξ ἀφορμῆς, ὡς γνωστόν, τοῦ ἐν Σερβίᾳ πραξικοπήματος τῶν ἐν χηρείᾳ ἱερέων. Ἀνώτερος κληρικὸς τοῦ Οἰκουμ. Θρόνου, ἐπιθυμῶν νὰ γνωρίσῃ τὴν θέσιν τοῦ ζητήματος ἐν τῇ Ἀγγλικανικῇ Ἐκκλησίᾳ, παρεκάλεσεν ἔγκριτον Ἀγγλικανὸν καὶ θερμὸν φίλον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τὸν κ. Athelstan Biley, ὅπως γράψῃ τὴν διατριβὴν ταύτην. Ὅ τε συγγραφεὺς αὐτῆς καὶ ὁ μεταφραστὴς ἀγνοοῦμεν ἂν ἡ διατριβὴ αὕτη ἐδημοσιεύθη ἐν συνόλῳ ἢ ἐν μέρει ἔν τινι ἑλληνικῷ ἐκκλησιαστικῷ περιοδικῷ. Ἡ δημοσίευσις αὐτῆς ἐν ἑλληνικῇ μεταφράσει ἐν τῇ «**Ὀρθοδοξίᾳ**» γίνεται κατὰ παράκλησιν τοῦ ὑποσημειουμένου πρὸς τὸν γράψαντα ἐν τῇ πεποιθήσει, ὅτι εἶνε χρήσιμος συμβολὴ εἰς τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος παρ' ἡμῖν. Θεωροῦμεν καθῆκον, ὅπως καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης ἐκφράσωμεν τὰς εὐχαριστίας ἡμῶν πρὸς τὸν συγγραφέα.

Λονδῖνον † Θ. Γ.

*
* *

I

Μετὰ δυσαρεσκείας ἐπιλαμβάνομαι τοῦ παρόντος θέματος. Πρῶτον, διότι εἶμαι ἁπλοῦς λαϊκὸς καὶ γινώσκω, ὅτι ἡ διατριβή μου θὰ ἀναγνωσθῇ ὑπὸ μελῶν τῆς ἑλληνικῆς Ἱεραρχίας καὶ ὑπὸ θεολόγων ἐξ ἐπαγγέλματος, μεταξὺ τῶν ὁποίων δὲν δύναμαι νὰ καταλεγῶ. Ἔπειτα εἶμαι μέλος τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, Ἐκκλησίας ἐχούσης ἱστορίαν ὅλως διά-

φορον τῆς ἱστορίας τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Τίνι τρόπῳ δύναμαι νὰ καταστήσω τὴν διατριβήν μου χρήσιμον **πως**—διότι δὲν δύναμαι νὰ ἀξιώσω, ὅτι δύναται νὰ ἀποβῇ λίαν χρήσιμος—εἰς τοὺς ὀρθοδόξους φίλους μου;

Δὲν ἔχω ἀνάγκην νὰ μνημονεύσω τὰ παραγγέλματα τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν, τὴν τάξιν τῆς πρώτης Ἐκκλησίας (πρβλ. τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Συνεσίου κατὰ τὸ 410, ἥτις ἀποκαλύπτει τὴν καθεστηκυῖαν τάξιν ὡς πρὸς τὸν ἔγγαμον βίον τῶν Ἐπισκόπων) καὶ τὰς Ἐκκλησιαστικὰς Διατάξεις ἀπὸ τῶν Ἀποστολικῶν Κανόνων μέχρι τῶν τῆς ἐν Τρούλλῳ Συνόδου (Κανὼν 3, 6, 12, 48). Οὐδὲ ἀνήκει εἰς ἐμὲ νὰ μνημονεύσω τὴν περίφημον παρέμβασιν τοῦ Παφνουτίου κατὰ τὴν μεγάλην Σύνοδον τῆς Νικαίας ὡς ἐν λεπτομερείᾳ ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Σωζομενοῦ καὶ τοῦ Σωκράτους (Σωζομ. I, 22. Σωκρ. 1, 11). Ὅλα ταῦτα εἶνε καλῶς γνωστὰ εἰς ἐκείνους, οἵτινες πιθανῶς θὰ ἀναγνώσωσι τὴν διατριβὴν αὐτήν. Ἀλλ᾽ ἄς μοι ἐπιτραπῇ νὰ συγκεφαλαιώσω τὴν τάξιν ἐν τῇ πρωτογόνῳ Ἐκκλησίᾳ ἐπωφελούμενος ἑνὸς ἄρθρου τοῦ Λεξικοῦ τῶν Χριστιανικῶν Ἀρχαιστήτων (Dictionary of Christian Antiquities) τοῦ Smith καὶ Cheetham, ἔργον τὸ ὁποῖον δικαίως ἐκτιμᾶται ὑπὸ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας.

«Ἡ πρᾶξις τῆς Ἐκκλησίας τῶν τριῶν πρώτων αἰώνων δὲν ἔτυχε δικαίας διαπραγματεύσεως ἀπὸ μέρους τῶν προτεσταντῶν Πολεμικῶν. Εἶνε εὔκολον νὰ ἀναφέρῃ τις τὰ παραδείγματα ἐγγάμων ἀποστόλων, ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων, οἵτινες εἶχον γυναῖκας καὶ ἐγέννησαν τέκνα πολὺν χρόνον μετὰ τὴν χειροτονίαν καὶ τὰ παραδείγματα ταῦτα ἀποδεικνύουσι βεβαίως ὅτι ὁ γάμος δὲν ἐθεωρεῖτο κατὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον ἀσυμβίβαστος πρὸς τὰ καθήκοντα τῶν κληρικῶν. Ἀλλ᾽ εἶνε δύσκολον καὶ ἴσως ἀδύνατον νὰ μνημονεύσῃ τις καὶ μίαν μόνην περίπτωσιν, καθ' ἣν συνήφθη γάμος μετὰ τὴν χειροτονίαν. Ὁ ἄγραφος νόμος τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν τῆς σημερινῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ὁ γάμος ἐπετρέπετο εἰς τοὺς κληρικούς, ἀλλ' εἰς κληρικοὺς ἤδη ὄντας ἀπηγορεύετο ὁ γάμος. Ὑπῆρχον προφανῶς πολλὰ αἴτια ἑνὸς κανόνος, ὅστις ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται παράλογος καὶ ἀσυνεπής. Ὁ κανὼν αὐτὸς ἐφήρμοζε τὴν ἀρχήν, καθ᾽ ἣν ἕκαστος ὤφειλε νὰ παραμείνῃ ἐν τῇ καταστάσει, ἐν ᾗ ἡ ἱερὰ κλῆσις εὗρεν αὐτόν (I Κορινθ. 7). Ἐξεπλήρου τὸν ὅρον τὸν τεθέντα ὑπὸ τοῦ ἀποστ. Παύλου, ὅτι ὁ ἐπίσκοπος (καὶ ὁ πρεσβύτερος) ἔδει νὰ εἶνε ἀνὴρ μιᾶς γυναικός. . . . . . . Ἐπέτρεπε τὴν ἁγιότητα τοῦ ἐγγάμου βίου, σιωπηλῶς ὅμως ὑπεδήλου τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἀγαμίας».

Ὅ,τι, νομίζω, ἔσται χρήσιμον εἰς τοὺς διαπρεπεῖς κληρικοὺς τῆς Κ., οἵτινες προὐκάλεσαν τὴν πραγματείαν ταύτην, εἶνε νὰ παράσχω εἰς αὐ-

τοὺς σύντομον ἱστορίαν τοῦ γάμου τῶν κληρικῶν ἐν τῇ Ἀγγλικανικῇ Ἐκκλησίᾳ, νὰ σημειώσω τὰς μεταβολὰς ἐν τῇ τάξει διὰ μέσου τῶν αἰώνων καὶ νὰ ὑποδείξω ἀπὸ τῆς ἀπομεμακρυσμένης πως σκοπιᾶς ἑνὸς λαϊκοῦ τὰ μαθήματα, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἐξαχθῶσιν ἐξ αὐτῆς. Οὕτω φρονῶ, ὅτι δύναμαι νὰ ἔλθω ἐπίκουρος εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Οἰκ. Πατριαρχείου, ὅπως ἀποφασίσωσι περὶ τῶν δυσκόλων προβλημάτων, τὰ ὁποῖα ἀντιμετωπίζουσι.

Ζῶμεν εἰς κόσμον μεταβαλλόμενον καὶ ἀναμφιβόλως ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ὀφείλει νὰ προσαρμόζηται πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς ἐποχῆς. Ἡ ἐκφερομένη ὑπὸ τῶν χριστιανῶν τῆς Δύσεως καὶ ἰδίᾳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης κατηγορία κατὰ τῆς Ὀρθοδοξίας εἶνε, ὅτι εἶνε στεῖρα, μὴ δυναμένη νὰ προσαρμοσθῇ πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς ἐποχῆς, ὅτι μέχρι τοῦ Σχίσματος ηὔξανεν ὡς θεόφυτον δένδρον, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ΙΑ΄ αἰῶνος ἔπαυσε νὰ δεικνύῃ τὰ σημεῖα ἐκεῖνα τῆς αὐξήσεως, ἅτινα εἶνε τὰ γνωρίσματα ζῶντος ὀργανισμοῦ, ἄλλαις λέξεσι ἔπαυσε νὰ διδάσκηται ὑπὸ τοῦ ζωοπαρόχου Πνεύματος.

Εἶνε ἄγνωστον πότε τὸ πρῶτον εἰσήχθη ὁ Χριστιανισμὸς εἰς τὰς Βρεττανικὰς νήσους. Ἡ παράδοσις, ἡ εὐρέως ἄλλοτε διαδεδομένη, ὅτι Ἰωσὴφ ὁ Ἀριμαθαίας ἐφύτευσε πρῶτος τὸ Εὐαγγέλιον παρ' ἡμῖν (καὶ ὅτι ἡ ράβδος αὐτοῦ ἐρρίζωσε καὶ ἐγένετο ἡ ἱερὰ ἄκανθα τοῦ Glaston bury, βλαστοὶ τῆς ὁποίας μέχρι σήμερον ἀνθοῦσι κατὰ τὰ Χριστούγεννα) ἀπορρίπτεται σήμερον γενικῶς. Ὁ Τερτυλλιανὸς γράφων κατὰ τὸ 208 λέγει, ὅτι ἐν μέρεσι τῆς Βρεττανίας ἀπροσίτοις εἰς τοὺς Ρωμαίους, τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ἐτιμᾶτο. Ἀναμφιβόλως δὲ κατὰ τὴν Δ΄ ἑκατονταετηρίδα ὑπῆρχε κανονικῶς ὠργανωμένος κλάδος τῆς χριστιανικῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας μετ' ἐπισκόπων ἐν Λονδίνῳ καὶ Ὑόρκῃ, καθόσον οἱ Ἐπίσκοποι οὗτοι μνημονεύονται ὡς ἀποδεχόμενοι τὰς ἀποφάσεις τῆς Α΄ ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου (325). Κατὰ τὸν Ε΄ αἰῶνα ἡ Βρεττανικὴ αὕτη Ἐκκλησία ἀποκοπεῖσα ἀπὸ τῶν μεγάλων Πατριαρχείων ἕνεκα τῶν εἰσβολῶν τῶν βαρβάρων (ἡ Ρωμαϊκὴ κατοχὴ ἔληξεν ὁριστικῶς τῷ 426) ἀπεμονώθη βαθμηδὸν ἀπὸ τοῦ κυρίου κορμοῦ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἦτο ἐν τούτοις Ἐκκλησία ἰσχυρά, Κελτικῆς φυλῆς καὶ ἤσκει μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ἀγρίων ἐκείνων φύλων. Κατὰ τὸ 430 ἐνεφανίσθησαν τὸ πρῶτον οἱ Σάξωνες καὶ οἱ Ἄγγλοι ἐπιδρομεῖς. Ἐν ὀλίγῳ συγκριτικῶς χρόνῳ ἐπέδραμον τὸ μεῖζον μέρος τῆς σημερινῆς Ἀγγλίας καὶ οἱ Κελτοὶ Χριστιανοὶ ἀπεσύρθησαν εἰς τὴν Οὐαλλίαν, εἰς τὴν Κορνουάλλην, εἰς μέρος τῆς Σκωτίας καὶ εἰς τὴν γείτονα νῆσον τῆς Ἰρλανδίας. Ὁ θρίαμβος τοῦ ἐθνισμοῦ ἦτο πλήρης σχεδὸν πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ ἁγ. Αὐγουστίνου, τοῦ ἱεραποστόλου τῆς Ρώμης τῷ 597.

Ποία ἦτο ἡ τάξις παρὰ τῷ κλήρῳ τῆς ἀρχαίας Βρεττανικῆς Ἐκκλησίας ἐν σχέσει πρὸς τὸν γάμον; Ὀλίγας ἔχομεν ἐνδείξεις. Κατὰ πρῶτον ὁ ὀργανισμὸς τῆς Ἐκκλησίας ἦτο ἐξ ὁλοκλήρου σχεδὸν μοναχικός. Οἱ ἡγούμενοι ἐκυβέρνων, οἱ δὲ Ἐπίσκοποι δὲν φαίνεται, ὅτι ἦσάν τι πλεῖον ἢ μηχαναὶ χειροτονοῦσαι. Ἀλλὰ δυνάμεθα νὰ ἀποδεχθῶμεν, ὅτι ἐτηρεῖτο ὁ ἀρχαῖος κανών, ὁ ἀπαγορεύων τὸν γάμον μετὰ τὴν χειροτονίαν, ἂν ληφθῶσιν ὑπ᾿ ὄψιν αἱ διαμάχαι μεταξὺ Βρεττανῶν καὶ Λατίνων Ἐπισκόπων, αἵτινες ἐγεννήθησαν μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ Αὐγουστίνου. Διότι αἱ διαμάχαι αὗται ἀνεφέροντο εἰς ζητήματα, οἷα τὸ τοῦ σχήματος τῆς ἱερατικῆς κουρᾶς (tonsure), τὸ τῆς ἡμέρας τοῦ Πάσχα, ἀλλ᾿ οὐδὲν ὑποδεικνύει, ὅτι ὑπῆρχε φιλονεικία μεταξὺ Κελτῶν καὶ Λατίνων ὡς πρὸς τὸν γάμον τῶν κληρικῶν. Ὁ Αὐγουστῖνος λέγεται, ὅτι ἔγραψεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Πάπαν Γρηγόριον ζητῶν ὁδηγίας περὶ τοῦ ζητήματος· ἀλλ᾿ ἡ χειρόγραφος πηγὴ περὶ τοῦ ἀντικειμένου δὲν εἶνε πολὺ ἀξιόπιστος. «Opto enim doceri an clerici continere non volentes possint contrahere; et si contraxerint an debeant ad sacculum redire»; Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἂν ἠρώτησε, δὲν ἔλαβε σαφῆ ἀπάντησιν παρὰ τοῦ Πάπα Γρηγορίου, ὅστις ἐξέφυγε τὴν δυσκολίαν ἀντικαταστήσας τὸ «clerici» διὰ τοῦ «clerici extra sacros ordines». Μετὰ ἑκατὸν ἔτη ὁμοίως ὁ Ἄγγλος Ἐπίσκοπος Aldhelm ἐν ἐπιστολῇ, δι᾿ ἧς ἐζήτει μεταρρυθμίσεις τινὰς ἐν τῇ ὑφισταμένῃ ἔτι Βρεττανικῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπὶ σκοπῷ ἑνώσεως, δὲν μνημονεύει τοῦ γάμου τῶν κληρικῶν.

Ἐὰν ἐξακολουθήσωμεν τὴν ἔρευναν δι᾿ ὅλης τῆς ἱστορίας τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ Αὐγουστίνου μέχρι τῆς ΙΣΤ´ ἑκατονταετηρίδος δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀπόδειξις, ὅτι κληρικοὶ κεχειροτονημένοι ἐπετράπη νὰ συνάψωσι γάμον, ἀλλ᾿ εἶνε βέβαιον ὅτι ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον ἔγγαμοι ἐχειροτονοῦντο. Αἱ ἐκκλησιαστικαὶ ἐν τούτοις ἀρχαὶ συμφώνως πρὸς τὴν Ρωμαϊκὴν τάξιν πάντοτε ἀπεστρέφοντο τὴν συζυγικὴν σχέσιν μετὰ τὴν χειροτονίαν καὶ κατὰ μέσα τῆς ΙΓ´ ἑκατοντ, παρὰ σημαντικὴν ἀντίστασιν, ἔγγαμος ἱερωσύνη, ὡς ἀναγνωρισμένος θεσμός, ἀπέβη ἀπηρχαιωμένη. Μεταβαίνομεν νῦν εἰς ἐξέτασιν τῶν μεταβολῶν, αἵτινες ἐπηνέχθησαν ὑπὸ τῆς οὕτω καλουμένης **Μεταρρυθμίσεως.**

Ἡ ῥῆξις μεταξὺ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ρωμαϊκῆς ἕδρας ἤρξατο τῷ 1535 ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἐρρίκου τοῦ Η´. Εἶνε ἄπω τοῦ σκοποῦ τῆς πραγματείας ταύτης τὸ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰς μικρολόγους λεπτομερείας τῆς ἔριδος ταύτης, ἥτις ἔσχε τόσον σπουδαῖα ἀποτελέσματα. Ὅ,τι ἐνδιαφέρει ἡμᾶς εἶνε τοῦτο, ὅτι παρὰ τὰς προσπαθείας τῶν Λουθηρανῶν καὶ ἄλλων Μεταρρυθμιστῶν τῆς Ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης—καὶ ἡ ἐπιρροὴ αὐτῶν ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας ὑπῆρξε σημαντικὴ —

οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολὴ εἰς τὴν τάξιν, ἥτις ἐπέβαλεν ἀγαμίαν εἰς τὸν κλῆρον. Ἐρρῖκος ὁ Η΄, ὅστις ἀνεκήρυξεν ἑαυτὸν κεφαλὴν τῆς Ἐκκλησίας ἀντὶ τοῦ Πάπα, ἠρνήθη ἀποφασιστικῶς νὰ κάμῃ παραχωρήσεις καὶ ὁ Cranmer, ὁ ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας καὶ Πρωθιεράρχης πάσης Ἐκκλησίας, δὲν κατώρθωσε νὰ ἐπηρεάσῃ αὐτόν. Ὁ Cranmer διετέλει εἰς στενὴν ἐπαφὴν πρὸς τοὺς ξένους Μεταρρυθμιστὰς καὶ περὶ τῆς προτιμήσεως αὐτοῦ δύναται κανεὶς νὰ συμπεράνῃ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι αὐτὸς ἐνυμφεύθη δίς, τὸ πρῶτον ἐνωρὶς πρὶν ἢ ἱερωθῇ καὶ τὸ δεύτερον τῷ 1531 ὅτε ἦτο ἤδη ἐφημέριος τοῦ Βασιλέως. Δὲν εἶνε ἀνάγκη καὶ νὰ προσθέσωμεν, ὅτι τὴν δευτέραν σύζυγον διετήρει κρύφα ἐν τελείῳ ἀποκλεισμῷ ἐν τῷ Ἀγγλικανικῷ μεγάρῳ τοῦ Λάμπεθ. Κατὰ τὸ 1547 ἀπέθανεν Ἐρρῖκος ὁ Η΄ καί Ἐδουάρδος ὁ ΣΤ΄ ὁ παῖς-βασιλεὺς ἀνῆλθεν εἰς τόν θρόνον. Ἡ προτεσταντίζουσα μερὶς κατέλαβεν ἤδη τὴν ἐξουσίαν καὶ πρὶν ἢ παρέλθῃ ἔτος ἐγένετο ἀπόπειρα, ὅπως ληφθῇ ἀπόφασις τοῦ Κοινοβουλίου καταργοῦσα ὅλας τὰς ποινὰς ἐναντίον τοῦ γάμου τῶν κληρικῶν καὶ παρὰ τὴν ἀντίστασιν ἰδίᾳ ἀπὸ μέρους τῶν ἐπισκόπων, τοιαύτη ἀπόφασις ἐλήφθη κατὰ τὸ 1549, ἥτις καίτοι συνίστα τὸν ἁπλοῦν βίον εἰς τὸν κλῆρον κατήργησεν ὅλους τοὺς ἐναντίον τοῦ γάμου τῶν ἱερέων νόμους.

Ὁ Cranmer ἔσπευσε τότε νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς μεταβολῆς ταύτης τοῦ νόμου καὶ μετὰ τῶν προτεσταντῶν μεταρρυθμιστῶν ἀνέλαβον νὰ διαδώσωσι τὴν νέαν διδασκαλίαν μεταξὺ τοῦ κλήρου χωροῦντες μάλιστα μέχρι τοῦ σημείου, ἂν πρέπῃ τις νὰ δώσῃ πίστιν εἰς τὸν ἱστορικὸν Strype, ὥστε νὰ κηρύξωσι τὴν ἀγαμίαν ἐπικίνδυνον εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἀντίδρασις τότε ἐγεννήθη καθ' ὅλην τὴν χώραν καὶ ἰδίᾳ μεταξὺ τῶν λαϊκῶν. Ἐνεργὸς ἐπανάστασις κατεστάλη ἀνηλεῶς ὑπὸ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας καὶ ὁ Cranmer κατώρθωσεν, ἵνα ψηφισθῇ κανὼν ὑπὸ τῆς Κληρικῆς Συνελεύσεως τῆς Ἀγγλίας (Convocation) ἐν ᾧ ἐλέγετο. «Ἐπίσκοποι, ἱερεῖς καὶ διάκονοι οὐδόλως διατάσσονται ὑπὸ τοῦ θείου Νόμου νὰ ἀφιερωθῶσιν εἰς μοναχικὸν βίον ἢ νὰ ἀπόσχωσι γάμου». Ὁ κανὼν οὗτος περιελήφθη νῦν εἰς τὰ 39 ἄρθρα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας. Ἡ ἀντίθεσις ἐξηκολούθει ἔτι καὶ προεβλέπετο ἡ λῆξις μέτρου, δι' οὗ ἡ ἰδέα, ὅτι ἡ ἀποδοχὴ τῶν κληρικῶν βαθμῶν αἴρει τὸ δικαίωμα τοῦ μετ' αὐτὴν γάμου ἔμελλε νὰ στιγματισθῇ ὡς αἵρεσις. Εὐτυχῶς πρὶν ἢ συντελεσθῇ ἡ προσβολὴ αὕτη κατὰ τῆς χριστιανικῆς παραδόσεως Ἐδουάρδος ὁ ΣΤ΄ ὁ παῖς-βασιλεὺς ἀπέθανε καὶ ἡ βασίλισσα Μαρία διεδέχθη αὐτὸν εἰς τὸν θρόνον τῷ 1553.

Ὁ σκοπὸς τῆς Μαρίας ἦτο νὰ συμφιλιώσῃ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀγγλίας μετὰ τῆς Ρώμης καὶ οὐδόλως ἐκπληκτικόν, ὅτι πρὸ τοῦ τέλους τοῦ ἔτους τὸ Κοινοβούλιον ἠκύρωσε τοὺς περὶ θρησκείας νόμους τοῦ Ἐδουάρ-

δου περιλαμβανομένου καὶ τοῦ ἐπιτρέποντος τὸν γάμον τῶν ἱερέων καὶ ἐλήφθησαν ἀμέσως αὐστηρὰ μέτρα ἐναντίον τοῦ ἐγγάμου κλήρου. Ὁ Cranmer ἐφυλακίσθη καὶ μετὰ ταῦτα ἐκάη ὡς αἱρετικὸς μετὰ τῶν δύο κυρίων ὑποστηρικτῶν αὐτοῦ, τοῦ Latimer καὶ τοῦ Ridley.

Κατὰ τὸ 1554 ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία ἠνώθη κυριολεκτικῶς μετὰ τῆς Ρωμαϊκῆς ἕδρας καὶ κατὰ τὸ 1555 ὁ Καρδινάλιος Pole ὡς Λεγᾶτος τοῦ Πάπα συνεκάλεσε Σύνοδον, ἐν ᾗ ὅλοι οἱ γάμοι τῶν κληρικῶν ἐκηρύχθησαν ἄκυροι. Κατὰ τὸ 1557 ἡ Κληρικὴ Συνέλευσις (Convocation) συνεφώνησε καὶ οὕτω συνεπληρώθη ἡ ἀντενέργεια καὶ ἡ Λατινικὴ τάξις ἀπεκατεστάθη τελείως.

Τὴν 17ην Νοεμβρίου 1558 ἀπέθανεν ἡ βασίλισσα Μαρία καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ὁ Καρδινάλιος Pole. Ἡ Ἐλισάβετ ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον καὶ ὁ ἀτυχὴς λαὸς τῆς Ἀγγλίας παρεσκευάσθη εἰς νέαν μεταβολήν. Ἡ θέσις τῆς Ἐλισάβετ ἦτο πλήρης δυσχερειῶν καὶ ὀφείλεται εἰς τὴν μεγάλην ὀξύνοιαν καὶ τὴν ἰσχὺν τοῦ χαρακτῆρος αὐτῆς τὸ ὅτι ἐκράτησε τὸ στέμμα μέχρι τοῦ θανάτου αὐτῆς κατὰ τὸ 1603. Αἱ συμπάθειαι αὐτῆς ἐστρέφοντο μᾶλλον πρὸς τὴν παλαιὰν θρησκευτικὴν κατάστασιν ἐν Ἀγγλίᾳ ἢ πρὸς τὴν νέαν, ἀλλ' ἦτο ἀναποφεύκτως ἠναγκασμένη νὰ στηριχθῇ ἐπὶ τῆς Προτεσταντικῆς μερίδος καὶ ἡ ἐνέργεια τοῦ Παπισμοῦ καὶ τῆς Ἱσπανίας κατέστησεν τὴν ὑποστήριξιν τῶν Προτεσταντῶν ἀπολύτως ζωτικήν. Ἀξιοσημείωτος ἡ στάσις αὐτῆς ὡς πρὸ τὸ ὑπὸ διαπραγμάτευσιν ἐνταῦθα ζήτημα. Οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι ἀπηχθάνετο ὁλοτελῶς τὸν ἔγγαμον κλῆρον καὶ ἠγωνίσθη σφόδρα, ἵνα διατηρήσῃ τάξιν τινά. Ὅταν ἠναγκάσθη ν' ἀποδεχθῇ τὸν γάμον τῶν κληρικῶν περιέβαλεν αὐτὸν δι' ὅρων ἐν ταῖς Βασιλικαῖς Διατάξεσι τοῦ 1559 (art. XXIX). Ἱερεὺς ἢ διάκονος δὲν ἠδύνατο νὰ συνάψῃ γάμον ἄνευ ἀδείας παρεχομένης μετὰ ἐπιμελῆ ἔρευναν ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου τῆς ἐπαρχίας καὶ δύο Εἰρηνοδικῶν (τοπικῶν δικαστῶν). Ἐπίσκοπος δὲ ὄχι ἄνευ ἐγκρίσεως τοῦ Μητροπολίτου καὶ ἐπιτρόπων διοριζομένων ὑπὸ τῆς Βασιλίσσης. Εἰς τὸν διάδοχον τοῦ Pole, ἀρχιεπίσκοπον Καντουαρίας Parker, ὅτε οὗτος ἐτόλμησε νὰ κάμῃ παραστάσεις πρὸς αὐτὴν τῇ ὑποβολῇ ξένων τινῶν Προτεσταντῶν φίλων εἶπεν, ὅτι «μετενόησε διότι ἔκαμεν αὐτὸν ἢ πάντα ἄλλον ἔγγαμον ἄνδρα ἐπίσκοπον» (Parker Correspondance). Ἡ προσβολὴ τῆς Βασιλίσσης πρὸς τὴν φιλοξενοῦσαν Καν Parker, ὅτε αὕτη ὑπεδέχθη τὴν Βασίλισσαν ἐν τῷ ἀρχιεπισκοπικῷ μεγάρῳ, «Madame δὲν δύναμαι νὰ Σᾶς ὀνομάσω Mistress, δὲν ἐπιθυμῶ νὰ Σᾶς ὀνομάσω· ἀλλ' ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν εἶσθε Σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὴν φιλοξενίαν Σας» ἠδύνατο νὰ εἶνε ἀληθής, καίτοι ἡ διήγησις δὲν στηρίζεται ἐπὶ ἀναμφιλέκτου μαρτυρίας (Strickards qneen Elisabet Chap. IV).

Ἐφεξῆς ὁ γάμος τῶν κληρικῶν ἀνεγνωρίσθη ὑπό τε τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας καὶ ὅλοι οἱ περιορισμοὶ ἤρθησαν. Οὐ μόνον οἱ ἅπαξ συζευχθέντες, ἀλλὰ καὶ οἱ δίγαμοι δύνανται νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν κλῆρον καὶ νὰ συζῶσιν ὡς ἔγγαμοι μετὰ τῶν συζύγων αὐτῶν. Διάκονοι, ἱερεῖς καὶ αὐτοὶ οἱ Ἐπίσκοποι δύνανται νὰ νυμφευθῶσιν ὄχι μόνον ἅπαξ ἀλλ' ὁσάκις ἐπιθυμοῦσι μετὰ τὴν χειροτονίαν καὶ ἡ ἐλευθερία αὕτη κρατεῖ καὶ μέχρι σήμερον. Ἀλλ' ἐδέησε νὰ παρέλθῃ μακρὸς χρόνος μέχρις οὗ ὑπερνικηθῇ ἡ ἀρχαία προκατάληψις. Μετὰ τὸν Cranmer καὶ τὸν Parker οὐδεὶς Ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας ὑπῆρξεν ἔγγαμος μέχρι τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1688, γεγονότος, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπηκολούθησε πνευματικὴ κατάπτωσις ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγγλίας, ἐκ τῆς ὁποίας ἀνέκυψεν αὕτη μόλις κατὰ τὴν ΙΘ' ἑκατονταετηρίδα. Μέχρι πρὸ ὀλίγου ἔτι αἱ σύζυγοι τῶν Ἐπισκόπων ἦσαν λίαν ἀποτραβηγμέναι [1]) καὶ μέχρι σήμερον δὲν ἔχουσιν ἐπίσημον ἢ κοινωνικὸν τίτλον. Π. χ. Ἐνῷ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας ἡγεῖται ὅλων τῶν λόρδων τῆς Ἀγγλίας ἐρχόμενος κατὰ βαθμὸν ἀμέσως μετὰ τοὺς Δούκας βασιλικοῦ αἵματος, ἡ σύζυγος αὐτοῦ εἶνε μόνον Mrs. Randall Davidson, οὐδένα ἀποκομίζουσα τίτλον ἐκ τοῦ συζύγου αὐτῆς (ἡ σύζυγος τοῦ Λόρδου ἢ τοῦ Σὲρ καλεῖται Lady ἀντὶ Mistress). Ὁ ἀγγλικὸς κανών, ὅπως ἡ σύζυγος συμμετέχῃ τοῦ βαθμοῦ τοῦ συζύγου αὐτῆς παρεβήθη μόνον προκειμένου περὶ τῶν Ἀρχιεπισκόπων καὶ τῶν Ἐπισκόπων. Ἐπὶ μακρὸν οἱ λαϊκοὶ τῶν καλῶν τάξεων δυσμενῶς ἔβλεπον τὸν γάμον τῶν θυγατέρων αὐτῶν μετὰ κληρικῶν καὶ δύναταί τις νὰ ὑποστηρίξῃ, ὅτι εἰς τὴν ἀποστροφὴν αὐτὴν ἐν πολλῷ ὀφείλεται ἡ κοινωνικὴ περιφρόνησις τοῦ κλήρου κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα.

Διεγράψαμεν οὕτω τὴν ἱστορίαν τοῦ γάμου τῶν κληρικῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγγλίας ἀπ' ἀρχῆς. Εἴδομεν, ὅτι οὐδεὶς συντρέχει λόγος, ὅπως πιστεύσωμεν, ὅτι ὁ κανών, ὃν ὑπαινίσσεται ὁ Παφνούτιος, κατεπατήθη ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Βρεττανικῇ Ἐκκλησίᾳ. Εἴδομεν πῶς ἡ Λατινικὴ Ἐκκλησία, ἥτις πρῶτον ἀπέκρουσε τὴν Βρεττανικὴν Ἐκκλησίαν, εἶτα ἀνεμίχθη εἰς αὐτὴν καὶ ἐν τέλει ἀπερρόφησεν αὐτὴν ἀποτελέσασα οὕτω τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀγγλίας, ἐπέβαλλεν ὄχι πάντοτε ἐπιτυχῶς τὸν κανόνα τῆς ἀγα-

[1]) Οὕτω πρὶν ἢ τὸ Παλάτιον τοῦ Lambeth διασκευασθῇ, ὅπερ ἐγένετο ἐπὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Howley κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, τὰ ἰδιαίτερα δώματα τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἦσαν κεχωρισμένα τῶν τῶν κυριῶν καὶ φαίνεται ὅτι τὴν ἡμέραν διήνυε μόνος συναντώμενος μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ μετὰ τὸν ἐν τῷ Παρεκκλησίῳ Ἑσπερινόν. Ἡ πληροφορία παρέχεται ὑπὸ τοῦ Ἐντιμ. G. W. E. Bussel.

μίας. Καὶ ἐν τέλει παρετηρήσαμεν πῶς ἀφοῦ ἐγκαθιδρύθη ἡ λατινικὴ τάξις καὶ ἡ ἀγαμία, ἐπῆλθεν ἡ ῥῆξις μετὰ τῆς Ῥώμης καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀγγλίας τέλος ὁμοῦ μετὰ τοῦ ζυγοῦ τῆς Ῥώμης ἀπέρριψε καὶ πάντα περιορισμὸν τοῦ γάμου τῶν κληρικῶν. Μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν συνεπειῶν τῆς μεταβολῆς ταύτης καὶ εἰς τὴν ἐκ **τούτων ἀποκόμισιν χρησίμων ἴσως μαθημάτων.**

[Ἕπεται συνέχεια)

† ΜΕΓ. ΚΑΤΗΧΗΤΟΥ ΑΛΕΞ. ΖΩΤΟΥ, Δ. Φ.

ΑΙ ΑΝΑΚΡΙΒΕΙΑΙ
ΤΩΝ
ΕΝ ΤΗ͂Ι ΦΛΩΡΕΝΤΙΑΝΗ͂Ι ΣΥΝΟΔΩ͂Ι ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

Ὡς ἔρεισμα ἀριπαγὲς ἅμα καὶ ἀπαρασάλευτον τῶν γνώσεων ἡμῶν, τῶν τὴν ὀρθὴν καὶ κανονικὴν τοῦ πνεύματος ἀνάπτυξιν κατεργαζομένων ἔχομεν πρὸ παντὸς τὴν ἱστορίαν, τὴν διατυποῦσαν ἀληθείας ὑπὸ τῶν γεγονότων μεμαρτυρημένας καὶ κατωχυρωμένας δι᾽ ὅλων τῶν στοιχείων τῶν ἀσφαλιζόντων τὸ ἀπαραποίητον αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ πᾶσα διδασκαλία καὶ μάθησις διανοητικὴ ἐκ προϋπαρχούσης γνώσεως τῆς ἱστορίας γίνεται, διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἀνθρωπότης πᾶσα ἀναπτύσσεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ἥτις μεταδίδει γνώσεις καὶ εἰδήσεις ἀληθεῖς, ὡς αὐτὴ ἡ ἐτυμολογία τῆς λέξεως τοῦτο ὑποδηλοῖ.

Ἡ ἀλήθεια δὲν πηγάζει ἐκ τοῦ αἰσθήματος τῆς καρδίας, οὐδὲ χροιὰν κομματικὴν δύναται νὰ ἔχῃ, ἀλλ᾽ εἶναι καθαρῶς ἀντικείμενον τοῦ νοῦ, ὅπερ ἐλευθέρως πᾶς τις ὡς μορφωτικὸν στοιχεῖον ἀποδέχεται καὶ δι᾽ ὅπερ ἐνδιαφέρεται πᾶς ἀμερόληπτος καὶ μάλιστα, ὅταν αὕτη πρόκειται τὰ τὴν καθολικότητα ἐνδιαφέροντα γενικὰ συμφέροντα νὰ ἐξυπηρετήσῃ, ὡς λόγου χάριν, τὴν ποθητὴν καὶ εὐκταίαν ἕνωσιν πάντων τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων, τῶν ὀφειλόντων μὲν ἵνα ὦσι ἕν, ἐξ ὑποκειμενικῆς ὅμως καὶ διαστρόφου ἀντιλήψεως τῆς ἀληθείας εἰς ποικιλώνυμα καὶ ἀντίθετα στρατόπεδα διῃρημένων. Καὶ ἀκριβῶς ἕνεκα τούτου σήμερον καὶ ἡ ἀλήθεια εἶναι κεχρωματισμένη τὴν χροιὰν τοῦ στρατοπέδου αὐτῆς φέρουσα.

Εἰς τὸ φυλλάδιον τοῦ ἀξιολόγου γαλλικοῦ περιοδικοῦ «*L'Union des*

Eglises», ἀριθμ. 24, 10 Μαΐου-'Ιουνίου 1927, οὗτινος ὁ σκοπὸς εἶναι λίαν ἐπαινετὸς καὶ σύμφωνος τῇ καθολικῶς σήμερον ἐκφαινομένῃ διαθέσει ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως τῶν Χριστιανῶν πάσης δογματικῆς ἢ καὶ κανονικῆς ἀποχρώσεως, ὑπάρχει ἱστορικὴ πραγματεία, φέρουσα τὴν ὑπογραφὴν μὲν τοῦ λογίου κ. Venance Grumel, τὴν ἐπιγραφὴν δὲ «ἡ ἐν Φερράρᾳ-Φλωρεντίᾳ Σύνοδος πρὸς ἕνωσιν τῶν 'Εκκλησιῶν 1438—1439».

῾Η ἐν τῇ ἱστορικῇ ταύτῃ ἐκθέσει διάστροφος τῶν ἀληθῶν γεγονότων παράστασις καὶ ἀντίθετος πρὸς ὅσας ἡμεῖς παραστάσεις ἀποκτῶμεν ἐκ τοῦ κύκλου τῶν ἡμετέρων πηγῶν, ἡ μακρὰν θέτουσα τὸν ἄλλως πολύτιμον σκοπὸν τοῦ περιοδικοῦ τούτου καὶ συγχρόνως καὶ αὐτὸν τὸν ἱστοροῦντα τὰ γεγονότα ἐκεῖνα κεχρωματισμένον ἀποδεικνύουσα, παρώρμησεν ἡμᾶς εἰς ἀποκάλυψιν μὲν τῆς διαστροφῆς, εἰς ἀνάδυσιν δὲ τῆς ἀληθείας.

Γνωστὸν πᾶσι τοῖς μορφώσεως ἱστορικῆς περιηνθισμένοις εἶναι, ὅτι ἐν τῷ χρονικῷ διαστήματι τῶν 341 ἐτῶν (1098—1439) τὰς κατ' αὐτὸ δέκα ἀποπείρας τὰς ἐπιχειρηθείσας πρὸς ἕνωσιν τῶν ἀπ' ἀλλήλων διϊσταμένων 'Εκκλησιῶν τῆς ἑῴας καὶ ἑσπερίας, ἠκολούθησεν ἡ ἐσχάτη, ἡ ἐν Φερράρᾳ μὲν τῆς 'Ιταλίας ἀρξαμένη, ἐν Φλωρεντίᾳ δὲ πέρας ἀτελέσφορον λαβοῦσα Σύνοδος τῷ 1438—1439. Αἱ πολυετεῖς προετοιμασίαι διὰ τὴν Σύνοδον ταύτην, ἡ ἐν αὐτῇ παρουσία λίαν ἐπιφανῶν προσώπων ἀξιωματούχων τῆς τε 'Εκκλησίας καὶ Πολιτείας, τόσον τῆς 'Ανατολῆς ὅσον καὶ τῆς Δύσεως, ἡ ἐμβριθὴς καὶ ἐμπεριστατωμένη συζήτησις τῶν κυριωτέρων τοῦ σχίσματος αἰτίων, καὶ ἡ λεπτολόγος ἀνίχνευσις τῶν ἀντικειμένων τῆς χωριζούσης διαφορᾶς ἀτυχῶς δὲν ἐπέτυχον τοῦ διωκουμένου σκοποῦ, ἀλλ' εἰς ἀπᾷδον πρὸς τὴν καταφανῆ ἀλήθειαν κατέληξαν τέλος. Δεινὴ πράγματι ἦτο κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἡ θέσις τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων. ῾Η πτῶσις τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας ὁσημέραι ἀριδηλοτέρα καθίστατο, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ τότε Αὐτοκράτωρ 'Ιωάννης VII ὁ Παλαιολόγος ἔταμεν ὁδὸν πολιτικήν, τὴν ὁποίαν πρῶτος ἐχάραξεν ὁ γενάρχης τοῦ οἴκου τῶν Παλαιολόγων Μιχαὴλ ὁ VIII, εἰσαγαγὼν ἐν τῇ πολιτικῇ αὐτοῦ σύστημα τῆς μετὰ τῶν ξένων δυνάμεων συμμαχίας καὶ ἰδιαιτέρως τῆς μετὰ τῶν τότε πράγματι ἰσχυρῶν Παπῶν τῆς Ρώμης συνεννοήσεως. (Παπαρ. ῾Ιστορ. ῾Ελλ. 'Εθν. τόμ. Ε' σελ. 130. 'Αθῆναι 1887 καὶ Norden Papot. und Byz. p. 398. Berlin 1903). ῞Οτι δὲ ἡ ἐλπὶς βοηθείας διὰ τῆς τῶν 'Εκκλησιῶν ἑνώσεως ἠνάγκασε ἀμφοτέρους τοὺς μνημονευθέντας Αὐτοκράτορας εἰς τὸ ἐπιχείρημα τῶν διαπραγματεύσεων τῆς ἑνώσεως, τοῦτο πᾶσι τοῖς ἐγκύψασιν εἰς τὴν μελέτην τῶν ἱστορικῶν τούτων σελίδων εἶναι γνωστὸν καὶ κατάδηλον, ὡς τοῦτο ὁμολογεῖ ὁ ἱστορικὸς Γεώργιος Παχυμέρης γράφων· «οὐδὲ χάριν ἄλλου πραγ-

ματεύεσθαι τὴν εἰρήνην ἢ δεινοὺς πολέμους ἀνακοπῆναι» (Γ. Παχυμ. Μιχ. Παλαιολ. I σελ. 126 ἔκδοσις Bonn. καὶ ὡς τοῦτο καὶ αὐτὸς ὁ κ. Grumel ἀνομολογεῖ («Union des Eglis» № 24, p. 274). Ὁ δὲ Πάπας τῆς Ρώμης ἥψατο τοῦ ἔργου τῆς μετὰ τῶν ἀνατολικῶν συνεννοήσεως λίαν προθύμως, διότι ταραχαὶ μεγάλαι καὶ ἐπικίνδυνοι διηγέρθησαν ἐν τῇ Ρωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπὸ τοὺς χρόνους τῆς εἰς Ἀβινιῶνα μεταστάσεως τοῦ παπικοῦ θρόνου, ἥτις ἐδημιούργησε τὸ μέγα παπικὸν ἢ δυτικὸν καλούμενον σχίσμα, τὸ ἐπὶ ἡμίσειαν περίπου ἑκατονταετηρίδα διατηρηθὲν (1378—1417). Ἐπὶ πεντήκοντα ὅλα ἔτη ἦρχον τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας δύο Πάπαι, ἐξ ὧν εἷς μὲν διέτριβεν ἐν Ἰταλίᾳ, ὁ δὲ ἕτερος διέμεινεν ἐν Γαλλίᾳ, ἀπὸ τῶν παπικῶν αὐτῶν ἑδρῶν ἀρὰς καὶ καθαιρέσεις κατ' ἀλλήλων ἐκσφενδονίζοντες καὶ οὕτω φοβερὸν διοικητικὸν σάλον καὶ μέγα σκάνδαλον προκαλοῦντες. Οἱ δὲ ἡγεμόνες τῆς Εὐρώπης καὶ αὐτὸς ὁ λαὸς ἠγνόουν τὶς ἦτο ὁ νόμιμος τῆς Ἐκκλησίας ποιμήν, ᾧτινι τὴν ὑπακοὴν αὐτῶν καὶ τὸν σεβασμὸν ἵνα προσφέρωσι ὤφειλον. Κατὰ συνέπειαν ἡ τῶν Παπῶν ἐξουσία ἐκ βάθρων διεσείσθη, αἱ περὶ ἀλανθάστου καὶ ποντιφικῆς μονοκρατίας γνῶμαι διεσαλεύθησαν καὶ ἔδαφος ὁλονὲν ἐκέρδιζεν ἡ πεποίθησις, ὅτι ἡ Σύνοδος ἦτο ἀνωτέρα τῶν παπικῶν κεφαλῶν. Φοβούμενος λοιπὸν ὁ Πάπας τῆς Ρώμης τὴν ἀπώλειαν τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἰσχύος, μὴ δυνάμενος δ' ἀφ' ἑτέρου ὅπως ἀναχαιτίσῃ τὸ ἐκ τῆς καταστάσεως προκληθὲν καὶ ἐπικρατῆσαν πνεῦμα τῆς μεταρρυθμίσεως, ἐχάρη χαρὰν μεγάλην σφόδρα ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου περὶ ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, διότι ἡ ἕνωσις μόνον προσεπόριζεν αὐτῷ εὐπρόσδεκτον εὐκαιρίαν πρὸς ἀνόρθωσιν καὶ στερέωσιν τῆς ἑτοιμορρόπου αὐτοῦ ἀρχῆς (ἀναγν. Norden Papst. und Byz. Berlin 1903 καὶ Piehler Gesch der Trenn. zw. orient und occid. Kercheneinig. München 1864).

Πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ ἐγχειρήματος ἡμῶν, ἤτοι πρὸς ἀνάδυσιν τῆς ὑπὸ τοῦ φιλίστορος κ. Grumel, ἐν τῇ «Union des Eglises», ἀποκρυπτομένης ἢ ὀρθότερον μεταμεμορφωμένης ἱστορικῆς ἀληθείας, μετὰ τὰ προηγηθέντα ταῦτα, τὰ ἀναγκαῖα πρὸς κατανόησιν τῆς καταστάσεως ἀμφοτέρων τῶν μερίδων τῶν τὴν ἕνωσιν διαπραγματευσαμένων, προστρέχομεν εἰς τὰς πηγὰς τῶν ἐν Φλωρεντίᾳ συνοδικῶν γεγονότων. Πηγὰς δὲ ἀφ' ὧν ἀρύεταί τις ἀκριβῆ τὴν γνῶσιν τῶν ἐν τῇ Φλωρεντιανῇ Συνόδῳ γεγονότων, ἔχομεν τὰ πρακτικὰ αὐτῆς. Τὰ ἀληθῆ ὅμως πρακτικά, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ διασήμου ἱστορικοῦ Hergenröther, δὲν διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν, τὰ δὲ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο σήμερον φερόμενα, ἀποδίδονται τῷ Μητροπολίτῃ Μιτυλήνης Δωροθέῳ, ὅστις ἦτο παρὼν ἐν τῇ Συνόδῳ καὶ ὅστις ἀνῆκεν εἰς τὴν μερίδα τῶν ἀνατολικῶν τῶν σφόδρα προσκλινόντων πρὸς τὴν ἕνωσιν ἐκ συμπαθείας πρὸς τὴν Ρωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν

(Hergenr. Geschicht. III. p. 363). Ἡ ὡς καλλίστη ὑπὸ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας ἀνεγνωρισμένη ἱστορία αὕτη τοῦ Δωροθέου ἐξετυπώθη ὑπὸ τὴν ἐπιγραφήν : «S. Gener. Florentina Synodus» ἐν δυσὶ τόμοις κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ μὲν Λέων ὁ Ἀλλάτιος ἀποδίδει εἰς Θεόδωρον τὸν Ξανθόπουλον, ὁ δὲ Βέτρομος ἀπέδειξεν ὅτι συγγραφεὺς αὐτῆς εἶναι ὁ Μιτυλήνης Δωρόθεος (Abhandl. vom Doroth. vom Mitil. einem ungenn. Geschichsschreib. Halle. 1769). Τὰ πλεῖστα τῆς ἱστορικῆς ταύτης περιγραφῆς εἶναι εἰλημμένα ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς Συνόδου, ὧν μνημονεύει, ἀλλὰ πρὸς τούτοις ὑπάρχει καὶ τὸ ἡμερολόγιον τοῦ συγγραφέως περὶ τῶν κυριωτέρων ἀσχολιῶν τοῦ συνεδρίου μέχρι τῆς ἀποπερατώσεως αὐτοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ συντάκτης οὗτος εἶναι φίλος θερμὸς καὶ ἐργάτης τῆς ἑνώσεως, διὰ τοῦτο μνημονεύει ἐκείνων τῶν γεγονότων, ἅτινα εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον συνέτρεχον. Ἧττον ἀξιόπιστα εἶναι τὰ λατινικὰ πρακτικά, ἐκθέτοντα τὰ γεγονότα λίαν μεροληπτικῶς καὶ χρησιμεύοντα κατὰ τοῦτο μόνον, ὅτι διασαφηνίζουσι λεπτομερείας τινὰς ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς ἱστορίας τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδου (Ἀδαμ. Διαμαντ. Μαρκ. Εὐγ. σελ. 29—30 Ἀθην. 1912). Μετὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Συροπούλου κατὰ τὴν ἀξίαν καὶ σπουδαιότητα ἀκολουθοῦσι τὰ ἑλληνικὰ πρακτικὰ, ἅτινα ὑπάρχουσιν ἐκδεδομένα παρὰ τῷ Harduin (τόμ. IX) καὶ τῷ Mansi (τόμ. XXI)· ὁ δὲ καρδινάλιος Pitra ἐξέδοτο μόνον τὸ ἑλληνικὸν κείμενον αὐτῶν. Ἀλλ' ἐπιπροσθετέον, ὅτι ἡ χρῆσις τῶν πηγῶν τούτων δέον ὅπως γίνηται μετὰ πολλῆς τῆς προσοχῆς καὶ ἐπιφυλάξεως, ὄχι μόνον διὰ τὴν ὑποφαινομένην τάσιν τοῦ συγγραφέως εἰς ἀτομικὰς συμπαθείας, ἀλλὰ καὶ προσέτι διότι φαίνεται οὗτος ἥκιστα θεολογικῆς μορφώσεως ἐστοιχειωμένος. Λίαν ἀξιόπιστος ἅμα καὶ σοβαρὰ πηγή, ὑπὸ συγχρόνου ἱστορικοῦ, αὐτόπτου καὶ αὐτηκόου μάρτυρος, εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Σιλβέστρου Συροπούλου ἐξιστόρησις τῶν ἐν τῇ εἰρημένῃ Συνόδῳ λαβόντων χώραν ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ. Τὴν ἱστορίαν ταύτην αὐτὸς μὲν ὁ συγγραφεὺς ἀποκαλεῖ «ἀπομνημονεύματα», οἱ ἐκδόται ὅμως ταύτης, ἐπειδὴ ἥ τε ἀρχὴ καὶ ἡ ἐπιγραφὴ ἀπωλέσθη, ὠνόμασαν «ἱστορίαν ἀληθῆ τῆς ἀνόμου ἑνώσεως». Ὁ συγγραφεὺς ἦτο ἕλλην ἐκ πατρός, διδασκάλου καὶ κήρυκος τῆς Ἐκκλησίας, παρ' οὗ καὶ ἐξεπαιδεύθη καὶ διὰ πολλῶν ἀρετῶν περιεκοσμήθη καὶ ἐνεστερνίσθη τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἀλήθειαν, ὡς ὁ ἴδιος τοῦτο ὁμολογεῖ «ὅτι μόνον τὴν ἀλήθειαν ἱστορεῖ»· καὶ ὅτι «περὶ οὗτινος ἀμφιβάλλει περὶ τούτου οὐδὲν λέγει ἢ ὡς ἤκουσε τοῦτο ἐκτίθησι». Ἦτο δὲ διάκονος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησίας, τετιμημένος διὰ τοῦ ὀφφικίου τοῦ Ἐκκλησιάρχου καὶ Δικαιοφύλακος καὶ ἠκολούθησε τὸν Πατριάρχην Ἰωσὴφ εἰς Φλωρεντίαν, εἰς ἣν καὶ ὡς μέλος παρέστη, γενόμενος κατὰ συνέπειαν αὐτόπτης πάντων τῶν κατ' αὐτὴν διαδραματισθέντων καὶ αὐτήκοος πασῶν τῶν ἐπισήμων συνε-

δριῶν καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν κατ' ἰδίαν συνεντεύξεων. Αἱ δὲ τοῦ Συροπούλου διηγήσεις συμφωνοῦσιν εἰς τὰ οὐσιωδέστερα πρὸς ὅσα ἄλλοι Ἕλληνες καὶ Λατῖνοι ἱστορικοὶ συνέθεντο περὶ αὐτῶν τῶν γεγονότων. Χρώμενοι ταῖς πηγαῖς ταύταις, τῇ τοῦ Συροπούλου καὶ τῇ τοῦ Δωροθέου, ἐπιχειροῦμεν ἵν' ἀποδείξωμεν ἀνακριβῆ τὰ ὑπὸ τοῦ ἐλλογίμου κ. Grumel ἱστορούμενα ἐν τῇ «Union des Eglises», καὶ παραλείποντες τὰ λοιπὰ σημεῖα ἀσχολούμεθα ἰδιαιτέρως περὶ τὸ κεφάλαιον τὸ τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραφὴν φέρον : «La mort du Patriarche et sa confession de foi»· ἤτοι ὁ θάνατος τοῦ Πατριάρχου καὶ ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως αὐτοῦ (p. 271). Ἐν τῷ ἄνω σημειουμένῳ κεφαλαίῳ ὁ λόγιος κ. Grumel ἱστορεῖ τὰ ἑπόμενα. «On s'occupait déja de resoudre les autres points en litige, quand on apprit soudain, le 9 au soir, que le Patriarche venait de mourir subitement» (p. 271)· ἤτοι ἠσχολοῦντο περὶ τὴν λύσιν τῶν διαμφισβητουμένων σημείων, ὅταν ἄφνω ἔμαθον, τῇ 9 τὸ ἑσπέρας, ὅτι ὁ Πατριάρχης ἐξαίφνης ἀπέθανεν. Τοῦτο εἶναι τὸ ὑφ' ἡμῶν ἀμφιβαλλόμενον σημεῖον, ἡ χρονολογία τοῦ θανάτου τοῦ Πατριάρχου. Δὲν εἶναι ἡ ἐννάτη Ἰουνίου, ἀλλ' ἡ **δεκάτη.** Πρὸς ὑποστήριξιν ὅμως τοῦ ἰσχυρισμοῦ ἡμῶν τούτου, ἀναγκαῖον εἶναι, ὅπως ἀνατρέξωμεν εἰς προηγούμενα γεγονότα.

(Ἕπεται συνέχεια)

ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΑ
ΕΚ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

(συνέχεια ἀπὸ σελ. 220)

Ἅγιος καὶ τὰ ἀπ' αὐτοῦ παράγωγα.

Τὸ ὄνομα **ἅγιος** μετὰ καὶ τῶν παραγώγων αὐτοῦ (**ἁγιότης, ἁγιωσύνη, ἁγιάζω, ἁγιασμὸς**) εἶναι ἐκ τῶν συνήθων ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ γλώσσῃ μᾶλλον ἢ παρὰ τοῖς θύραθεν. Καὶ ἔχει μὲν τὴν αὐτὴν ῥίζαν, ἣν τὰ ὡς **ἄγος, ἁγνὸς** καὶ (;) **ἅζομαι, ἅζω** (ἁγ-jω) ἐν τῇ ἑλληνικῇ, sacer, sanctus (sancitus, sancio) ἐν τῇ λατινικῇ, sag jus, sanjus ἐν τῇ σανσκριτικῇ, ἴσως δὲ καὶ τὸ **ζὰκ** ἢ **ζακὰκ** ἐν τῇ ἑβραϊκῇ (=ἁγνὸς), ὑπάρχει ὅμως ἀμφιβολία περὶ τοῦ **πρώτου** σημαινομένου τῆς κοινῆς ῥίζης. Ὡς πρώτη δηλ. καὶ κυρία σημασία τοῦ ὀνόματος ἐκληπτέα ἡ ἔννοια **τοῦ καθαροῦ,** ἢ τοὐναντίον ἡ τοῦ **μὴ κοινοῦ** καὶ **μὴ βεβήλου,** ἡ τοῦ **μὴ βατοῦ,** ἡ τοῦ **μὴ προσιτοῦ** και **μὴ εὐπροσπελάστου τοῖς πᾶσιν ἀδιακρίτως,** ἀλλ **διακεκριμένου καὶ κεχωρισμένου ἀπὸ τῶν ἄλλων,** καὶ τοῦτο ὡς πάντῃ ὑπερέχοντος τῶν

ἄλλων καὶ ἀφισταμένου ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῇ ὑπεροχῇ ταύτῃ ἐμπνέοντος **τοῖς ἄλλοις ἴδιόν τι δέος καὶ σέβας**, ἰδίαν τινὰ εὐλάβειαν καὶ σεβασμόν, ἰσοδυνάμως πρὸς τὰ ἑλληνικὰ **αἰδέσιμος, σεβαστὸς** καὶ τὰ λατινικὰ *verendus, reverendus, venerandus*. Καὶ συνυπονοοῦνται μὲν τὰ τοιαῦτα ἐν τῇ ἐννοίᾳ παντὸς ὡς **ἁγίου** καὶ **ἱεροῦ** θεωρουμένου, τὰ αὐτὰ ὅμως αἰσθήματα δύνανται νὰ προκαλῶνται καὶ ὑπὸ παντὸς **ἐπὶ καθαρότητι** διακρινομένου, τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ αἱ δύο ἔννοιαι δὲν ἀποκλείουσιν ἀλλήλας, ἀλλ' ὡς τὰ πολλὰ ὑποτίθενται ὡς συνανήκουσαι, τὸ δὲ ἀντίστοιχον ἑβραϊκὸν *qadosh* ὡς πρώτην καὶ κυρίαν σημασίαν φαίνεται ἔχον ἐπίσης τὴν ἔννοιαν τῆς **καθαρότητος** (Λευϊτ. 11, 43-45. 19, 2. 20, 26. Δευτ. 23, 15. πρβλ. καὶ Ἐξοδ. 19, 22. 2 Βασιλ. ἢ Σαμ. 11, 4. 2 Παραλ. 5, 11, 29,15).

1. Ὅπως ποτ' ἂν ἔχωσι ταῦτα, τὸ ὄνομα **ἅγιος** ἐν ἀμφοτέραις ταῖς Διαθήκαις πρωτίστως εὐχρηστεῖ ἐπὶ τοῦ **Θεοῦ** καὶ ἐπὶ παντὸς ἀμέσως ἢ ἐμμέσως σχετιζομένου πρὸς αὐτόν, ὡς **τὸν ἀσυγκρίτως καὶ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ὑπερέχοντα τῶν ἄλλων πάντων καὶ ἄξιον ἀναλόγου παρὰ πάντων εὐλαβείας καὶ τιμῆς.** Τῆς **καθόλου** ταύτης ἐκδοχῆς ἐκφραστικὸς εἶναι ἀπὸ μὲν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὁ παρὰ τοῖς προφήταις καὶ ἰδίᾳ παρὰ τῷ Ἡσαΐᾳ χαρακτηρισμὸς τοῦ Κυρίου (=Ἰεχωβᾶ) ὡς τοῦ **ἁγίου τοῦ Ἰσραὴλ** (Ἡσ. 1, 4. 31, 1. 43, 3 καὶ ἀλλ.) καὶ ὁ παρὰ τῷ αὐτῷ προφήτῃ (αὐτόθι 6, 3) **τρισάγιος ὕμνος** τῶν Σεραφεὶμ «ἅγιος, ἅγιος **ἅγιός ἐστιν ὁ Κύριος Σαβαώθ·** πλήρης πᾶσα ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ», [1]) ἐκ δὲ τῆς Κ. Διαθήκης ὁ αὐτὸς ὕμνος τῆς Ἀποκαλύψεως (4, 8), καὶ τὸ τοῦ Λουκᾶ (1, 49) **ἅγιον** (=πάντιμον, πάνσεπτον) τὸ ὄνομα αὐτοῦ. [2]) Ἐνταῦθα ἀνάγεται καὶ ὁ ὅμοιος χαρακτηρισμὸς τοῦ **υἱοῦ τοῦ Θεοῦ** ἢ τοῦ **Χριστοῦ** ὡς **ἁγίου τοῦ Θεοῦ** ἢ ἁπλῶς **ἁγίου** (Μαρκ. 1, 14. Λουκ. 1, 35. 4, 34. Ἰωάν. 6, 67 κατ' ἄλλην γραφήν, οὐχ ἧττον δόκιμον τῆς κοινῆς **ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ),** ὡς καὶ ὁ ἔτι συνηθέστερος χαρακτηρισμὸς τοῦ **θείου πνεύματος** ὡς **ἁγίου.**

2. Συνηθεστέρα εἶναι ἡ χρῆσις τοῦ ἐπιθέτου **ἅγιος** ἐπὶ προσώπων καὶ πραγμάτων ὁπωσδήποτε ἀνηκόντων τῷ Θεῷ ἢ σχετιζομένων πρὸς αὐτόν, καὶ διὰ τὴν σχέσιν ταύτην μετεχόντων πως καὶ τῆς ἐκείνου τιμῆς. Ἐπὶ **πραγμάτων** λεγόμενον δὲν διαφέρει κατ' οὐσίαν τοῦ συνωνύμου ἐπιθέτου **ἱερός, ἱερὸν** (Πραξ. 7, 33). Οὕτως ἐπὶ τοῦ **ναοῦ τοῦ ἐν Ἱε-**

---

[1]) Ἐν τῇ αὐτῇ *γενικῇ* ἐκδοχῇ ἀπαντᾷ καὶ τὸ οὐσιαστικὸν *ἁγιωσύνη* (ἀλλὰ κατ' ἀπόδοσιν ἄλλης ἑβραϊκῆς λέξεως *ὦζ* καὶ hod) παρὰ τοῖς Ο' ἐν ψαλμ. 95 ἢ 96, 7 καὶ 144 ἢ 145, 5.

[2]) Οὕτω καὶ τὸ συνώνυμον *ὅσιος* ἐν Ἀποκαλ. 15, 4. 16, 5.

ρουσαλύμοις καθόλου (αὐτόθι 6, 13. 21, 28. Ἑβρ. 9, 1), ἐπὶ **μέρους** τινὸς αὐτοῦ, καὶ δὴ ἐπὶ τοῦ μέρους τοῦ **ἔμπροσθεν,** τοῦ μεταξὺ τοῦ προνάου καὶ τοῦ ἀδύτου, καὶ γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα **τὰ ἅγια** (αὐτόθι 9, 1—2), **ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἀδύτου** καλουμένου **"Αγια Ἁγίων** (αὐτ. 9, 3) ἢ καὶ ἁπλῶς **τὰ ἅγια** (αὐτ. 9, 24—25. 13, 11), νοούμενα καὶ ὡς **ἐπουράνια,** ὧν λειτουργὸς καὶ ἀρχιερεὺς εἶναι **αὐτὸς ὁ Χριστός** (αὐτ. 8, 2. 9, 8. 12. 10, 19). Οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς **Ἱερουσαλήμ,** ὡς πόλεως τοῦ Θεοῦ (Ματθ. 4, 5. 5, 35. 25, 43. Ἀποκαλ. 11, 2. 21, 2. 22, 19 (πρβλ. ἤδη Ἡσ. 48, 2. Νεεμ. 11, 1. 18), καὶ ἐπ' αὐτῶν **τῶν πέριξ τῆς Ἱερουσαλήμ, ὁ τόπος ὁ ἅγιος** (Ματθ. 24, 15), ἐκτὸς ἐὰν καὶ ἐνταῦθα ἐκληφθῇ ἡ φράσις ὡς δηλωτικὴ αὐτῆς **τῆς Ἱερουσαλὴμ** ἢ καὶ **αὐτοῦ τοῦ ναοῦ** τοῦ ἐν αὐτῇ, ὡς ἀνωτέρω (πρβλ. Μαρκ. 13, 14. Λουκ. 21, 20). Οὕτω χαρακτηρίζεται καὶ **τὸ ὄρος, ἐφ' οὗ μετεμορφώθη ὁ Κύριος** (2 Πέτ. 1, 18), καὶ **τὰ ἱερὰ τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἀντικείμενα** «ἡ ἁγιωτάτη πίστις» (Ἰουδ. στχ. 20), καὶ **πᾶσα θρησκευτικὴ διδασκαλία** (Ματθ. 7, 6 «μὴ δότε τὸ ἅγιον τοῖς κυσί»), ὡς καὶ **ἐντολὴ ἁγία** (2 Πέτ. 2, 21) καὶ **διαθήκη ἁγία** (Λουκ. 1, 72) καὶ **κλῆσις ἁγία** (2 Τιμ. 1, 9), καὶ **Γραφαὶ ἅγιαι** (Ρωμ. 1, 2. πρβλ. ἤδη 1 Μακκ. 12, 9 **τὰ βιβλία τὰ ἅγια**).

3. Οὐχ ἧττον ποικίλη εἶναι ἡ χρῆσις τοῦ **ἅγιος** ἐπὶ προσώπων, καὶ πρῶτον κατ' **ἔννοιαν** οὕτως εἰπεῖν **θρησκευτικήν,** καθ' ἣν ἔχουσι σχέσιν ἰδιαιτέρας ἐγγύτητος ἢ οἰκειότητος πρὸς τὸν Θεόν, ἀνεξαρτήτως τῆς οἱασδήποτε **ἠθικῆς** αὐτῶν **ποιότητος.** Οὕτως ἐπὶ τῶν **ἀγγέλων** (Ματθ. 25, 31. Ἰουδ. στχ. 14. Ἀποκαλ. 14, 10), ἐν δὲ 1 Θεσσ. 3, 13 (πρβλ. καὶ Ζαχαρ. 14, 5. Δαν. 4, 10), καὶ ἐν εἴδει οὐσιαστικοῦ, καίτοι ὑπάρχουσιν οἱ ἐκλαμβάνοντες ἐνταῦθα τὸ ὄνομα ἄλλως ἐπὶ **τῶν δικαίων καὶ πιστῶν, τῶν** ἤδη κεκοιμημένων καὶ τῇ θριαμβευούσῃ ἐκκλησίᾳ κατηριθμημένων (πρβλ. αὐτόθι 4, 15—17. 2 Κορ. 1, 10. Ἑβρ. 12, 23—24)— ἐπὶ τῶν **προφητῶν** (Λουκ. 1, 71. Πράξ. 3, 21. Ρωμ. 1, 2 καὶ 2 Πέτ. 1, 21)—ἐπὶ τῶν **ἀποστόλων** (Ἐφεσ. 3, 5), καὶ ἐπ' αὐτῶν ἔτι τῶν **πιστῶν** ἢ **χριστιανῶν** ἀδιακρίτως, ὡς διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ἀποχωρισθέντων ἀπὸ τοῦ λοιποῦ κόσμου καὶ τῷ Θεῷ ἀφιερωθέντων, καθ' ὃν ἀκριβῶς τρόπον καὶ ἐπὶ τῷ αὐτῷ λόγῳ τὸ αὐτὸ ἐπίθετον ἐχρησίμευε καὶ παρ' Ἰουδαίοις πρὸς χαρακτηρισμὸν αὐτῶν (πρβλ. Δαν. 7, 18. 22. 25. 27). Ὑπὸ ταύτην τὴν **καθαρῶς θρησκευτικὴν ἔννοιαν** ἐκληπτέον τὸ πληθυντικὸν **οἱ ἅγιοι,** ὁσάκις ὁ λόγος **περὶ τῶν χριστιανῶν καθόλου,** ὡς περὶ νέου περιουσίου λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ὡς περὶ ἀνθρώπων διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ καθαρθέντων καὶ ἐξαγορασθέντων καὶ ἀποχωρισθέντων ἀπὸ τοῦ λοιποῦ κόσμου καὶ ἰδίαν τοῦ Θεοῦ περιουσίαν ἀποτελούντων

(Ἰωάν. 17, 14—16. Πραξ. 20, 28. 1 Πετ. 2, 9), ὑφ' ἣν ἀκριβῶς ἔννοιαν νοοῦνται καὶ οἱ ἔκπαλαι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καθιερωμένοι **τίτλοι** τῶν ἐκ τοῦ κλήρου, καὶ μάλιστα τοῦ **ἀνωτέρου** λεγομένου (ἁγιώτατος, παναγιώτατος, πανιερώτατος, ὁσιώτατος κτλ.) ὡς ἰδιαιτέρως καὶ ὑπὲρ τοὺς λοιποὺς πιστοὺς τῷ Θεῷ ἀφιερωμένων καὶ αὐτῷ ἀνηκόντων, ἀσχέτως μὲν πρὸς τὴν οἱανδήποτε πραγματικὴν κατάστασιν τοῦ ἠθικοῦ αὐτῶν βίου, πάντοτε ὅμως ὑπομνηστικῶς τῆς **ἰδέας,** τοῦ δέοντος γενέσθαι. Οὕτω συχνὰ ἐν Πραξ. 9, 13. 32. 41. 16, 15. 26, 10 καὶ μάλιστα ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς Ρωμ. 1, 7, 8, 27. 12, 13. 16, 15. 1 Κορ. 1, 2. 6, 1. 2. 2 Κορ. 1, 1. Φιλ. 1, 1. 4, 21. Κολ. 1, 2. 13. Ἐφεσ. 1, 1. 5, 3. Ἑβρ. 6, 10. Ἰουδ. στχ. 6. Ἀποκαλ. 5, 8 καὶ ἄλλ.

4. Πρὸς τὴν εἰρημένην **θρησκευτικὴν** ἔννοιαν μᾶλλον ἢ ἧττον συναφῆ καὶ οἱονεὶ παρακολουθοῦσαν ἔχει τὸ ὄνομα **ἅγιος, ἅγιοι** καὶ τὴν ἔννοιαν τῆς **ἁγνότητος** ἢ **καθαριότητος,** ὡς τὸ τοῦ ἁγνοῦ καὶ ἐν πᾶσιν ἀμέμπτου καὶ ἀκεραίου Θεοῦ ἀνάλογα ἀπαιτοῦντος τὰ ἑαυτῷ ἀνήκοντα πρόσωπά τε καὶ πράγματα, καὶ ἐξωτερικῶς μέν, κατ' ἔννοιαν **τελετουργικήν,** μάλιστα δὲ ἐσωτερικῶς, κατ' ἔννοιαν **ἠθικήν.**

Ἡ ἠθικὴ αὕτη χρῆσις τοῦ ἐπιθέτου **ἅγιος** ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ δὲν εἶναι οὕτω συνήθης ὡς ἡ προδηλωθεῖσα θρησκευτική, καὶ ἐν ᾧ ἐπὶ τοῦ **Θεοῦ** κεῖται πάντοτε ἀπολύτως, ἐπὶ τῶν **ἀνθρώπων** νοεῖται, ὡς εἰκός, σχετικῶς. Οὕτως Ἰωάν. 17, 11 («πάτερ ἅγιε»), 1 Πετρ. 1, 15—16 (Λευΐτ. 19, 2). Ἀποκ. 6, 10. Πραξ. 3, 14. Μαρ. 6, 20. Ἐφεσ. 1, 4. 5, 27. Κολ. 1, 22. Ὁμοίως δὲ «θυσία ἁγία» Ρωμ. 12, 1. «ἅγιαι ἀναστροφαὶ» 2 Πετ. 3, 11. «νόμος ἅγιος» «ἐντολὴ ἁγία» (οὐδὲν ἔχουσα τὸ ἠθικῶς ἀδόκιμον καὶ ἀπόβλητον) Ρωμ. 7, 12. «φίλημα ἅγιον» (φίλημα ἁγνῆς καὶ ἀδόλου ἀγάπης) 1 Θεσ. 5, 26. 1 Κορ. 16. 20. 2 Κορ. 13, 12 καὶ Ρωμ. 16, 16.

Ἐνταῦθα ἀνάγεται κατά τινα ἔννοιαν καὶ τὸ Ρωμ. 11, 16 «καὶ εἰ ἡ ἀπαρχὴ ἁγία, καὶ τὸ φύραμα, καὶ εἰ ἡ ῥίζα ἁγία, καὶ οἱ κλάδοι», εἰκονικῶς ἐκφράζον τοῦτο, ὅτι ἡ τῶν πατριαρχῶν (Ἀβραάμ, Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ) καθ' οἱανδήποτε ἔννοιαν, ἠθικήν τε καὶ θρησκευτικήν, νοουμένη **ἁγιότης** λογίζεται εἰς πᾶν τὸ γένος τοῦ Ἰσραήλ.

5. Ταῖς προδηλωθείσαις ἐκδοχαῖς τοῦ ἐπιθέτου παρακολουθεῖ τὸ ὁμοίως πολύχρηστον ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ ῥῆμα **ἁγιάζω, ἁγιάζομαι,** ἐν ᾧ περιωρισμένην ἔχει τὴν χρῆσιν τὸ ῥηματικὸν **ἁγιασμός,** τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ ἐπιθέτου δύο παράγωγα **ἁγιότης** καὶ **ἁγιωσύνη** ἀπαντῶσι μόνον κατ' ἔννοιαν ἠθικήν, καὶ τοῦτο μόλις πεντάκις, ἡ μὲν ἁγιότης ἐν Ἑβρ. 12, 10 κατά τινας δὲ κώδικας καὶ ἐν 2 Κορ. 1, 12 (ἀντὶ τῆς κοινῆς γραφῆς **ἁπλότητι**), ἡ δὲ **ἁγιωσύνη** ἐν Ρωμ. 1, 4. 2 Κορ. 7, 1 καὶ 1 Θεσ. 3, 13. Ἐν τῷ χωρίῳ 2 Κορ. 7, 1 προφανῶς ὁ λόγος περὶ **ἁγνείας** ἢ **ἁγνότη-**

τος, περὶ τῆς παρομαρτούσης τῇ σωφροσύνῃ καθαρότητος τῶν ἠθῶν, ἐν ᾧ ἐν 1 Θεσ. 3, 12 γενικώτερον περὶ πάσης **ἠθικῆς ἁγνότητος καὶ καθαρότητος**, ἐν δὲ Ρωμ. 1, 4 τὸ «**πνεῦμα ἁγιωσύνης**» δυσκόλως μὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς κατ' οὐσίαν ἰσοδύναμον πρὸς τὸ **Πνεῦμα τὸ ἅγιον**, δύναται ὅμως νὰ ἐκληφθῇ ὡς δηλωτικὸν τῆς **θείας τοῦ Χριστοῦ φύσεως**, ἢ μᾶλλον **αὐτῆς** μὲν **τῆς ἀνωτέρας λογικῆς καὶ πνευματικῆς αὐτοῦ ἰδιότητος ὡς τελείου ἀνθρώπου**, διακριθείσης ὅμως τῆς τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων ποιότητος ἐπὶ πλήρει ἀναμαρτησίᾳ καὶ ἁγιότητι (πρβλ. καὶ τὸ ὄνομα **δίκαιος** § 1).

Ἰδιαιτέρας προσοχῆς χρῄζει ἐνταῦθα τὸ ῥῆμα **ἁγιάζω** καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ **ἁγιασμός**. Τὸ **ἁγιάζω** κατ' ἀντιστοιχίαν τῶν ἑβραϊκῶν τύπων qiddesh ἢ qiddash καὶ hiqdish σημαίνει μὲν ἀρχικῶς **ποιεῖν, καθιστᾶν τι ἅγιον**, πλὴν ὄχι πάντοτε ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς **μεταπλάσεως** καὶ **μεταποιήσεως, τῆς μεταβολῆς τῆς ὑπαρχούσης ποιότητος καὶ καταστάσεως**, ἀλλὰ πολλάκις καὶ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς **ἁπλῆς ἀναδείξεως τοῦ ἤδη ὑπάρχοντος**, τῆς **ἔργῳ ἀναγορεύσεως** ἢ **ἀνακηρύξεως**, τῆς **ἀναγνωρίσεως** καὶ **ἀνομολογίας** τῆς ἤδη προσούσης ἰδιότητος. Οὕτω τὸ τῆς κυριακῆς προσευχῆς «ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου» Ματ. 6, 9 (πρβλ. καὶ Ἡσ. 29, 23. Ἰεζ. 20, 41. 38, 23. Σοφ. Σειρ. 33 ἢ 36, 4) καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ **Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ** λεγόμενα ἐν Ἰωάν. 10, 36 καὶ 1 Πετ. 3, 10 (κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν **Χριστόν**, ἀντὶ τῆς κοινῆς γραφῆς **Θεόν**).

Προφανὴς εἶναι ἡ **μεταποιητικὴ** τοῦ ῥήματος σημασία ὅταν ὁ λόγος περὶ προσώπων καὶ πραγμάτων, ἅτινα **κοινὰ** ἢ **ἀκάθαρτα** τὰ πρὶν ὑπάρχοντα, ἀποβαίνουσιν **ἱερὰ** ἢ **ἁγνά**, ἅμα σχετισθῶσιν ὁπωσδήποτε πρὸς τὸ **θεῖον** καὶ οἱονεὶ μεταλάβωσι τῆς ἐκείνου ἁγιότητος καὶ ἁγνότητος. Οὕτω τὰ ὑπὸ τοῦ Κυρίου λεχθέντα ἐκεῖνα· «τί γὰρ μεῖζον, ὁ χρυσός, ἢ ὁ ναὸς ὁ **ἁγιάζων** τὸν χρυσόν ; τὸ δῶρον ἢ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἁγιάζον τὸ δῶρον» (Ματθ. 23, 17—19) ; Καθόσον ὅμως ἡ εἰρημένη πρὸς τὸ **θεῖον** συσχέτισις τῶν καθ' ἑαυτὰ κοινῶν καὶ ἡ ἐξάγνισις τῶν ἀκαθάρτων γίνεται εἴτε **δι' ἐκλογῆς** ἢ **ἀποχωρισμοῦ ἀπὸ τῶν ἄλλων καὶ ἀφιερώσεως εἰς τὸ θεῖον**, εἴτε **δι' ἀποπλύσεως** καὶ **ἀποκαθάρσεως** κεῖται τὸ αὐτὸ ῥῆμα **ἁγιάζειν** ἰσοδυνάμως εἴτε πρὸς τὸ **ἐκλέγειν καὶ ἀποχωρίζειν** ἀπὸ τῶν ἄλλων (=**ἀφορίζειν**) πρὸς τὸ **ἀνατιθέναι** καὶ **ἀφιεροῦν**, ἐπὶ προσώπων τε καὶ πραγμάτων [1]) (2 Τιμ.

---

[1]) Πρβλ. Δευτερ. 15, 19. Κριτ. 17, 3. 2 Βασιλ. 8, 11. Παραλ. 7, 16. Ἱερεμ. 1, 5. Σοφ. Σειρ. 45, 4. 49, 7. Ἐν τῇ σημασίᾳ ταύτῃ παρὰ τοῖς θύραθεν εὐχρηστεῖ τὸ *ἁγίζω* πρβλ. Οἰδίπ. ἐπὶ Κολωνῷ 1491. Διονυσ. Ἀλικαρ. 1, 57 καὶ 4, 2.

2, 21. Ρωμ. 15, 16 καὶ Ἰωάνν. 17, 19 ἔνθα «**ἁγιάζω ἐμαυτὸν**»= **ἀφιερῶ, προσάγω ἐμαυτὸν εἰς θυσίαν**), εἴτε πρὸς τὸ **ἀποκαθαίρειν** καὶ **ἐξαγνίζειν ἀπὸ τῶν προσουσῶν κηλίδων καὶ ἀκαθαρσιῶν** (Λευιτ. 16, 19. 2 Βασιλ. 11, 4). Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ ἐκδοχῇ ἀπαντᾷ μὲν ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ τὸ **ρῆμα** καὶ ἐπὶ τῆς **ἐξωτερικῆς** ἢ **λευϊτικῆς** ἀποθέσεως οἱασδήποτε πραγματικῆς ἢ νομιζομένης ἀκαθαρσίας καὶ τῆς οὕτω προσκτωμένης καθαριότητος (Ἑβρ. 9, 13. 1 Τιμ. 4, 11), εὐχρηστεῖ ὅμως περὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἢ ἠθικῆς ἀποκαθάρσεως, περὶ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐξιλαστηρίου αὐτοῦ θανάτου, διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ὡς λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας, τῇ τοῦ Πνεύματος χάριτι καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος συντελουμένης ἀπαλλαγῆς μὲν ἀπὸ τοῦ ῥύπου καὶ κράτους τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀπὸ τῆς ἐνοχῆς τῶν ἡμαρτημένων, προσκτήσεως δὲ τῆς κατὰ Χριστὸν ἀπαιτουμένης καὶ ἐφικτῆς κατὰ ἄνθρωπον ἁγνότητος καὶ ἀκεραιότητος τῶν ἠθῶν (1 Κορ. 6, 11. Ἐφεσ. 5, 26. 1 Θεσ. 5, 23. Ἑβρ. 2, 11. 10, 10. 14, 29. 13, 12. Ἀποκ. 22, 11). Κατὰ ταύτην, τῇ ἁπλῶς θρησκευτικῇ συνάπτουσαν καὶ τὴν ἠθικὴν ἔννοιαν, ὀνομάζονται οἱ Χριστιανοὶ καὶ **ἡγιασμένοι,** μᾶλλον ἢ ἧττον συνωνύμως τῷ χαρακτηρισμῷ αὐτῶν ὡς **ἁγίων** (1 Κορ. 1, 2. Ἰουδ. στχ. 1. Πραξ. 20, 32. 26, 18).

Παρεμφερῶς μὲν τῇ ἐκδοχῇ ταύτῃ, ἀλλὰ κατὰ λευϊτικὴν μόνον ἔννοιαν ἐκληπτέος ὁ **ἁγιασμὸς** ἐκεῖνος, οὗτινος κατὰ τὸν Ἀπόστολον γίνεται κοινωνὸν καὶ αὐτὸ τὸ μὴ χριστιανικὸν μέλος ἐν τῇ στενῇ τῶν ἐννόμων συζύγων συναφείᾳ, ἐπικρατοῦντος τοῦ ἁγιασμοῦ τοῦ πιστοῦ μέλους, καὶ τῆς τούτου καθαριότητος οἱονεὶ ἐξουδετερούσης τὴν τοῦ ἑτέρου μέλους ἀκαθαρσίαν· «ἡγίασται γὰρ ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ γυναικὶ (τῇ πιστῇ), καὶ ἡγίασται ἡ γυνὴ ἡ ἄπιστος ἐν τῷ ἀδελφῷ (τῷ πιστῷ). Ἐπεὶ ἄρα τὰ τέκνα ὑμῶν ἀκάθαρτά ἐστι· νῦν δὲ ἁγνά ἐστιν (1 Κορ. 7, 14).

Τὸ οὐσιαστικὸν **ἁγιασμὸς** ἐπίσης τῇ Γραφῇ καὶ τῇ ἐκκλησιαστικῇ γλώσσῃ ἰδιάζον [1]) ἐν μὲν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ κεῖται ἰσοδυνάμως τῇ **ἀφιερώσει** ἢ **ἀναθέσει** (Σοφ. Σειρ. 7, 31. Ἰεζ. 45, 4), ἐν δὲ τῇ Κ. Διαθήκῃ δεκάκις μόνον ἀπαντᾷ, καὶ πάντοτε κατ' ἔννοιαν ἠθικοθρησκευτικήν (Ρωμ. 6, 19. 22. 12, 14. 1 Κορ. 1, 30), ἐπικρατοῦντος μάλιστα τοῦ **ἠθικοῦ** μέρους, μετὰ ῥητῆς ἢ σιωπηλῆς ἀντιθέσεως πρὸς τὴν ἀκαθαρσίαν τῆς ἀκολασίας καὶ ἀσελγείας (1 Θεσ. 4, 3—4. 7. 1 Τιμ. 2, 15). Ἐν 2 Θεσ. 2, 13 καὶ 1 Πετ. 1, 2 ἡ γενικὴ **τοῦ Πνεύματος** σημαίνει τὸ δι' οὗ

---

1) Παρὰ Διοδ. Σικελ. 4, 39 καὶ Διονυσ. Ἁλικαρν. 1, 21 ἀναγινώσκεται νῦν *ἁγισμός.*

ὡς διά τινος ὀργάνου διενεργεῖται νῦν ὁ **ἁγιασμός**, ἐν ᾧ ἐν 1 Κορ. 1,30 παρίσταται ὁ Χριστὸς ὡς γενόμενος μεσίτης ἢ ὑπουργὸς τῶν ὑπὸ τοῦ Πατρὸς τοῖς πιστοῖς προορισθεισῶν δωρεῶν τῆς **σοφίας**, τῆς **δικαιοσύνης**, τοῦ **ἁγιασμοῦ** καὶ τῆς **ἀπολυτρώσεως**.

["Επεται συνέχεια]

Β. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ

WORLD CONFERENCE ON FAITH AND ORDER

(Παγκόσμιον Συνέδριον περὶ Πίστεως καὶ Διοικήσεως)

Κατωτέρω δημοσιεύονται αἱ ἐκθέσεις, εἰς ἃς κατέληξε τὸ ἐν Λωζάννῃ συνελθὸν ἐσχάτως Παγκόσμιον Συνέδριον «*περὶ Πίστεως καὶ Διοικήσεως*» καὶ περὶ ὧν διέλαβεν ἐν τῇ δημοσιευθείσῃ (τεῦχος 8βρίου ἑ. ἔ. σελ. 304) σχετικῇ αὐτῆς ἐκθέσει ἡ ἀντιπροσωπεία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

*
* *

Εἰσαγωγή.

Ἡμεῖς ἀντιπρόσωποι πολλῶν Χριστιανικῶν Κοινοτήτων ἀνὰ τὸν κόσμον συνελθόντες, ὅπως ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐξετάσωμεν τὰ σημεῖα, ἐν οἷς συμφωνοῦμεν καὶ τὰ σημεῖα εἰς τὰ ὁποῖα διαφέρομεν, λαμβάνομεν τὴν ἑπομένην σειρὰν τῶν ἐκθέσεων ὡς περιέχουσαν ὑλικὸν πρὸς ἐξέτασιν ὑπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν ἐν τῇ κοινῇ αὐτῶν προσπαθείᾳ πρὸς ἕνωσιν.

Τὸ Συνέδριον τοῦτο συνεκλήθη, ἵνα ἐξετάσῃ ζητήματα Πίστεως καὶ Διοικήσεως. Τονίζομεν, ὅτι τοῦτο δὲν ἀποβλέπει εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν ὅρων μελλοντικῆς ἑνώσεως. Σκοπὸς αὐτοῦ εἶνε νὰ ἀναγράψῃ τὰ προφανῆ σημεῖα θεμελιώδους συμφωνίας ἐν τῷ Συνεδρίῳ καὶ τὰ ἀπομένοντα σοβαρὰ σημεῖα διαφωνίας. Ὡσαύτως σκοπὸς αὐτοῦ εἶνε νὰ ὑποδείξῃ σκέψεις τινάς, αἵτινες ἐν τῷ μέλλοντι δύνανται νὰ καταντήσωσιν εἰς πλήρη συμφωνίαν.

Ἕκαστον θέμα τοῦ προγράμματος συνεζητήθη κατὰ πρῶτον ἐν Γενικῇ Συνεδρίᾳ, ἔπειτα παρεπέμφθη εἰς μίαν τῶν Ἐπιτροπῶν, ἑκάστης αὐτῶν συγκειμένης ἐξ ἑκατὸν καὶ πλέον μελῶν, εἰς ἃς διῃρέθη τὸ ὅλον Συνέδριον. Ἡ ἔκθεσις μετὰ πλήρη συζήτησιν ἐν ὑποεπιτροπαῖς συνετάχθη ὁριστικῶς καὶ ἐγένετο δεκτὴ ὁμοφώνως ἢ διὰ μεγάλης πλειονοψηφίας ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς, εἰς ἣν εἶχεν ἀνατεθῇ. Πρὶν ἢ παραπεμφθῇ εἰς τὰς Ἐκκλησίας ἐν τῇ παρούσῃ αὐτῆς μορφῇ, εἰσήχθη δὶς πρὸς περαιτέρω συζήτησιν εἰς Γενικὰς Συνελεύσεις τῆς Συνδιασκέψεως.

Καίτοι ἀναγνωρίζομεν, ὅτι αἱ ἐκθέσεις δὲν ἐξαντλοῦσι τὰ ζητήματα, οὔτε ἱκανοποιοῦσιν ἐν πάσαις ταῖς λεπτομερείαις πᾶν μέλος τοῦ Συνεδρίου, ὑποβάλλομεν ταύτας πρὸς τὰς Ἐκκλησίας εἰς ἐπισταμένην ἐξέτασιν, ἥτις δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γείνῃ κατὰ τὸ βραχὺ διάστημα τῶν Συνεδριάσεων ἡμῶν. Περαιτέρω συνιστῶμεν, ὅπως τὸ ὅλον ὑλικὸν παραπεμφθῇ εἰς ὀλιγομελῆ ἐπιτροπὴν ἁρμοδίων ἀντιπροσωπευόντων τὰς διαφόρους ὁμάδας, Ὀρθόδοξον, Λουθηρανικήν, Πρεσβυτεριανήν, Μεθοδιστικήν, Ἀγγλικανὴν κτλ., καὶ ἀνατεθῇ εἰς αὐτὴν τὸ καθῆκον νὰ ἐξετάσῃ ἐπιμελῶς τὰς προτάσεις ταύτας ὑπὸ τὸ φῶς τῶν συζητήσεων καὶ νὰ ὑποβάλῃ ἔκθεσιν περὶ τούτου εἰς τὰς Ἐκκλησίας.

Εὐχαριστοῦμεν τῷ Θεῷ καὶ χαίρομεν ἐπὶ τῇ ἐπιτευχθείσῃ συμφωνίᾳ. Ἐπὶ τῆς συμφωνίας ἡμῶν ταύτης οἰκοδομοῦμεν. Ὅπου αἱ ἐκθέσεις ἀναφέρουσι διαφορὰς προσκαλοῦμεν τὸν Χριστιανικὸν κόσμον, ὅπως σοβαρῶς ἐξετάσῃ καὶ αὖθις τὰς νῦν συγκρουομένας γνώμας καὶ συντόνως προσπαθήσῃ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἀλήθειαν, ὡς αὐτὴ ὑπάρχει ἐν τῷ Θεῷ καὶ ἥτις (ἀλήθεια) θ' ἀποτελέσῃ τὸ θεμέλιον τῆς ἑνότητος τῆς Ἐκκλησίας.

I

Κλῆσις πρὸς Ἕνωσιν.

Ὁ Θεὸς θέλει τὴν ἕνωσιν. Ἡ παρουσία ἡμῶν ἐν τῷ Συνεδρίῳ τούτῳ μαρτυρεῖ περὶ τοῦ πόθου ἡμῶν, ὅπως ὑποτάξωμεν τὴν θέλησιν ἡμῶν εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ὁπωσδήποτε καὶ ἂν δικαιολογῶμεν τὰς ἀρχὰς τῆς διαιρέσεως, θρηνοῦμεν τὴν ἐξακολούθησιν αὐτῆς καὶ ὀφείλομεν τοὐντεῦθεν νὰ ἐργασθῶμεν ἐν μετανοίᾳ καὶ πίστει, ὅπως ἀνεγείρωμεν τὰ διερρωγότα ἡμῶν τείχη.

Τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἦτο ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν. Αὐτὸ ἐκάλεσεν ἡμᾶς ἐνταῦθα. Ἡ παρουσία Αὐτοῦ ἐξεδηλώθη ἐν τῇ προσευχῇ, ἐν ταῖς συσκέψεσι καὶ ἐν τῇ πλήρει συναδελφώσει ἡμῶν. Αὐτὸ ἐγνώρισεν ἕκαστον ἐξ ἡμῶν ἐν τοῖς ἄλλοις. Αὐτὸ ηὕρυνε τοὺς ὁρίζοντας ἡμῶν, ἐπετάχυνε τὴν συνεννόησιν ἡμῶν καὶ ἀνεζωογόνησε τὴν ἐλπίδα ἡμῶν. Ἐτολμήσαμεν καὶ ὁ Θεὸς ἐδικαίωσε τὴν τόλμην ἡμῶν. Οὐδέποτε πλέον δυνάμεθα νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν. Ἡ βαθεῖα ἡμῶν πρὸς τὸν Θεὸν εὐγνωμοσύνη πρέπει νὰ ἐκδηλωθῇ διὰ συντόνου προσπαθείας, ὅπως καταστήσωμεν μετόχους ἐμπνεύσεων, τὰς ὁποίας ἡμεῖς ἐνεπνεύσθημεν ἐνταῦθα, καὶ τὰς ἐπὶ μέρους ὁμάδας, εἰς τὰς ὁποίας ἀνήκομεν.

Πλέον τοῦ ἡμίσεως τοῦ κόσμου ἀναμένει ἀκόμη τὴν διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου. Οἴκαδε καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ πλήθη λαοῦ ἄξια οἴκτου ἀπομακρύνονται ἐν συγχύσει ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἕνεκα τῆς ἀδυναμίας αὐτῆς ὡς ὅλου. Αἱ Ἱεραποστολαὶ ἡμῶν θεωροῦσιν ὡς ἀνάγκην ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἡμεῖς τείνομεν νὰ θεωρῶμεν ὡς πολυτέλειαν. Ἤδη τὰ Ἱεραποστολικὰ πεδία ἐπανίστανται ἀνυπομόνως ἕνεκα τῶν διαιρέσεων τῆς Ἐκκλησίας καὶ προβαίνουσιν εἰς παράτολμα πραξικοπήματα ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν δικαιοδοσίᾳ. Ἡμεῖς οἱ ἀνήκοντες εἰς τὰς Ἐκκλησίας τὰς ἀντιπροσωπευομένας ἐν τῷ Συνεδρίῳ τούτῳ δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπιτρέψωμεν εἰς τὰ πνευματικὰ ἡμῶν τέκνα νὰ ὑπερφαλαγγίσωσιν ἡμᾶς. Ὀφείλομεν νὰ ἀναζώσωμεν ἑαυτοὺς καὶ νὰ ἀναλάβωμεν τὸ καθῆκον, τὰς ἀπαρχὰς τοῦ ὁποίου ὁ Θεὸς τόσον πλουσίως ηὐλόγησε καὶ νὰ ἐργασθῶμεν παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Χριστιανῶν, οἵτινες ἐργάζονται ὑπὲρ τῶν

θαγενῶν Ἐκκλησιῶν μέχρις οὗ ἐπιτευχθῇ ὁ κοινὸς ἡμῶν σκοπός. Τινὲς ἐξ ἡμῶν σκαπανεῖς εἰς τὸ ἐγχείρημα τοῦτο ἐνηργάσαμεν ἐπιζητοῦντες τὴν ἑνότητα. Ἔχομεν ἐστραμμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὴν νεότητα, ὅπως αὐτὴ λάβῃ εἰς χεῖρας τὸν πυρσὸν τῆς ἑνότητος ἐκ τῶν ἐξησθενημένων χειρῶν ἡμῶν. Οἱ ἄνδρες ἡμεῖς ἐβαστάσαμεν τοῦτον ἐπὶ ἔτη πολλὰ μόνοι. Εἰς τὸ ἑξῆς πρέπει νὰ δοθῇ μέρος τῆς εὐθύνης καὶ εἰς τὰς γυναῖκας καὶ οὕτως ἡ ὅλη Ἐκκλησία θὰ δυνηθῇ νὰ ἐπιτελέσῃ ὅ,τι ἓν τμῆμα αὐτῆς δὲν δύναται νὰ ἐλπίσῃ, ὅτι θὰ πράξῃ.

Ἡ πρόδηλος κλῆσις τοῦ Θεοῦ συνεκάλεσεν ἡμᾶς ἐνταῦθα. Μετὰ πίστεως, ἥτις ἀνεζωογονήθη ἐνταῦθα ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν Αὐτοῦ, χωροῦμεν πρὸς τὰ πρόσω.

II

Τὸ κήρυγμα τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν κόσμον, τουτέστι τὸ Εὐαγγέλιον. *)

Ἡμεῖς μέλη τοῦ Παγκοσμίου Συνεδρίου «περὶ Πίστεως καὶ Διοικήσεως» συνελθόντες ἐν Λωζάννῃ 3-21 Αὐγούστου 1927 συνεφωνήσαμεν ὅπως ἀποστείλωμεν εἰς τὰς διαφόρους Ἐκκλησίας τὴν ἀκόλουθον ἔκθεσιν ὡς τὸ κήρυγμα (message) τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν κόσμον.

1. Τὸ κήρυγμα τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν κόσμον εἶναι καὶ ὀφείλει νὰ μένῃ πάντοτε τὸ Εὐαγγέλιον περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.
2. Τὸ Εὐαγγέλιον εἶναι ἡ χαρμόσυνος ἀγγελία τῆς ἀπολυτρώσεως ἔν τε τῇ παρούσῃ καὶ τῇ μελλούσῃ ζωῇ, ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἁμαρτωλὸν ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.
3. Ὁ κόσμος προπαρεσκευάσθη εἰς τὴν ἔλευσιν τοῦ Χριστοῦ, διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ ἐν ὅλῃ τῇ ἀνθρωπότητι, ἀλλ' ἰδίᾳ ἐν τῇ ἀποκαλύψει Αὐτοῦ, οἵα ἐδόθη ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ. Καὶ ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου ὁ αἰώνιος Λόγος τοῦ Θεοῦ ἐσαρκώθη καὶ ἐνηνθρώπησεν, Ἰησοῦς Χριστός, Υἱὸς Θεοῦ καὶ υἱὸς ἀνθρώπου, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας.
4. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ τοῦ βίου καὶ τῆς διδασκαλίας Αὐτοῦ, διὰ τῆς προσκλήσεως Αὐτοῦ πρὸς μετάνοιαν, διὰ τοῦ κηρύγματος Αὐτοῦ περὶ τῆς ἐλεύσεως τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς κρίσεως, διὰ τοῦ πάθους καὶ τοῦ θανάτου Αὐτοῦ, διὰ τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς καθέδρας καὶ διὰ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐδώρησεν εἰς ἡμᾶς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ ἀπεκάλυψε τὸ πλήρωμα τοῦ Ζῶντος Θεοῦ καὶ τὴν ἄπειρον Αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην. Ποιούμενος ἔκκλησιν εἰς τὴν ἀγάπην ταύτην, ἥτις ἐν τῷ πληρώματι αὐτῆς ἐξεδηλώθη ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, καλεῖ ἡμᾶς εἰς τὴν νέαν ζωὴν πίστεως, αὐτοθυσίας καὶ ἀφοσιώσεως εἰς τὴν διακονίαν Αὐτοῦ καὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων.

(Ἕπεται συνέχεια)

*) *Ἔκθεσις τῆς δευτέρας Ἐπιτροπῆς ληφθεῖσα ὑπὸ τῆς ὁλομελείας τοῦ Συνεδρίου, οὐδενὸς ἀντιλέγοντος, τῇ 19ῃ Αὐγούστου 1927.*

ΕΠΙΣΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΑ[1]

Α΄.

Παναγιώτατε καὶ Μακαριώτατε Πάπα καὶ Πατριάρχα Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης γῆς Αἰγύπτου, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κύριε Μελέτιε, τὴν Ὑμετέραν σεβασμίαν Παναγιότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι, ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Παρὰ τὸν γενικὸν πόθον καὶ τὴν καταβληθεῖσαν προσπάθειαν οὐ κατέστη δυνατὴ κατὰ τὸ λῆγον ἔτος ἡ σύγκλησις τῆς Προσυνόδου τῶν ἀδελφῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὅπου ἐν τοῖς πρώτοις διὰ τὴν ἀναμφήριστον ἀνάγκην ἔμελλεν ἵνα διευθετηθῇ ἀπὸ κοινοῦ τὸ τοῦ Πασχαλίου ζήτημα. Οὕτω δέ, εἰσερχόμενοι καὶ εἰς τὸ ἐπὶ θύραις ,αϡκη΄ ἔτος ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας τῆς γενικῆς δυσχερείας, εὑρισκόμεθα ἐν τῇ ἀνάγκῃ ἵνα καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο προτιμήσωμεν τὴν ἐμμονὴν ἐν τῇ παρούσῃ τῶν πραγμάτων καταστάσει ἀναφορικῶς πρὸς τὸ Πασχάλιον.

Ὅθεν, διασκεψάμενοι μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, ἔγνωμεν ὅπως τὸ Ἅγιον Πάσχα ἑορτάσωμεν καὶ κατὰ τὸ προσεχὲς ,αϡκη΄ ἔτος κατὰ τὸ Πασχάλιον τὸ ἐρρυθμισμένον ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παλαιοῦ ἡμερολογίου, ἤτοι τῇ 15ῃ Ἀπριλίου τοῦ διωρθωμένου ἡμερολογίου, τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο οὐχ ὑπάρχει εὐτυχῶς σπουδαία ἐν τῷ ἑορτασμῷ κατ᾽ ἀμφότερα τὰ ἡμερολόγια καὶ Πασχάλια διαφορά.

Τὴν ἀπόφασιν τοίνυν ταύτην ἡμῶν περὶ τηρήσεως καὶ κατὰ τὸ ἐπιὸν ,αϡκη΄ ἔτος τοῦ νῦν Πασχαλίου καὶ τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Ἁγίου Πάσχα τῇ 15ῃ Ἀπριλίου προφρόνως ποιούμεθα γνωστὴν ταῖς ἀδελφαῖς Ἐκκλησίαις, οὐκ ἀμφιβάλλοντες ὅτι ἐν τῇ ὁμοίᾳ ἐκτιμήσει τῶν περιστάσεων οὐδαμῶς διάφορον ἕξουσι καὶ αὗται τὴν γνώμην ἐπὶ τοῦ προκειμένου.

---

[1]) Τὸ αὐτὸ Πατριαρχικὸν γράμμα ἀπεστάλη καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς Μακαριωτάτους Πατριάρχας καὶ Προέδρους τῶν Ὀρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ἀνεκοινώθη δὲ καὶ εἰς τοὺς ἐν Ρωσίᾳ ἐκκλησιαστικοὺς παράγοντας διὰ τοῦ ἐν Μόσχᾳ Πατριαρχ. ἀντιπροσώπου ἀρχιμ. Βασιλ. Δημοπούλου.

Ἐπὶ τούτοις καὶ αὖθις ἐν Κυρίῳ περιπτυσσόμενοι Αὐτήν, διατελοῦμεν μετ' ἀγάπης ἀδελφικῆς

,απκζ' Νοεμβρίου ι'.

Τῆς Ὑμετέρας σεβασμίας Παναγιότητος

ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς

[ὑπ.] † *Ὁ Κωνσταντινουπόλεως* ***ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ***

*
* *

Β'

Ἀριθμ. πρωτ. 3074

Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Μετσχέτης καὶ Τιφλίδος καὶ Καθολικὲ πάσης Ἰβηρίας, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κύριε Χριστοφόρε, τὴν Ὑμετέραν σεβασμίαν Μακαριότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι, ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Ἐλάβομεν ἐν ἀγάπῃ τὴν ἀπὸ στ' Αὐγούστου ἐ. ἔ. ἐπιστολὴν τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος, ἐν ᾗ ἀνακοινοῦται τὴν ἀπόφασιν ἣν ἔλαβεν ἡ συνελθοῦσα ἐν Τιφλίδι Σύνοδος τῆς Γεωργιανῆς Ἐκκλησίας περὶ τοῦ ἡμερολογίου, ἐγκρίνασα, ὅπως εἰσαχθῇ καὶ ἐν τῇ Ἁγίᾳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἰβηρίας τὸ νέον ἢ διωρθωμένον ἡμερολόγιον, εἰσαχθῇ δὲ τοῦτο εὐθὺς ἀμέσως ἐν τῷ συνόλῳ αὐτοῦ, ἤτοι συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Πασχαλίου, διατυποῖ δὲ ἐπὶ τούτῳ ἐρωτήματά τινα περὶ τοῦ σημείου, ἐν ᾧ σήμερον εὑρίσκεται τὸ ζήτημα τοῦ ἡμερολογίου ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ περὶ τῶν σκέψεων αὐτῆς περὶ αὐτοῦ, ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν παρατηρήσεων, αἵτινες ἠδύναντο γενέσθαι κατὰ τοῦ ταυτοχρόνου ἑορτασμοῦ τῶν Πασχαλίων ἑορτῶν μετὰ τῶν χριστιανῶν τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Δύσεως.

Ἥκοντες οὖν προφρόνως εἰς τὴν πρὸς τὴν ὡς ἄνω ἀνακοίνωσιν καὶ τὰ ἐρωτήματα τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος ἀπάντησιν ἡμῶν, δηλοῦμεν συνοδικῇ διαγνώμῃ τὰ ἀκόλουθα:

Ἡ τοῦ διωρθωμένου ἡμερολογίου εἰσαγωγὴ καὶ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν χρῆσιν εἶχεν ἀποβῇ, ὡς γνωστόν, ἀνάγκη ἀπαραίτητος διὰ τὴν Ὀρθόδοξον ἡμῶν Ἐκκλησίαν μετὰ τὴν ὑφ' ἁπάντων ἀνεξαιρέτως τῶν Ὀρθοδόξων Κρατῶν γενομένην ἀποδοχὴν καὶ εἰσαγωγὴν διὰ τὰς κοσμικὰς σχέσεις τοῦ ἡμερολογίου τούτου. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὸ περὶ τοῦ ζητήματος κυρίως τοῦ ἡμερολογίου, ὡς λίαν ἐπείγοντος κατὰ τὴν ὁμόφωνον γνώμην τῶν πλείστων ἀδελφῶν Αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, συγκληθὲν καὶ συνελθὸν κατὰ τὸ ἔτος 1923 ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς Πατριαρχείῳ Πανορθόδοξον Συνέδριον, εἰς ὃ τακτικῶς ὑπὸ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας ἐκλήθησαν πᾶσαι αἱ ἀδελφαὶ Αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι, ἀντεπροσωπεύθησαν δὲ αἱ πλεῖ-

σται, παμψηφεὶ διὰ τῶν παραστάντων ἀντιπροσώπων ἐνέκρινε καὶ εἰσηγήσατο τὴν ἄμεσον ἀποδοχὴν καὶ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν ἐφαρμογὴν καὶ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ πράξει τοῦ διωρθωμένου ἡμερολογίου πρὸς εὐκολίαν τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ, δι' ὃν ἡ χρῆσις δύο ἡμερολογίων, ἑτέρου ἐν τῷ κοσμικῷ καὶ ἑτέρου ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ αὐτοῦ βίῳ, ἀπέβαινε πλέον προφανέστατα δυσχέρεια σημαντικὴ καὶ ποικίλως ἐπιζήμιος. Καὶ ἡ ἀπόφασις αὐτοῦ αὕτη, τακτικῶς πάσαις ταῖς ἀδελφαῖς Ἐκκλησίαις κοινοποιηθεῖσα ὑπὸ τῆς καθ' ἡμᾶς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἐξ ὁλοκλήρου αὐτὴν διὰ συνοδικῆς ἀποφάσεως ἀποδεξαμένης, ἔτυχε πλήρους ἀποδοχῆς ἐκ μέρους τῶν πλείστων αὐτῶν.

Διὰ τὸν ἐκδηλωθέντα ὅμως οὐχ ἧττον δισταγμὸν ὑπό τινων ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν, ἡ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησία, ἐπιθυμοῦσα ὅπως δοθῇ καιρὸς καὶ διευκολυνθῇ καὶ ἡ τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων προσχώρησις, χάριν τῆς πλήρους συμβαδίσεως πασῶν καὶ ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ, καίπερ ἐξωτερικῷ ἄλλως καὶ οὐ δυναμένῳ θίξαι τὴν ἑνότητα τῶν ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν, ἔγνω πρόσφορον, σύμφωνον ἔχουσα τὴν σκέψιν καὶ τὴν γνώμην καὶ ἄλλων ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν, ὅπως τὸ κατ' ἀρχὰς ἐφαρμοσθῇ τὸ διωρθωμένον ἡμερολόγιον μόνον διὰ τὰς ἀκινήτους ἑορτάς, ἱκανοποιουμένου οὕτω τοῦ μᾶλλον ἐπείγοντος μέρους τῆς παραστάσης ἀνάγκης, ὅσον δ' ἀφορᾷ καὶ εἰς τὴν τοῦ Πασχαλίου πρὸς αὐτὸ προσαρμογήν, αὕτη, καίπερ ἀναμφιβόλως ἀναγκαία καὶ ἐπείγουσα καὶ αὐτή, ἀνεβλήθη προσωρινῶς μέχρι τῆς συγκροτήσεως τῆς Μεγάλης ἢ Οἰκουμενικῆς Ὀρθοδόξου Συνόδου, ἧς ἡ πραγματοποίησις ἠλπίζετο προσεχής.

Καὶ οὕτως ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐν ταῖς πλείσταις τῶν ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν, ἀποδεξαμένων τὴν ἄποψιν ταύτην, εἰσήχθη καὶ κρατεῖ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1924 ἡ πρᾶξις αὕτη ὡς πρὸς τὴν ἡμερολογιακὴν διαρρύθμισιν, ἤτοι ὅπως ἐφαρμόζηται τὸ διωρθωμένον ἡμερολόγιον τό γε νῦν μόνον διὰ τὰς ἀκινήτους ἑορτάς, προκειμένου δὲ περὶ τοῦ Πασχαλίου, τηρῶνται τὰ κατ' αὐτὸ προσωρινῶς ὡς ἔχουσιν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παλαιοῦ ἡμερολογίου, μέχρι νεωτέρας κοινῆς ἀποφάσεως.

Πεποίθαμεν οὖν ὅτι καὶ ἡ Ἁγία Ἐκκλησία τῆς Ἰβηρίας ἐν τῇ ὁμοίᾳ ἐκτιμήσει τῆς καταστάσεως τῶν πραγμάτων καὶ ἐν τῇ μαρτυρουμένῃ καὶ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος ἀκραιφνεῖ ἐφέσει αὐτῆς ὅπως συμβαδίζῃ ἐν πᾶσι μετὰ τῆς καθ' ἡμᾶς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν προφρόνως ἀποδέξεται καὶ αὐτὴ τὴν ὡς ἄνω πρᾶξιν σήμερον τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας καὶ τῆς πλειονότητος τῶν ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν καὶ περιορισθήσεται εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ διωρθωμένου ἡμερολογίου μόνον διὰ τὰς ἀκινήτους ἑορτάς, ἀναμένει δὲ τὴν πρὸς αὐτὸ προσαρμογὴν καὶ τοῦ Πασχαλίου ἐκ νέας κοινῆς τῶν ἀδελ-

φῶν Ἐκκλησιῶν ἀποφάσεως. Ἐλπίζομεν δὲ ὅτι ἐπὶ τὴν ἀπόφασιν ταύτην οὐκ εἰς μακρὸν οὕτως ἢ ἄλλως προελεύσονται αἱ ἀδελφαὶ Ἐκκλησίαι, καθόσον οὐδαμῶς καὶ ὑπ᾿ οὐδενὸς δύναται παραγνωρισθῆναι σήμερον ἡ ἀνάγκη καὶ τὸ ἐπεῖγον τῆς διευθετήσεως καὶ τῶν τοῦ Πασχαλίου, πρὸς τήρησιν ἀκριβῆ τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ γράμματος τῆς περὶ τοῦ Ἁγίου Πάσχα διατάξεως τῆς Ἁγίας Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, σαφῶς οὐ μόνον τὰ τοῦ χρόνου τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς μεγίστης τῶν χριστιανικῶν ἑορτῶν καθορισάσης, ἀλλὰ καὶ τὸν ταὐτόχρονον ἑορτασμὸν ὑπὸ πασῶν τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ὑπὸ πάντων τῶν χριστιανῶν ἀπαιτούσης.

Ταῦτα ἀδελφικῶς ἀποκρινόμενοι καὶ εὐχόμενοι ὅπως τῇ τοῦ Θεοῦ εὐλογίᾳ τὰ πάντα πάντοτε ἐν τῇ Ἁγίᾳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἰβηρίας κατευοδῶνται αἰσίως καὶ καλῶς ἐπὶ τῆς βάσεως τῆς παραδόσεως τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἀρρήκτου συνδέσμου πρὸς τὰς ἀδελφὰς Ἐκκλησίας, κατασπαζόμεθα καὶ αὖθις Αὐτὴν ἐν Κυρίῳ καὶ διατελοῦμεν μετ᾿ ἀγάπης

͵αϡκζ΄ Νοεμβρίου ιθ΄

Τῆς Ὑμετέρας σεβασμίας Μακαριότητος
ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς
[ὑπ.] † Ὁ **Κωνσταντινουπόλεως ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ**

ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

α΄) Ἀποστολικὴ περικοπὴ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου [21 Ν/βρίου].

«Εἶχε μὲν οὖν καὶ ἡ πρώτη σκηνὴ δικαιώματα λατρείας τό τε Ἅγιον κοσμικόν. σκηνὴ γὰρ κατεσκευάσθη ἡ πρώτη, ἐν ᾗ ἥ τε λυχνία καὶ ἡ τράπεζα καὶ ἡ πρόθεσις τῶν ἄρτων, ἥτις λέγεται Ἅγια. μετὰ δὲ τὸ δεύτερον καταπέτασμα σκηνὴ ἡ λεγομένη Ἅγια Ἁγίων, χρυσοῦν ἔχουσα θυμιατήριον καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης περικεκαλυμμένην πάντοθεν χρυσίῳ, ἐν ᾗ στάμνος χρυσῆ ἔχουσα τὸ μάννα καὶ ἡ ῥάβδος Ἀαρὼν ἡ βλαστήσασα καὶ αἱ πλάκες τῆς διαθήκης, ὑπεράνω δὲ αὐτῆς Χερουβὶμ δόξης κατασκιάζοντα τὸ ἱλαστήριον· περὶ ὧν οὐκ ἔστι νῦν λέγειν κατὰ μέρος. Τούτων δὲ οὕτω κατεσκευασμένων εἰς μὲν τὴν πρώτην σκηνὴν διὰ παντὸς εἰσίασιν οἱ ἱερεῖς τὰς λατρείας ἐπιτελοῦντες, εἰς δὲ τὴν δευτέραν ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνος ὁ ἀρχιερεύς, οὐ χωρὶς αἵματος, ὃ προσφέρει ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων». (*Ἑβρ. θ΄ 1—7*)

β΄) Ἀποστολικὴ περικοπὴ κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου [30 Ν/βρίου]

«Ὁ Θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδειξεν, ὡς ἐπιθανατίους, ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ, καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις. ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστόν, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν Χριστῷ· ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί· ὑμεῖς ἔνδοξοι, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι. ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινῶμεν καὶ διψῶμεν καὶ γυμνητεύομεν καὶ κολαφιζόμεθα καὶ ἀστατοῦμεν καὶ κοπιῶμεν ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσί· λοιδορούμενοι εὐλογοῦμεν, διωκόμενοι ἀνεχόμεθα, βλασφημούμενοι παρακαλοῦμεν· ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περίψημα ἕως ἄρτι. Οὐκ ἐντρέπων ὑμᾶς γράφω ταῦτα, ἀλλ᾿ ὡς τέκνα μου ἀγαπητὰ νουθετῶ. ἐὰν γὰρ μυρίους παιδαγωγοὺς ἔχητε ἐν Χριστῷ, ἀλλ᾿ οὐ πολλοὺς πατέρας· ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα. παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, μιμηταί μου γίνεσθε». (*Α΄ Κορ. δ΄ 9—16*).

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Διὰ τῆς ὁμοθύμου καὶ ὁμοφώνου ψήφου τῆς Μεγ. Ἐθνοσυνελεύσεως ἐν τῇ συνεδρίᾳ αὐτῆς τῇ 10 Νοεμβρίου ἐξελέγη καὶ αὖθις διὰ τὴν νέαν περίοδον Πρόεδρος τῆς Τουρκικῆς Δημοκρατίας ἡ Α. Ἐξοχότης ὁ ΓΑΖΗ ΜΟΥΣΤΑΦΑ ΚΕΜΑΛ ΠΑΣΑΣ.

Ἡ οὕτω ὁμοφώνως γενομένη ἐκλογὴ ἀποτελεῖ τὴν πανηγυρικωτέραν ἀναγνώρισιν ἀπὸ μέρους τοῦ Ἔθνους τῶν πολυτιμοτάτων πρὸς τὴν Τουρκικὴν Πατρίδα ὑπηρεσιῶν.

Ἡ «Ὀ**ρθοδοξία**» ἐκφράζουσα ἐπὶ τῷ αἰσίῳ γεγονότι τὴν χαρὰν αὐτῆς ὑποβάλλει τὰ βαθύτατα αὐτῆς σέβη πρὸς τὴν Α. Ἐξοχότητα τὸν Πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας Γαζῆ Μουσταφᾶ Κεμὰλ Πασᾶ καὶ εὔχεται ὅπως καὶ ἡ νέα Προεδρικὴ περίοδος ἀποβῇ γόνιμος εἰς ἔργα προόδου καὶ ἀνακαινίσεως ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Πατρίδος.

*
* *

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

Ἐπὶ τῇ Προεδρικῇ ἐκλογῇ.—Ἡ Α. Θ. Π. συνεχάρη τὴν Α. Ἐξοχ. τὸν Γαζῆ Μουσταφᾶ Κεμὰλ Πασᾶ ἐπὶ τῇ εἰς τὸ Προεδρικὸν ἀξίωμα ἐκλογῇ αὐτοῦ διὰ τοῦ ἀκολούθου τηλεγραφήματος:

Φανάριον, 10/11/27

Πρὸς τὴν Α. Ἐξ. τὸν Πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας

ΓΑΖΗ ΜΟΥΣΤΑΦΑ ΚΕΜΑΛ ΠΑΣΑ

Ἄγκυραν.

Ἂς μοι ἐπτραπῇ νὰ ἐκδηλώσω τὴν μεγάλην χαρὰν καὶ τὸν ἔκτακτον θαυμασμὸν ἐπὶ τῷ νέῳ θριάμβῳ τῆς μεγάλης πολιτικῆς συνέσεως ὑμῶν. Μετὰ τόσους γενναίους ἀγῶνας ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς Δημοκρατίας τῆς κοινῆς ἡμῶν Πατρίδος, ὁ θρίαμβος διὰ τῆς ἐκ δευτέρου ἐκλογῆς ὑμῶν παμψηφεὶ ἐξασφαλίζει ἐπὶ μήκιστον αἰσιώτατον μέλλον διὰ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν Δημοκρατίαν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, τὸ δὲ ὄνομα ὑμῶν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν ἐπὶ μήκιστον θὰ εὐλογῆται καὶ θὰ δοξάζηται.

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ***Βασίλειος.***

Εἰς ἀπάντησιν ἐλήφθη τὸ κάτωθι τηλεγράφημα:

Ἄγκυρα, 11/11/27

Πρὸς τὸν Ρωμαῖον Πατριάρχην Κων/πόλεως

κ. **Βασίλειον**

Εὐχαριστῶ διὰ τὰ συγχαρητήρια καὶ τὰ αἰσθήματα ὑμῶν.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας

ΓΑΖΗ ΜΟΥΣΤΑΦΑ ΚΕΜΑΛ

* * *

Πατριαρχικαὶ λειτουργίαι καὶ χοροστασίαι. — Κατὰ τὸν διαρρεύσαντα μῆνα ἡ Α. Θ. Π. ἐχοροστάτησεν ἐν τοῖς ἱ. ναοῖς Ξυλοπόρτης (4), Ταταούλων (11) καὶ Βαλατᾶ 18).

—Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου (21) ἡ Α. Θ. Π. ἐτέλεσε τὴν νενομισμένην πατριαρχ. καὶ συνοδικὴν λειτουργίαν ἐν τῷ ὁμωνύμῳ ἱ. ναῷ τῆς Κοινότητος Σταυροδρομίου, ἐν μέσῳ πυκνοτάτου ἐκκλησιάσματος, συνιερουργούντων Αὐτῇ τῶν σεβασμ. μητροπολιτῶν Κυζίκου, Χαλκηδόνος, Δέρκων, Σάρδεων, Σηλυβρίας, Ἡλιουπόλεως καὶ Ἴμβρου. Ἐκήρυξε δὲ τὸν θεῖον λόγον ὁ πανοσ. Μ. Ἀρχιδιάκονος.

— Ὡσαύτως ἐτέλεσε καὶ τὴν καθιερωμένην ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ Ἁγ. Ἀποστόλου Ἀνδρέου, πρώτου ἐπισκόπου Κων/λεως, λειτουργίαν ἐν τῷ πανσέπτῳ πατριαρχ. ναῷ μετὰ τῶν σεβ. μητροπολιτῶν Κυζίκου, Χαλκηδόνος, Δέρκων, Προύσης, Πριγκηπονήσων, Σάρδεων, Σηλυβρίας, Ροδοπόλεως, Ἡλιουπόλεως καὶ Ἴμβρου. Ἐν τῷ σωλέᾳ παρίσταντο οἱ ἐκ τῶν ὀφφικιάλων τῶν Πατριαρχείων κ. κ. Βλαδ. Μιρμίρογλους καὶ Κ. Κοκκολᾶτος, ἀπαγγείλαντες ὁ μὲν πρῶτος τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως, ὁ δὲ δεύτερος τὴν Κυριακὴν προσευχήν.

Πατριαρχικαὶ προσρήσεις. — Ἐπισκεψαμένη κατ' οἶκον συνεχάρη ἐπὶ τῇ ἑορτῇ αὐτοῦ ἡ Α. Θ. Π. τὸν ἐκ τῶν Συνοδικῶν ἀρχιερέων σεβ. μητροπ. Ἡλιουπόλεως (17),

— Τηλεγραφικῶς συνεχάρη ἡ Α. Θ. Π. τοὺς ἑορτάσαντας Μακ. Πατριάρχην Ἱεροσολύμων (1) καὶ Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν, ὡς καὶ τοὺς σεβ. μητροπ. Φλωρίνης, Καβάλλας, Τυρολόης (13) καὶ Θεσσαλονίκης (17).

— Τὰς πατριαρχ. προσρήσεις πρὸς τὸν ἑορτάσαντα (17) θεοφ. Ἐπίσκοπον Χαριουπόλεως, ἀρχιερ. προϊστάμενον Ταταούλων, διεβίβασεν ὁ Μ. Ἀρχιδιάκονος.

— Τὸν σεβ. Μ/την Νεοκαισαρείας ἀναχωρήσαντα εἰς Ἅγιον Ὄρος προέπεμψαμέχρι τοῦ σιδηροδρ. σταθμοῦ καὶ ηὐχήθη τὰ εἰκότα ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ὁ πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελος (29).

Ἐπίσημοι ἐπισκέψεις. — Τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ἐπεσκέφθη ὁ νεωστὶ διορισθεὶς ἱερεὺς τῆς ἐνταῦθα ἀγγλικανικῆς παροικίας συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ βικαρίου τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπ. Καντουαρίας αἰδεσ. Βίγκραμ.

Ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Π. ἀντεπεσκέφθη ἀμφοτέρους ὁ πανοσ. Μ. Ἀρχιδιάκονος.

—Διορισθεὶς σύμβουλος παρὰ τῇ ἐν Βιέννῃ Πολων. πρεσβείᾳ ὁ παρὰ τῇ ἐνταῦθα Πολων. πρεσβείᾳ τέως σύμβουλος καὶ πρόξενος ἐξοχ. κ. Γ. Λαζάρσκη ἐπεσκέψατο ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει του τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ὑποβαλὼν τὰ σέβη του.

— Τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ἐπεσκέψατο (27) καὶ ὑπέβαλεν ἔκθεσιν περὶ τῶν ἐν

Οὐγγαρίᾳ ὀρθοδόξων Μαγιάρων ὁ αἰδεσ. πρωτοπρεσβύτερος Etienne de Németh, ἐν συνοδείᾳ τοῦ Dr Audré Medriczky, Οὔγγρου δημοσιογράφου.

— Τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ἐπεσκέψατο ὁ ἐνταῦθα πρεσβευτὴς τῆς Οὐγγαρίας ἐξοχ. κ. Thahi, γενόμενος δεκτὸς μετὰ τῶν προσηκουσῶν τιμῶν. Τὴν ἀντεπίσκεψιν, πατριαρχικῇ ἐντολῇ, ἀπέδωκεν ὁ Μ Πρωτοσύγκελος.

Π. Κ. Ε. Ἐπιτροπή.—Μετετέθησαν ἀμοιβαίως οἱ ἱερατ. προϊστάμενοι Μ. Ρεύματος πανοσ. ἀρχιμ. κ. Σίλβεστρος Θεοδωρίδης καὶ Φερίκιοϊ αἰδεσ. Οἰκον. Γεώργιος Παπαδόπουλος.

Μνημόσυνα.— Κατὰ τὸ τελεσθὲν ἐν τῷ ἱ. ναῷ τοῦ Ἁγ. Κωνσταντίνου Ὑψωμαθείων μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν εὐεργετῶν, ἱερουργοῦντος τοῦ σεβ. Μ/του Δέρκων, παρέστη ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Π. ὁ πανοσ. Μ. Ἀρχιδιάκονος. Καταλλήλως τῇ περιστάσει ὡμίλησεν ὁ πανοσ. Ἀρχειοφύλαξ.

Ὀφφικιάλος. — Κατὰ Πατριαρχικὴν προαίρεσιν ἀπενεμήθη τῷ ἐν Ταταούλοις εὐδοκίμως ἱερατεύοντι αἰδεσιμ. κ. Καλλινίκῳ Παπαδοπούλῳ τὸ ὀφφίκιον τοῦ Οἰκονόμου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κων/λεως μετὰ τοῦ δικαιώματος τοῦ φέρειν ἐπιγονάτιον καὶ σταυρόν, τῆς χειροθεσίας γενομένης, κατὰ σεπτὴν Πατριαρχ. ἐντολήν, τῇ 13 Ἀπριλίου ἑ. ἔ. ὑπὸ τοῦ θεοφ. Ἐπισκόπου Χαριουπόλεως κ. Γενναδίου.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Κανονικαὶ ψῆφοι. — Εἰς πλήρωσιν τῆς χηρευσάσης διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἀοιδίμου Μ/του Αἰμιλιανοῦ οἰκείας ἐπαρχίας Μ/της Ἐλευθερουπόλεως ἐξελέγη (19 λήγοντος) διὰ ψήφων κανονικῶν, ὁ πανιερ. Μ/της Βερροίας καὶ Ναούσης κ. Σωφρόνιος, συνυποψηφίων τεθέντων τοῦ πανιερ. Μ/του Λιτίτσης κ. Νικοδήμου καὶ τοῦ θεοφ. ἐπισκόπου Ἀπολλωνιάδος κ. Ἰωακείμ.

—Αὐθημερὸν γενομένης τῆς πληρώσεως τῆς οὕτω κενωθείσης ἐπαρχίας Βερροίας καὶ Ναούσης Μ/της αὐτῆς ἐξελέγη διὰ ψήφων κανονικῶν ὁ πανιερ. Μ/της πρ. Φλωρίνης κ. Πολύκαρπος, συνυποψηφίων τεθέντων τῶν πανιερ. Μ/τῶν Νευροκοπίου κ. Φιλοθέου καὶ Τυρολόης καὶ Σερεντίου κ. Χρυσοστόμου.
χιῶν αὐτῶν, ἐφ᾽ ὧν καὶ ἐλήφθησαν σχετικαὶ ἀποφάσεις.

—Τηλεγραφικῶς ηὐχαρίστησε τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὁ νέος Μητροπ. Βεροίας καὶ Ναούσης κ. Πολύκαρπος.

—Τοῦ νέου Μ του Ἐλευθερουπόλεως κ. Σωφρονίου μὴ ἀποδεχομένου τὴν μετάθεσιν αὐτοῦ, καθ᾽ ἃ δηλοῖ τηλεγραφικῶς, ἐνεκρίθη ὅπως γένηται αὐτῷ ἡ προσήκουσα σύστασις περὶ συμμορφώσεως πρὸς τὰς ἀποφάσεις τῆς Ἐκκλησίας.

Κανονικαὶ ἄδειαι. —Ἐχορηγήθη τῷ ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἁγ. καὶ Ἱερᾶς Συνόδου σεβ. Μ/τῃ Νεοκαισαρείας κ Ἀμβροσίῳ εἰκοσαήμερος ἄδεια μεταβάσεως εἰς Ἅγιον Ὄρος ἐπὶ μελέτῃ τῶν ἐν ταῖς Βιβλιοθήκαις τῶν ἐκεῖ ἱ. μονῶν Εἰληταρίων καὶ Εὐχολογίων διὰ τὴν παρασκευομένην ὑπ᾽ αὐτοῦ ἔκδοσιν λειτουργικῶν συγγραφῶν, ὡς καὶ μηνιαία ἄδεια μεταβάσεως εἰς Ἀθήνας τῷ πανιερ. Μ/τῃ Τυρολόης καὶ Σερεντίου κ. Χρυσοστόμῳ δι᾽ ἰδιωτικοὺς λόγους.

Καθαιρέσεις κληρικῶν.—Ὑπογεγραμμένον δεόντως ἐπεστράφη ὑπὸ τοῦ πανιερ. Μ/του Αὐστραλίας κ. Χριστοφόρου τὸ ἐπιδοτήριον τῆς γενομένης τῷ ἐν Σύδνεϋ τέως ἀρχιμ. Ἀθηναγόρᾳ Βαράκλᾳ κοινοποιήσεως τῆς περὶ καθαιρέσεως αὐτοῦ συνοδικῆς ἀποφάσεως, ἐπὶ δὲ τῇ λήξει τῆς ὁρισθείσης πρὸς ἀναψηλάφησιν αὐτῆς προθεσμίας ἐνεκρίθη ἡ ἔκδοσις τῆς σχετικῆς καθαιρετηρίου πράξεως.

—Ἐπὶ ἐμμονῇ ἐν σκανδαλώδει διαγωγῇ καὶ πολιτείᾳ, γνωρισθείσῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπὸ τοῦ πανιερ. Μ/του Μηθύμνης κ. Διονυσίου, καθῃρέθη ἐκ τοῦ ἱερατικοῦ βαθμοῦ

καὶ σχήματος ὁ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μηθύμνης ἱερατεύων Ἱερομόναχος Γεννάδιος Καπιώτης.

— Μετὰ σχετικὴν αἴτησιν τοῦ ἐκ τῶν Κληρικῶν τοῦ Οἰκουμ. Πατριαρχείου διακόνου Ἰωακεὶμ Μαλαθούρα καθῃρέθη οὗτος, διὰ τοὺς ἐν τοῖς συνοδικοῖς πρακτικοῖς λόγους, τοῦ οἰκείου ἱερατ. βαθμοῦ καὶ σχήματος, ἐκοινοποιήθη δὲ ἡ σχετικὴ ἀπόφασις τῷ Μακαριωτάτῳ Ἀρχιεπισκόπῳ Ἀθηνῶν κ. Χρυσοστόμῳ λόγῳ τῆς ἐν Ἀθήναις διαμονῆς τοῦ καθαιρεθέντος.

Χειροτονίαι κληρικῶν.—Ἐπετράπησαν αἱ ἱερατικαὶ χειροτονίαι : τοῦ Πολυχρονίου Παπαγεωργίου διὰ τὸ χωρίον Ἄνω Καμήλα τῆς ἐπαρχίας Σερρῶν,-τοῦ διακόνου Θεοδώρου διὰ τὴν κοινότητα Ἄνω Χάλικος καὶ τοῦ Ἀρτεμίου Δουδωνῆ διὰ τὴν κοινότητα Μεσοτόπου τῆς ἐπαρχίας Μιτυλήνης, -τοῦ Ἰακώβου Ὀψίμου διὰ τὸ χωρίον Ἀμανιοῦ τῆς ἐπαρχίας Κώου, τῆς τελέσεως τῆς χειροτονίας ταύτης ἀνατεθείσης συνοδικῶς τῷ πανιερ. Μ/τῃ Λέρου καὶ Καλύμνου κ. Ἀποστόλῳ, -τοῦ Νικολάου Κωνσταντινίδου διὰ τὴν κοινότητα Κεσσελέρ, τοῦ Γεωργίου Ὀνουφρίου διὰ τὸ χωρίον Κελεμὲς καὶ τοῦ Βασιλείου Τσιότσια διὰ τὴν κοινότητα Τρεμπένου τῆς ἐπαρχίας Ν. Πελαγωνείας, -τοῦ διακόνου Δαμιανοῦ διὰ τὴν ἱ. Μονὴν τοῦ Λειμῶνος,-τοῦ Μιχαὴλ Γ. Τσάππου διὰ τὴν κοινότητα Καλύμνου τῆς ἐπαρχίας Λέρου καὶ Καλύμνου, -τοῦ Ἀποστόλου Γ. Παπαδοπούλου διὰ τὸ χωρίον Ποιμενικὸν καὶ τοῦ Δημητρίου Κρουσταλίδου διὰ τὸ χωρίον Ἰσαάκιον τῆς ἐπαρχίας Διδυμοτείχου, -τοῦ Ἰωάννου Βαρτανίδου διὰ τὸ χωρίον Μεσόβραχον καὶ τοῦ Κωνσταντίνου Μαρκοπούλου διὰ τὸ χωρίον Γκήρλιανη τῆς ἐπαρχίας Καστορίας, -τοῦ Ἀνδροφίλου Παπαγιαννίκου διὰ τὴν κοινότητα Κάπης καὶ τοῦ Γεωργίου Φράγκου διὰ τὴν κοινότητα Ἀργένου τῆς ἐπαρχίας Μηθύμνης καὶ τοῦ Ἰωάννου Ἀνδρειωτάκη διὰ τὸν συνοικισμὸν Λέρων τῆς ἐπαρχίας Λήμνου.

—Ὡσαύτως ἐπετράπη ἡ εἰς διάκονον χειροτονία τοῦ Ἰωάννου Γ. Παπαδημητρίου χρησιμοποιηθησομένου ἐν τῇ ἱ. Μητροπόλει Νιγρίτης.

— Διὰ τὴν ἄνευ γνώσεως καὶ ἀδείας τοῦ πανιερ. Μ/του Λέρου καὶ Καλύμνου χειροτονίαν εἰς ἱερέα ἐν Βοστώνῃ τοῦ ἐκ Καλύμνου Μιχαὴλ Παπαθωμᾶ ἐκλήθη διὰ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς ὁ θεοφ. ἐπίσκοπος Βοστώνης κ. Ἰωακεὶμ ὅπως παράσχῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ σχετικὰς πληροφορίας.

— Μετὰ παροχὴν σχετικῶν πληροφοριῶν, ληφθεισῶν ὑπ' ὄψιν ὑπαρχουσῶν ἐλαφρυντικῶν περιπτώσεων ἐκρίθη ἐπιεικῶς ὁ πανιερ. Μ/της Σερβίων καὶ Κοζάνης κ. Ἰωακεὶμ διὰ τὴν ἄνευ γνώσεως καὶ συγκαταθέσεως τοῦ οἰκείου ἀρχιερέως χειροτονίαν τοῦ ἐκ Σάμου Δημητρίου Μουστίκου μετ' αὐστηρᾶς παρατηρήσεως περὶ ἀκριβοῦς τηρήσεως ἐφεξῆς τῶν σχετικῶν κανονικῶν διατάξεων καὶ συστάσεως πρὸς χρησιποποίησιν τοῦ χειροτονηθέντος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ.

Τὸ Ἅγιον Πάσχα τοῦ 1928.— Συμφώνως πρὸς προϋπάρχουσαν ἀπόφασιν περὶ ἀθίκτου διατηρήσεως τοῦ μέχρι τοῦδε ἐν χρήσει ὑπάρχοντος Πασχαλίου ὡρίσθη, ὅπως κατὰ τὸ ἐπιὸν 1928 ἔτος τὸ Ἅγιον Πάσχα ἑορτασθῇ τῇ 15ῃ Ἀπριλίου τοῦ διερρυθμισμένου Ἰουλιανοῦ Ἡμερολογίου. Ἐν προηγουμένῃ σελίδι τοῦ παρόντος τεύχους δημοσιεύεται τὸ πρὸς τὰς Αὐτοκεφάλους Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας σχετικὸν Πατριαρχικὸν Γράμμα.

Μητροπολίτης Νικαίας.—Ἀναρρώσας ἐπανέλαβε τὰ ἐν τῇ Ἁγ. καὶ Ἱ. Συνόδῳ καθήκοντα αὐτοῦ ὁ σεβ. Γέρων Ἅγιος Νικαίας κ. Βενιαμὶν ἀπὸ τῆς 1ης λήγοντος μηνός.

Μητροποίλτης Σερρῶν.—Ζητηθεῖσαι ἐλήφθησαν παρὰ τοῦ πανιερ. Μ/του Σερρῶν κ. Κωνσταντίνου ἀναφορικῶς πρὸς διατυπωθέντα κατ' αὐτοῦ παράπονα ὑπὸ τοῦ χωρίου Βεζνίκου ἐπὶ ὑποθάλψει τῆς παλαιοημερολογιακῆς κινήσεως σχετικαὶ πληροφορίαι, ἐξ ὧν ἀποδειχθείσης τῆς ὅλως ἀντιθέτου στάσεως τῆς Α. Πανιερότητος ἐνεκρίθη ὅπως συστηθῇ αὐτῇ ἵνα μετὰ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἐφεξῆς ζήλου συντρέχῃ εἰς τὴν ἐξουδετέρωσιν τῶν ἀντιδραστικῶν ἐνεργειῶν τῶν καλουμένων παλαιοημερολογιτῶν.

Μητροπολίτης Φλωρίνης. — Ἐκρίθησαν ἐπαρκεῖς πληροφορίαι παρασχεθεῖσαι ὑπὸ τοῦ πανιερ. Μ/του Φλωρίνης κ. Χρυσοστόμου ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐκ τῶν καθηκόντων αὐτοῦ ἀπόλυσιν τοῦ ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτρόπων Φλωρίνης Εὐαγγέλου Παπᾶ Στεργίου.

Μητροπολίτης Καβάλλας. — Τηλεγραφικῶς ἐζητήθησαν πληροφορίαι περὶ τοῦ ἀσθενοῦντος πανιερ. Μ/του Καβάλλας καὶ Νέστου κ Χρυσοστόμου, δηχθέντος ὑπὸ λυσσώσης γαλῆς καὶ νοσηλευθέντος ἐν τῇ Κλινικῇ Θεσσαλονίκης. Ἡ Α. Πανιερότης δι' εὐχαριστηρίου τηλεγραφήματος ἀπὸ 3 λήγοντος ἀνήγγειλε τῇ Ἐκκλησίᾳ τὸν τερματισμὸν τῆς θεραπείας αὐτῆς.

Μ/πολις Κρήτης. — Αἰτήσει τοῦ σεβ. Μ/του Κρήτης κ. Τίτου ἀπεστάλη ἡ διὰ τὴν ἐν Κρήτῃ Ἐκκλησίαν ἀναγκαιοῦσα ποσότης Ἁγ. Μύρου.

Μ/πολις Ἰκαρίας.—Ὑφισταμένης διαφορᾶς μεταξὺ τῶν ἐν Φραντάτῳ τῆς ἐπαρχίας Ἰκαρίας ἱερέων Κωνσταντίνου Κουλουλία καὶ Ἰωάννου Κάντια ἐκλήθη ὁ οἰκεῖος Μ/της ὅπως παράσχῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ σχετικὰς πληροφορίας.

Μητροπολίτης Πολυανῆς — Ἐκρίθησαν συνοδικῶς ἐπαρκεῖς πληροφορίαι ληφθεῖσαι παρὰ τοῦ πανιερ. Μ/του Πολυανῆς κ. Φωτίου ἐπὶ διατυπωθεισῶν κατ' αὐτοῦ αἰτιάσεων τοῦ κ. Γεωργ. Ἰασονίδου.

Διάφορα. — Κατὰ τὰς συνοδικὰς συνεδρίας τοῦ λήγοντος μηνὸς ἀνεγνώσθησαν γράμματα τῶν Μ/τῶν Θεσσαλονίκης, Βερροίας, Δράμας, Διδυμοτείχου, Παραμυθίας, Καρπάθου καὶ Θάσου, ἀφορῶντα εἰς γαμικὰς ὑποθέσεις τῶν χριστιανῶν τῶν ἐπαρ-

Μοναστηριακά. — Ἡ ὑπὸ τοῦ Καταστατικοῦ χάρτου τοῦ Ἁγ. Ὄρους προβλεπομένη [κεφ. Δ' ἄρθρ. 9]. Ἐξαρχία ἐκ τριῶν Μητροπολιτῶν τοῦ Κλίματος τοῦ Οἰκουμ. Θρόνου παρὰ τῇ ἐκτάκτῳ δισενιαυσίᾳ εἰκοσαμελῆ Συνάξει κατηρτίσθη συνοδικῶς ἐκ τῶν πανιερ. Μ/τῶν Τραπεζοῦντος κ. Χρυσάνθου, Μηθύμνης κ. Διονυσίου καὶ Τυρολόης καὶ Σερεντίου κ. Χρυσοστόμου, οἷς ὡς καὶ τῇ ἱ. Κοινότητι τοῦ Ἁγ. Ὄρους ἀνεκοινώθη ἡ σχετικὴ ἀπόφασις τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὰ περαιτέρω.

—Διετάχθη ἡ ἐκ τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Χίου ἐφημεριακῆς θέσεως ἀπόλυσις τοῦ ἐκ τῶν ἀδελφῶν τῆς Ἱ. Νέας Μονῆς Ἱερομ. Μεθοδίου Ζορμπᾶ καὶ ἡ ἐπιστροφὴ εἰς τὴν Μετάνοιαν αὐτοῦ, ἀπηγορεύθη δὲ ἡ ἄνευ τακτικῆς ἀδείας τοῦ ἐπόπτου τῆς Μονῆς πανιερ. Μ/του Καρδαμύλων κ. Ἰωακεὶμ μετάβασις εἰς τὴν ἐπαρχίαν Χίου πρὸς ἐφημερίαν ἢ καὶ ἁπλῆν λειτουργίαν τῶν ἀδελφῶν τῆς ὡς ἄνω Μονῆς.

—Ἐνεκρίθη συνοδικῶς ἡ μεταφορὰ τῶν κειμηλίων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἐλασσῶνος ἱ. Μονῶν Ἁγ. Τριάδος τοῦ Σπαρμοῦ καὶ Ἁγ. Ἀντωνίου Δεμεράδων εἰς τὴν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ ἱ. Μονὴν τῆς Ὀλυμπιωτίσσης πρὸς ἀσφαλῆ φύλαξιν αὐτῶν.

Ἀρχιεπισκοπὴ Σιναίου.—Ἐπὶ σχετικῇ αἰτήσει τοῦ σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Σιναίου κ. Πορφυρίου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν Ἱερᾶς Συνάξεως ἐπετράπη συνοδικῶς τῷ ἐν Μόσχᾳ ἀντιπροσώπῳ τοῦ Οἰκουμ. Πατριαρχείου παρὰ τῇ Ὀρθοδόξῳ Ρωσ. Ἐκκλησίᾳ ὁσιολογ. ἀρχιμ. κ. Βασιλείῳ Δημοπούλῳ ὅπως ἀντιπροσωπεύῃ συγχρόνως καὶ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Σιναίου.

ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΕΤΗΡΙΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

'Εξ ἐμπεριστατωμένης σχετικῆς ἐκθέσεως τοῦ ἱερατ. προϊσταμένου τῆς ἐν Παρισίοις ὀρθοδ. ἑλλην. κοινότητος Πανοσιολ. 'Αρχιμανδρίτου κ. Γερμανοῦ Βασιλάκη, σταχυολογοῦμεν τὰ ἀκόλουθα :

Μετὰ πολλῆς τῆς ἐπισημότητος διεξήχθη ὁ ἑορτασμὸς τῆς πεντηκονταετηρίδος τῆς ***'Ελευθέρας Σχολῆς τῆς Προτεσταντικῆς θεολογίας*** ἐν Παρισίοις (8, 9, 10 Νοεμβρ.). 'Από μέρους τοῦ Οἰκουμ. Πατριαρχείου, προσκληθέντος τὸ παρελθὸν ἔαρ δι' αὐτοπροσώπου ἐπισκέψεως τοῦ κοσμήτορος τῆς Σχολῆς κ. Ραοὺλ Allier, παρέστη, λαβὼν τιμητικὴν θέσιν δεξιᾷ τοῦ κοσμήτορος, ἡ Α. Πανοσ ὁ ἀρχιμ. κ. Γερμανὸς Βασιλάκης, ἔχων καὶ τὴν ἀντιπροσωπείαν τοῦ Πανεπιστημίου 'Αθηνῶν. Τῶν δύο ἄλλων ἡμερῶν καταναλωθεισῶν εἰς δεῖπνα καὶ ἑσπερίδας πρὸς τιμὴν τῶν ἔξωθεν ἐλθόντων καὶ ἐπισκέψεις σχολῶν καὶ Βιβλιοθηκῶν, κατ' ἐξοχὴν πανηγυρικὴ ὑπῆρξεν ἡ συνεδρία τῆς 9ης Νοεμβρίου, διεξαχθεῖσα ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῆς Σχολῆς ἀπὸ τῆς 3—6 μ. μ. Εἰς ταύτην προσῆλθον πλὴν τῶν δύο ὀρθοδόξων ἀντιπροσώπων, τοῦ Οἰκουμ. Πατριαρχείου καὶ τῆς Ρουμαν. 'Εκκλησίας, πολιτικαὶ καὶ πανεπιστημιακαὶ ἀρχαὶ τῆς Γαλλίας καὶ ἀντιπροσωπεῖαι διαφόρων Πανεπιστημίων καὶ σχολῶν καὶ ἐξ αὐτῶν ἔτι τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν καὶ τοῦ Καναδᾶ. Διαδοχικῶς δὲ ὡμίλησαν καταλλήλως τῇ περιστάσει ὁ πρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου, ὁ κοσμήτωρ τῆς Θεολ. Σχολῆς, καθηγηταί τινες καὶ ἀντιπρόσωποι ξένων Πανεπιστημίων καὶ σχολῶν, ὡς καὶ οἱ ὀρθόδοξοι ἀντιπρόσωποι, ἐξ ὧν ὁ τοῦ Οἰκ. Πατριαρχείου προσεῖπε τὴν ἀκόλουθον προσλαλιάν, χειροκροτηθεῖσαν ὑφ ἁπάσης τῆς σοφῆς ὁμηγύρεως :

«Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, προφρόνως ἀνέθηκέ μοι ὅπως κομίσω τὰς πατρικὰς αὐτοῦ προσρήσεις πρὸς τὴν 'Ελευθέραν Σχολὴν τῆς Προτεσταντικῆς θεολογίας. Ἡ 'Ορθόδοξος 'Εκκλησία περὶ πολλοῦ πάντοτε ποιουμένη τὴν προτεσταντικὴν ἐπιστήμην, εἶναι εὐτυχὴς διότι διαπιστοῖ τὴν ἀνάπτυξιν, ἣν ἐν τῇ τελευταίᾳ πεντηκονταετίᾳ ἔλαβεν ἓν Ἵδρυμα ἐπιστημονικὸν καὶ θρησκευτικόν, ὅπερ μετὰ ζέσεως καλλιεργεῖ τὴν θεολογίαν τῶν πρώτων αἰώνων, ἐμβαθῦνον δὲ εἰς τὴν περὶ «σπερματικοῦ λόγου» διδασκαλίαν εὐσεβῶς συνεχίζει τὸ ἔργον τῶν μεγάλων ἐκείνων διδασκάλων καὶ ἀπολογητῶν, Κλήμεντος τοῦ 'Αλεξανδρείας, 'Αθηναγόρα καὶ 'Αριστείδου. Εἶνε πεπεισμένον ὅτι οὐδὲν ἔχει νὰ φοβηθῇ ἐκ τῶν φώτων ὁ Χριστιανισμός. Αἰσθάνεται δὲ ἑαυτὴν ἡνωμένην ἐν τοῖς οὐσιώδεσι πρὸς πάσας τὰς χριστιανικὰς 'Εκκλησίας καὶ ἀναλαμβάνει αὐτὴ ἡ 'Εκκλησία τῆς 'Ανατολῆς, ὡς ἴδιον αὐτῆς ἔμβλημα τὸ ἔμβλημα τοῦ μεγάλου θεολόγου τῆς Δύσεως : in necessarius unitas, in dubiis libertas, iu omnibus caritas».

Ἡ Σχολὴ αὕτη πλήρη οὖσα, ἀριθμεῖ δώδεκα καθηγητάς, διδάσκοντας

εἰς τέσσαρας κλάδους τῆς ἱ. θεολογίας, τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὰς γλώσσας ἑλληνικήν, ἑβραϊκὴν καὶ λατινικήν.

Ἡ «*Ὀρθοδοξία*», ἐκφράζουσα συγχαρητήρια ἐπὶ τῇ πεντηκονταετηρίδι τοῦ πνευματικοῦ τούτου φυτωρίου, εὔχεται εἰς αὐτὸ ἀπρόσκοπτον καὶ γόνιμον τὴν περαιτέρω σταδιοδρομίαν.

ΘΑΝΑΤΟΙ

ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΠΟΛΕΩΣ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ

Ἐκ τηλεγραφημάτων τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ τοῦ οἰκείου ἀρχιερ. Ἐπιτρόπου, ὡς καὶ ἐκ γράμματος τοῦ ἐν Ἀθήναις Πατριαρχ. ἀντιπροσώπου, σεβ. Μητροπολίτου Τραπεζοῦντος, πρὸς τὴν Α. Θ. Π. ἐγνώσθη ὁ θάνατος τοῦ ***Σεβ. Μητροπολίτου Ἐλευθερουπόλεως Αἰμιλιανοῦ,*** ἀποβιώσαντος ἐν Ἀθήναις, ὅπου εἶχεν ἀπέλθει πρὸς θεραπείαν. Τῆς ἐπικηδείου τελετῆς, γενομένης ἐν τῷ Καθεδρικῷ ναῷ ἐν μέσῳ πολλῶν ἐνδείξεων τιμῆς καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὸν μεταστάντα ἀπὸ μέρους τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας, τῇ 11 λήξαντος μηνός, προέστη ἡ Α. Μακαριότης, συμπαραστατουμένη ὑπὸ δύο Ἐπισκόπων, παρέστησαν δὲ ὁ πατρ/κὸς ἀντιπρόσωπος μετὰ τοῦ παρεπιδημούντων ἀρχιερέων τοῦ Οἰκουμ. Θρόνου καί τινες τῶν σεβ. συνοδικῶν.

Ὁ ἀείμνηστος, Ἐπαμεινώνδας Δάγγουλας κατὰ κόσμον λεγόμενος, ἐγεννήθη τῷ 1866 ἐν Ἀρτάκῃ τῆς Κυζίκου καὶ διήνυσε τὰς γυμνασιακὰς αὐτοῦ σπουδὰς ἐν τῇ Π. Μ. τοῦ Γ. Σχολῇ, ἐξ ἧς ἀποφοιτήσας τῷ 1886 διωρίσθη διδάσκαλος πρῶτον ἐν τῇ γενετείρᾳ καὶ εἶτα ἐν τῷ Ζωγραφείῳ Γυμνασίῳ Κ/λεως. Μετὰ τετραετεῖς ἐν τῇ κατὰ Χάλκην Ἱ. Θεολ. Σχολῇ σπουδάς, ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ἐν Χάλκῃ ἐφησυχάζοντος ἀειμνήστου Π/χου πρῴην Ἱεροσολύμων Νικοδήμου, διωρίσθη (1099) ἱερατ. προϊστάμενος τῆς ἐνορίας Παναγίας τῆς Κοινότητος Γαλατᾶ. Τῷ 1906 ἐξελέγη μητροπολίτης Μελενίκου, τῷ 1911 μετετέθη εἰς τὴν μητρόπολιν Γρεβενῶν, τῷ δὲ 1924 εἰς τὴν μητρόπολιν Ἐλευθερουπόλεως, ἐκπληρώσας πανταχοῦ μετὰ ζήλου τὰ ποιμαντορικὰ αὐτοῦ καθήκοντα.

Τοῦ Μητροπολίτου Ἐλευθερουπόλεως Αἰμιλιανοῦ εἴη αἰωνία ἡ μνήμη.

—Ἐν ἡλικίᾳ 68 περίπου ἐτῶν ἀπεβίωσε τῇ 11 λήξαντος μηνὸς καὶ ἐκηδεύθη τὴν ἐπαύριον ἐν Μακροχωρίῳ ὁ ἄλλοτε διευθυντὴς τοῦ Πατριαρχ. Πρωτοκόλλου ***Ἰωάννης Σταυρίδης.*** Τῆς κηδείας αὐτοῦ προέστη ὁ Σεβ. Μ/της Δέρκων, συμπαραστατούμενος ὑπὸ τοῦ θεοφ. ἐπισκόπου πρ. Μετρῶν, παρέστησαν δὲ μεταξὺ ἄλλων ὁ σεβ. Μ/της Ἴμβρου καὶ Τενέδου, ὁ Μ. Ἀρχιδιάκονος ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Π., ὁ Ἀρχειοφύλαξ τῶν Πατριαρχείων καὶ ὁ διευθυντὴς τοῦ Α′ Π/κοῦ Γραφείου. Καταλλήλως προσεφώνησαν τὸν μεταστάντα ὁ προεξάρχων ἀρχιερεὺς καὶ ὁ διευθυντὴς τοῦ Α′ Π/κοῦ Γραφείου. Ὁ ἀείμνηστος Ἰωάννης Σταυρίδης ἐξ Ἀδριανουπόλεως ὁρμώμενος,, διωρίσθη τῷ 1890 διευθυντὴς τοῦ Π/κοῦ Πρωτοκόλλου, ὅπερ καὶ διηύθυνε μέχρι τοῦ 1924, ὅτε καὶ ἐτέθη εἰς διαθεσιμότητα, ἐπιδειξάμενος ἐξαιρετικὴν ἐπιμέλειαν καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ — ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Καὶ νέον δεῖγμα τῆς περὶ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν πολυετοῦς καὶ καρποφόρου ἐνασχολήσεως αὐτοῦ παρέσχεν ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Χρυσόστομος διὰ τοῦ ἔργου αὐτοῦ: «***Σχέσεις Ὀρθοδόξων καὶ Διαμαρτυρομένων ἀπὸ Ἱερεμίου Β΄ μέχρι Κυρίλλου Λουκάρεως***». (Ἐκ τῆς Ν. Σιών, ἐν Ἱεροσολύμοις 1927). Πολυμερὴς ἔρευνα, βαθεῖα γνῶσις καὶ ἀκριβὴς ἐκτίμησις τῶν πραγμάτων καὶ ἀμεροληψία εἰς τὰς κρίσεις εἶναι τὰ διακρίνοντα τὸ νέον πνευματικὸν προϊὸν τοῦ ἀκαμάτου μελετητοῦ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας.

—Ἀπὸ τῆς 15ης τοῦ μηνὸς Σ/βρίου ἤρξατο ἐκδιδόμενον ἐν Ἀθήναις Περιοδικὸν θρησκευτικοκοινωνικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον: "Ὀρθοδοξία„. Εἰς τὸν νέον ὁμώνυμον συνάδελφον, οὗτινος ἡ ἔκδοσις πολλὰ τὰ καλὰ προοιωνίζεται διὰ τὴν κοινωνίαν, ἡ "Ὀρθοδοξία„ εὔχεται ἀπρόσκοπτον καὶ καρποφόρον τὴν σταδιοδρομίαν.

ΔΗΛΩΣΙΣ

Ἐκτυπωθεὶς ἐπὶ χάρτου ἐκλεκτοῦ καὶ μετὰ πάσης τυπογραφικῆς φιλοκαλίας ἐκυκλοφόρησεν ἤδη ἐνταῦθα καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ τὸ «Ἐγχειρίδιον Ἠθικῆς κατὰ Χριστόν, Μέρος Γενικόν», ἀποτελοῦν τὸν Α΄ τόμον τοῦ διτόμου ἔργου τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ τῆς θεολογίας καὶ φιλοσοφίας ἐν τῇ κατὰ Χάλκην Ἱ. Θ. Σχολῇ καὶ ἡμετέρου Ἀρχισυντάκτου κ. Β. Ἀντωνιάδου. Τὴν λαμπρὰν ταύτην ἔκδοσιν, ἥτις, εἴμεθα βέβαιοι, μετὰ χαρᾶς θέλει χαιρετισθῇ ὑπὸ τῶν ἁπανταχοῦ μαθητῶν τοῦ συγγραφέως, κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, συνιστῶμεν θερμῶς πρὸς πάντας τοὺς περὶ τὴν ἱ. θεολογίαν ἀσχολουμένους καὶ ἐν γένει πρὸς τοὺς φιλομούσους. Χάριν δὲ τῆς ἀπροσκόπτου ἐκτυπώσεως καὶ τοῦ Β΄ τόμου, συντελουμένης ἤδη ἀπὸ δύο μηνῶν, παρακαλοῦνται ἀπὸ μέρους τῆς οἰκείας Ἐπιτροπῆς, οἱ καθυστεροῦντες, ὅπως ἐγκαίρως ἀποστείλωσι τὴν συνδρομὴν αὐτῶν.

مدير مسؤل : ملاتيوس لوقاكيس